

Kansen voor biologisch?

Prille moeders

bioKennis →

WAGENINGEN UR

For quality of life

Prille moeders

Kansen voor biologisch?

Elvi van Wijk-Jansen

Karen Hoogendam

Machiel Reinders

LEI-rapport 2010-043

September 2010

Projectcode 31611

LEI, onderdeel van Wageningen UR, Den Haag

Het LEI kent de volgende onderzoeksvelden:

Sector & Ondernemerschap

Regionale Economie & Ruimtegebruik

Markt & Ketens

Internationaal Beleid

Natuurlijke Hulpbronnen

Consument & Gedrag

Prille moeders; Kansen voor biologisch?

Wijk-Jansen, E.E.C. van, K. Hoogendam en M. Reinders

LEI-rapport 2010-043

ISBN/EAN: 978-90-8615-452-4

Prijs € 26,75 (inclusief 6% btw)

133 p., fig., tab., bijl.

In de vorm van literatuuronderzoek, groepsinterviews en een onlinevragenlijst is door het LEI onderzoek gedaan naar de houding van prille moeders in Nederland ten aanzien van de voeding van het kind tot 2 jaar. Prille moeders zijn in dit onderzoek vrouwen die maximaal 2 jaar geleden hun eerste of tweede kind hebben gekregen. Op basis van dit onderzoek wordt onder andere geconcludeerd dat er kansen zijn voor de afzet van biologische babyvoeding bij prille moeders. Veel moeders missen namelijk iets in het huidige aanbod van babyvoeding waaronder een groter aanbod van biologische babyvoeding.

By means of a literature study, group interviews and an online questionnaire, LEI has carried out research into the attitudes of new mothers in the Netherlands towards the feeding of their child up to the age of two. In this study, new mothers were defined as women who gave birth to their first or second child less than two years ago. One of the conclusions drawn on the basis of this study was that there are opportunities for sales of organic baby food among new mothers. This is because many mothers feel something is missing from the range of baby food currently available, and many of them would like to see a greater range of organic baby food.

Project BO-04-006-32, 'Prille en minder prille ouders'

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het kader van het LNV-programma
Beleidsondersteunend Onderzoek; Thema: Markt en Ketens, cluster: Biologische landbouw.

Foto: Shutterstcok

Bestellingen

070-3358330

publicatie.lei@wur.nl

© LEI, onderdeel van stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, 2010
Overname van de inhoud is toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Het LEI is ISO 9001:2008 gecertificeerd.

Inhoud

	Woord vooraf	7
	Samenvatting	8
	Summary	11
1	Inleiding	14
	1.1 Aanleiding	14
	1.2 Doel, doelgroep en centrale onderzoeksvragen	14
	1.3 Onderzoeksopzet en leeswijzer	15
2	Literatuurstudie	16
	2.1 Inleiding	16
	2.2 Verandering in kijk op eigen voeding	16
	2.3 Belangrijke kenmerken babyvoeding	17
	2.4 Houding ten aanzien van biologische (baby)voeding	20
	2.5 Conclusies	23
3	Kwalitatief onderzoek	24
	3.1 Inleiding	24
	3.2 Respondenten	24
	3.3 Doel, procedure en analyse	26
	3.4 Resultaten	30
	3.5 Samenvatting	49
4	Kwantitatief onderzoek	54
	4.1 Inleiding	54
	4.2 Methode van onderzoek	54
	4.3 Resultaten	60
	4.4 Vergelijking prille en minder prille moeders	93
	4.5 Samenvatting	94

5	Conclusies en aanbevelingen	99
	5.1 Inleiding	99
	5.2 Conclusies	99
	5.3 Aanbevelingen	100
	5.4 Discussie	101
	Literatuur	103
	Bijlagen	
	1 Draaiboek groepsinterviews	105
	2 Vragenlijst	112

Woord vooraf

Consumenten die net een kind hebben gekregen staan vaak opnieuw stil bij de inrichting van hun leven en in het bijzonder bij het onderwerp voeding. Mogelijk is in Nederland bij de doelgroep van prille ouders een groot marktaandeel te behalen voor biologische babyvoeding. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is meer inzicht nodig in de houding van prille ouders in Nederland ten aanzien van de voeding van het kind tot 2 jaar. Het LEI heeft hier in 2009, in de vorm van literatuurstudie, groepsinterviews en een onlinevragenlijst, onderzoek naar gedaan. Prille ouders zijn in dit onderzoek vrouwen die maximaal 2 jaar geleden hun eerste of tweede kind hebben gekregen.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Bioconnect en gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De Begeleidingscommissie van dit project bestond uit de heer Zeelenberg van de Task Force Biologische Marktontwikkeling, de heer Vieveen van Nutricia, de heer De Hollander van Ariza/Covelt, de heer Thönissen van Joannusmolen, de heer Crombags van Campina en de heer Vos van Albert Heijn. In dit project is samengewerkt met werving- en selectiebureau C&G Selecties, studentenuitzendbureau Linq en marktonderzoeksbureau MSI-ACI B.V. Wij danken alle betrokkenen voor hun inzet in het project en voor de prettige samenwerking.

Prof.dr.ir. R.B.M. Huirne
Algemeen Directeur LEI

Samenvatting

Op basis van dit onderzoek wordt geconcludeerd dat er kansen zijn voor de afzet van biologische babyvoeding bij prille moeders. Van het totale aantal moeders dat hun kind al vaste voeding geeft, koopt ongeveer 18% minimaal 1 keer per maand een biologisch babyvoedingsproduct. Verder missen veel moeders iets in het huidige aanbod van babyvoeding, waaronder een groter aanbod van biologische babyvoeding.

Er zijn bij prille moeders meerdere behoeften ten aanzien van de voeding van het kind tot 2 jaar. Deze zijn de behoefte aan variatie, gezond eten, veiligheid, onbespoten of natuurlijk en lekker of smaak. Lekker is volgens moeders belangrijker voor kinderen ouder dan 18 maanden dan voor jongere kinderen. Voor hen vinden moeders het aspect gezond belangrijker. Ook suikervrij of weinig suiker staat in de top 6 van belangrijkste kenmerken van de voeding van het kind. Geen vlees en goed voor mens, dier en het milieu vinden bieden in veel mindere mate aanknopingspunten voor het verleiden van prille moeders tot de aanschaf van (biologische) babyvoeding.

Reden waarom door moeders niet voor biologische babyvoeding wordt gekozen is vooral de (hogere) prijs. Dit is opvallend, omdat prijs met het oog op de voeding van het kind over het algemeen minder belangrijk wordt gevonden dan bij de eigen voeding. Prille moeders beschouwen biologisch verder als een minder belangrijk kenmerk van zowel de eigen voeding als de voeding van het kind. Veiligheid, onbespoten of natuurlijk beschouwen ze wel als belangrijke kenmerken. Daarnaast zijn er moeders die gewone babyvoeding al veilig genoeg vinden en daarom niet voor biologische babyvoeding kiezen.

Er wordt vaker gekozen voor verse biologische ingrediënten (vooral groenten en fruit) om daar zelf biologische babyvoeding van te maken dan dat er voor kant en klare biologische babyvoeding wordt gekozen.

Opvallend is dat er meer overeenkomsten dan verschillen zijn gevonden tussen prille moeders en minder prille moeders. Verschillen in hoe de moeders hebben geantwoord op de vragen baseren zich meer op verschillen in onderliggende aankoopmotieven voor voeding, tot uiting komend in drie typen: bewuste shoppers (N=173), fijnproevers (N=160) en gemakkelijke eters (N=173).

De meeste prille moeders die biologische producten kopen zijn bewuste shoppers of fijnproevers. bewuste shoppers zijn beter te verleiden door com-

municatie over biologisch, gezond en natuurlijk, terwijl fijnproevers veel meer voor smaak en variatie lijken te gaan.

Light en heavy users van biologische producten verschillen in wat ze belangrijk vinden met betrekking tot de voeding van het kind. Heavy users hechten meer waarde aan altruïstische waarden als natuurlijk, goed voor het milieu en biologisch, terwijl light users gezondheid en vers belangrijker vinden.

Ten slotte denken moeders genoeg te weten over babyvoeding en maar liefst 98% van de moeders heeft dan ook geen behoefte aan meer informatie over babyvoeding. Internet is de belangrijkste informatiebron, gevolgd door het consultatiebureau, informatie op de verpakking van babyvoedingsproducten en familie en/of vrienden.

Om de kansen voor de afzet van biologische babyvoeding optimaal te benutten, wordt het volgende aanbevolen ten aanzien van productontwikkeling en communicatie over biologische babyvoeding:

- ontwikkel een aanbod dat complementair is aan het bestaande aanbod qua smaak;
- sluit aan bij het belang dat door prille moeders, in relatie tot de voeding van het kind tot 2 jaar, wordt gehecht aan variatie, gezond, vers, veiligheid, onbespoten of natuurlijk, smaak of lekker en mogelijk weinig suiker of suikervrij;
- sluit aan bij de belangrijkste motieven om voor kant en klare babyvoeding te kiezen; kant en klare babyvoeding is handig wanneer buiten de deur wordt gegeten of wanneer men op vakantie is, vanwege het gemak, de tijdsbesparing en omdat ouders dan zelf iets anders kunnen eten;
- belicht bij babyvoedingsproducten voor kinderen ouder dan 18 maanden meer het aspect van smaak of lekker en bij producten voor kinderen jonger dan 18 maanden juist meer het aspect gezond;
- sluit aan bij de motieven van bewuste shoppers en/of fijnproevers;
- stel in de communicatie met de light users onder de moeders gezondheid en vers centraal en richting heavy users natuurlijk, goed voor het milieu en biologisch.

Verder wordt aanbevolen om in de communicatie over verse biologische voeding te benadrukken dat deze (en dan vooral groente en fruit) ook de functie kan vervullen van 'grondstof' voor zelf te maken biologische babyvoeding. Ten slotte wordt aanbevolen om van biologische babyvoeding af en toe een mooie aanbieding te maken.

In landen als Duitsland, Denemarken en Groot-Brittannië heeft biologische babyvoeding een groot marktaandeel. Het aanbod van biologische babyvoeding in Nederlandse supermarkten en drogisterijen steekt schril af bij deze landen. Mogelijk laten (potentiële) fabrikanten en retailers in Nederland kansen liggen en is er ook in Nederland bij de doelgroep van prille ouders een groot marktaandeel te behalen voor biologische babyvoeding. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is meer inzicht nodig in de houding van prille ouders in Nederland ten aanzien van de voeding van hun kind tot 2 jaar.

Prille ouders zijn in dit onderzoek vrouwen die maximaal 2 jaar geleden hun eerste of tweede kind hebben gekregen. De centrale onderzoeksvragen van dit onderzoek waren:

1. In hoeverre en hoe verandert de wijze waarop prille moeders tegen hun eigen voeding aankijken door de komst van een kind?
2. Wat vinden prille moeders vooral belangrijk met betrekking tot de voeding van een kind dat maximaal 2 jaar oud is?
3. In hoeverre en waarom overwegen prille moeders om (vaker) voor biologische babyvoeding te kiezen sinds de komst van hun kind?

Kwalitatief onderzoek is uitgevoerd onder 32 prille moeders in de vorm van 6 groepsinterviews. Er is bij de werving van deze moeders gestreefd naar spreiding ten aanzien van het hebben van 1 kind/2 kinderen, leeftijd van het (jongste) kind, biologisch koopgedrag, inkomen, opleidingsniveau, arbeidssituatie, cultuur, gezinssituatie en woonomgeving. Om de kwalitatieve inzichten te kwantificeren is vervolgens, in de vorm van een online-enquête onder 510 moeders, kwantitatief onderzoek uitgevoerd. In het kader van het kwantitatieve onderzoek is ervoor gekozen om de vragenlijst ook voor te leggen aan moeders met meer dan 2 kinderen (waarvan het jongste kind niet ouder mocht zijn dan 2 jaar). Strikt genomen zijn deze moeders geen prille moeders meer.

Summary

New mothers

Opportunities for organic produce?

One of the conclusions drawn on the basis of this study was that there are opportunities for sales of organic baby food among new mothers. Of the total number of mothers who already feed their child with solid food, approximately 18% buy an organic baby-food product at least once a month. In addition, many mothers feel something is missing from the range of baby food currently available, and many of them would like to see a greater range of organic baby food.

New mothers experience various needs with regard to feeding their young child (up to the age of two). These include the need for variation, healthy food, safety, unsprayed or natural food, and tastiness. Tastiness is more important to mothers of children older than 18 months than to mothers of younger children. Mothers of younger children consider the health aspect more important. Sugar-free or low-sugar food is also one of the top 6 most important desired characteristics for their children's food. Aspects such as products not containing meat or being considered people-friendly, animal-friendly and environmentally-friendly are much less effective in tempting new mothers to buy certain baby food, including organic.

One particular reason why mothers do not opt for organic baby food is the price, which is often relatively high. This is striking, as price is generally considered a less important factor when buying food for a child than it is when buying food for oneself. New mothers also consider the organic characteristic to be less important generally in both their own diets and in the diet of their children. Safety and unsprayed/natural food are characteristics that they do consider important. There are also mothers who consider standard baby food to be healthy enough and for this reason do not choose organic baby food.

Mothers more often opt for fresh organic ingredients (particularly fruit and vegetables) in order to make organic baby food themselves rather than buying ready-made organic baby food.

One striking aspect is that more similarities than differences were found between new mothers and mothers with older children. Differences in how the mothers answered the questions are based more on differences in underlying

purchase motives for food, expressed in three categories: 'Conscious shoppers' (N=173), 'Connoisseurs' (N=160) and 'Easy eaters' (N=173).

Most new mothers who buy organic products are conscious shoppers or connoisseurs. Conscious shoppers are easier to tempt through communications about organic, healthy and natural characteristics, whereas connoisseurs appear to be swayed much more by flavour and variation.

Light and heavy users of organic products differ in what they consider important with regard to their child's diet. Heavy users attach greater value to altruistic values such as food being natural, environmentally-friendly and organic, while light users consider health and freshness more important.

Lastly, mothers think they know enough about baby food and as many as 98% of mothers have no wish for additional information about baby food. The Internet is the most important source of information, followed by the infant health clinic, information on the packaging of baby-food products and from family and/or friends.

In order to make optimum use of the sales opportunities for organic baby food, the following recommendations are made with regard to product development and communications about organic baby food:

- Develop a range that complements the existing range in terms of flavour;
- Link up with the importance that new mothers attach to variety, healthiness, freshness, safety, unsprayed/natural food, flavour/tastiness and in some cases low-sugar/sugar-free properties of food for children up to two years of age;
- Link up with the most important reasons for choosing ready-made baby food; they are convenient when eating out or when on holiday due to their ease of use, the amount of time saved, and the fact that the parents can eat something different;
- For baby-food products for children older than 18 months, place greater emphasis on the aspect of flavour/tastiness, and for products for children younger than 18 months, place greater emphasis on the healthy aspect;
- Link up with the motives of conscious shoppers and/or connoisseurs;
- For mothers who are light users, focus communications on health and freshness and for mothers who are heavy users, focus on the aspects natural, environmentally-friendly, and organic.

An additional recommendation with regard to communications about fresh, organic food is to emphasise that these foodstuffs (and particularly fruit and vegetables) can also fulfil the role of 'raw material' for making one's own organic baby food. Lastly, it is recommended that occasional special offers be put on organic food, including baby food.

In countries such as Germany, Denmark and Great Britain, organic baby food enjoys a large market share. The range of organic baby food in Dutch supermarkets and chemist's is by contrast very limited. Potential and existing manufacturers and retailers in the Netherlands may be missing opportunities, and a great deal of the market share for organic food - including organic baby food - among new mothers could still be gained. In order to answer this question, greater insight is required into the attitudes of new parents in the Netherlands with regard to the feeding of their child up to the age of two.

In this study, new parents were defined as women who gave birth to their first or second child less than two years ago. The primary research questions addressed by this study were:

1. How and to what extent does the way in which new mothers view their own nutrition change as a result of the arrival of a baby?
2. What do new mothers consider particularly important with regard to the feeding of their child up to the age of two?
3. Why and to what extent do new mothers consider opting for organic food/ organic baby food more often after the arrival of their child?

Qualitative research was carried out among 32 new mothers in the form of six group interviews. During the recruitment of these mothers for this study, the aim was to achieve a good distribution between mothers with one child or two children, the age of the youngest child, the mothers' purchasing behaviour with regard to organic produce, income, level of education, work situation, culture, family structure and living environment. In order to quantify the qualitative insights, quantitative research was then carried out in the form of an online questionnaire filled in by 510 mothers. Within the framework of the quantitative research, the decision was made to also present the questionnaire to mothers of more than two children (the eldest of which was still under two years of age). Strictly speaking, these mothers are no longer new mothers.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In Groot-Brittannië is het aandeel van biologische babyvoeding 43% van de totale markt, in Duitsland heeft op dit moment een bepaald merk biologische babyvoeding (in de vorm van melk- en pappoeder, groenten- en fruitpotjes en bijvoorbeeld sap) een marktaandeel van 60%, en in een supermarktketen in Denemarken heeft biologische babyvoeding zelfs een marktaandeel van meer dan 90%.

Het aanbod van biologische babyvoeding in Nederlandse supermarkten en drogisterijen steekt schril af bij deze landen. Mogelijk laten (potentiële) fabrikanten en retailers in Nederland kansen liggen en is er ook in Nederland bij de doelgroep van prille ouders een groot marktaandeel te behalen voor biologische babyvoeding. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is meer inzicht nodig in de houding van prille ouders in Nederland ten opzichte van de voeding van hun kind tot 2 jaar.

1.2 Doel, doelgroep en centrale onderzoeksvragen

Doel van dit onderzoek was om meer inzicht te krijgen in wat prille ouders in Nederland belangrijk vinden ten aanzien van de voeding van hun kind tot 2 jaar.

Prille ouders zijn in dit onderzoek vrouwen die maximaal 2 jaar geleden hun eerste of tweede kind hebben gekregen. Er is gekozen voor vrouwen omdat in het algemeen praktische zaken aangaande het heel jonge kind overwegend 'op het bordje liggen' van de moeder.

Het onderzoeksdoel is vertaald in de volgende centrale onderzoeksvragen:

1. In hoeverre en hoe verandert de wijze waarop prille moeders tegen hun eigen voeding aankijken door de komst van een kind?
2. Wat vinden prille moeders vooral belangrijk met betrekking tot de voeding van een kind dat maximaal 2 jaar oud is?
3. In hoeverre en waarom overwegen prille moeders om (vaker) voor biologische babyvoeding te kiezen sinds de komst van hun kind of kinderen?

Deze inzichten vormen de basis voor aanbevelingen aan potentiële fabrikanten en retailers van biologische producten hoe zij prille moeders in Nederland kunnen verleiden vaker te kiezen voor biologische voeding en biologische babyvoeding in het bijzonder.

1.3 Onderzoekopzet en leeswijzer

In de eerste fase van dit onderzoek is een literatuurstudie uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn beschreven in hoofdstuk 2. Er blijkt in Nederland nog weinig onderzoek naar het onderwerp van dit onderzoek te zijn gedaan. Daarom is gekozen voor kwalitatief onderzoek als tweede fase. In hoofdstuk 3 zijn de resultaten van zes groepsinterviews met in totaal 32 prille moeders beschreven, evenals hoe dit onderzoek is opgezet. Om de kwalitatieve resultaten te kunnen kwantificeren, is onderzoek uitgevoerd in de vorm van een online-enquête onder 510 prille moeders. Over de opzet en resultaten hiervan leest u in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 zijn de conclusies, aanbevelingen en discussie geformuleerd.

2 Literatuurstudie

2.1 Inleiding

Doel van de literatuurstudie was om te inventariseren wat al bekend is over het onderwerp van dit onderzoek. De volgende paragrafen gaan in op de drie onderzoeksvragen, waarna de slotparagraaf met conclusies volgt.

2.2 Verandering in kijk op eigen voeding

Dat de komst van een kind zorgt voor veranderingen in keuzes die mensen maken met betrekking tot hun eigen voeding, blijkt bijvoorbeeld uit een onderzoek van het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (OIVO) in België (Vandercammen en Aupaix, 2009). In dit onderzoek is een telefonisch onderzoek gedaan onder 431 jonge moeders en vaders met één of meer kinderen in de leeftijdscategorie tot 3 jaar (aselecte steekproef). Van de geïnterviewde jonge ouders heeft slechts 21% zijn of haar koopgedrag niet veranderd sinds de komst van hun kind. Sindsdien kiest 26% vaker voor goedkope producten of merken, 37% vaker voor grote merken en 16% vaker voor het merk van zijn of haar winkel. Uit het onderzoek komt niet duidelijk naar voren of deze veranderingen betrekking hebben op de voeding van het kind, de eigen voeding of beide.

In (niet gepubliceerd) kwalitatief onderzoek uitgevoerd in Engeland (Ayres, 2008) vertelt een vader, een heavy-user van biologisch, dat en waarom hij, sinds de komst van kinderen, meer belangstelling kreeg voor *gezond* eten:

'When children come along you suddenly become very aware of everything. You become aware of your health, what you eat. Our eldest was breast fed for nearly 14 months and Helen became very conscious of what she was eating.'

Kwalitatief onderzoek uitgevoerd in Italië (Naspetti et al., 2008), geeft een ander beeld. In Italië blijkt de familie (in het bijzonder de moeder en grootmoeder van de prille moeder) de meeste invloed te hebben op de keuze voor voeding. De komst van een kind zorgt er daarom niet voor veel verandering.

2.3 Belangrijke kenmerken babyvoeding

Er is al veel onderzoek gedaan naar wat mensen in het algemeen belangrijk vinden in relatie tot hun voeding wat hun voedselkeuzegegedrag helpt verklaren. Steptoe (1995), waaraan veel wordt gerefereerd in onderzoeken naar achtergronden van voedselkeuzegegedrag, heeft op basis van vragenlijstonderzoek onder 358 volwassenen in Londen, de volgende negen factoren geïdentificeerd die in het algemeen invloed hebben op de keuze voor voedsel:

1. *Gezondheid*
bevat items die gerelateerd zijn aan het voorkómen van chronische ziekten en de voedingsstoffen die het product bevat (zoals vitamines, proteïnen en vezels);
2. *Stemming*
bevat items die gerelateerd zijn aan zowel stemming en alertheid als het verminderen van stress en ontspannen;
3. *Gemak*
bij gemak speelt zowel de tijd een rol als het gemak waarmee het gerecht te maken is. Ook de bereikbaarheid van de winkels en supermarkten valt onder deze factor;
4. *Aantrekkingskracht*
omvat de aspecten die met de zintuigen kunnen worden waargenomen, zoals smaak, textuur, uiterlijk en geur;
5. *Prijs*
waarbij het gaat om zowel de absolute prijs als de prijs in verhouding tot de waarde van het product;
6. *Natuurlijkheid*
met het gebruik van natuurlijke ingrediënten en additieven als belangrijke elementen;
7. *Gewichtscontrole*
bevat items zoals het aantal calorieën en het vetgehalte in het product;
8. *Bekendheid*
omvat merkentrouw, maar ook 'kopen wat men altijd koopt' en 'kopen waarmee men als kind is opgegroeid';
9. *Ethische aspecten*
bevat bijvoorbeeld het land van herkomst (in verband met de politieke situatie), maar ook milieu(vriendelijkheid).
Steptoe (1995) geeft aan dat het belang dat mensen hechten aan deze factoren kan variëren met geslacht, leeftijd en inkomen.

Hoewel prille ouders een belangrijke groep is als het gaat om gezondheid van kinderen, is er nog weinig onderzoek gedaan naar wat specifiek zij belangrijk vinden ten aanzien van hun eigen voeding en de voeding van hun kind. Alleen het eerder aangehaalde onderzoek van OIVO (Vandercammen en Aupaix, 2009) richt zich op deze doelgroep. Hieruit blijkt dat de Belgische ouders van jonge kinderen in relatie tot de voeding van hun kinderen, meer dan de bevolking in het algemeen, belang hechten aan de aanwezigheid van een label of certificaat en aan het feit dat de producten van de biologische landbouw afkomstig zijn. Ook worden geur, uiterlijk, de afwezigheid van genetisch gemodificeerde organismen, informatie op de verpakking, het merk, milieu, dierenwelzijn en werk-omstandigheden van mensen genoemd als aankoopargumenten. Verder blijkt uit dit onderzoek dat ouders van jonge kinderen een voedingsproduct voor hun kind vooral kiezen op basis van versheid, prijs en samenstelling. Daarnaast bepalen ze op basis van kwaliteit, veiligheid en de afwezigheid van additieven of het product aan hun eisen voldoet. Prijs is een minder belangrijk criterium voor de ouders van jonge kinderen als het om de voeding van hun kinderen gaat. In een grotere steekproef onder inwoners van België vond 87% prijs het belangrijkste criterium bij de keuze voor voedsel, bij ouders met jonge kinderen is dit slechts 47%. Onbekend is of deze veranderingen beginnen tijdens of na de zwangerschap. Uit het OIVO-onderzoek blijkt verder dat 61% van de geïnterviewde ouders in België bij voorkeur kiest voor voeding dat hen is aangeraden in de kraamkliniek, 50% bij voorkeur kiest voor producten waar ze een kortingsbon voor krijgen, 76% vertrouwt op bekende merken en 78% enkel voedingsproducten van erkende kwaliteit koopt.

In onderzoek van Govindasamy en Italia (1997) komt naar voren dat in Amerika mensen met kinderen, met betrekking tot pesticide-overblijfselen op voeding, meer risicomijdend zijn dan mensen zonder kinderen. Uit Ayres (2008) blijkt verder dat er ouders zijn die het erg belangrijk vinden dat er zo gevarieerd mogelijk wordt gegeten zodat de kinderen wennen aan zo veel mogelijk verschillende smaken en ze hopelijk makkelijke eters zullen worden:

'Having children made you more conscious of food. They had what we ate, but liquidised ... they had every vegetable you could think of so they were introduced to lots of different flavours as I didn't want them being fussy and they are not fussy with their food now, so that's ideal.'

Als mogelijke achtergrond van de voeding van het kind wordt in de studie van Hughes (2005) gewezen op opvoedingsstijl. Er worden vier stijlen gekarakteriseerd:

1. Gezaghebbende stijl (veeleisend/hoge ontvankelijkheid);
2. Autoritaire stijl (veeleisend/lage ontvankelijkheid);
3. Toegeeflijke stijl (lage eisen/hoge ontvankelijkheid);
4. Nalatieg Onbetrokken (lage eisen/lage ontvankelijkheid).

De verschillende opvoedstijlen hebben verschillende consequenties voor de voeding van het kind. Ouders worden ook met verschillende opvoedstijlen op verschillende manieren door voedingsreclame beïnvloed. Zo zijn autoritaire ouders erg merkgericht en hebben ze de behoefte om status en herkenning van buitenaf te verkrijgen; een uitbundige maaltijd is belangrijker dan een gezonde maaltijd. De toegeeflijke en nalatieg stijl worden vaak samengevoegd tot de toegeeflijke ouder. Deze ouders interesseren zich minder voor gezondheid en

hebben daardoor vaak minder kennis over gezonde voeding, smaak is voor hen belangrijker. De merkgerichtheid van deze ouders is vooral gericht op wat de kinderen leuk vinden. Ook gezaghebbende ouders zijn erg merkgevoelig, maar vooral op het gebied van kwaliteit. Dit geeft de ouders een goed gevoel en daar halen ze voor zichzelf voldoening uit (Wuisman, 2005). Gezaghebbende ouders promoten vaker gezonde eetpatronen bij hun kinderen (Patrick et al., 2005).

Uit een literatuurstudie van Sanoma Uitgevers (2004) naar het koopgedrag van jonge ouders en de wijze waarop bedrijven op deze doelgroep kunnen inspelen, blijkt dat ouders in Nederland, in de beginfase een sterk vertrouwen hebben in gevestigde merken en dat ze dan graag het beste voor hun kind willen. De verkenning van producten vindt vooral voor en tijdens de zwangerschap plaats. Naarmate het kind ouder wordt, komt er meer routine in de aankopen. Het wordt bovendien dan lastiger voor de ouders om een winkel te bezoeken omdat ze dan een ouder kind mee moeten nemen.

2.4 Houding ten aanzien zien biologische (baby)voeding

Uit Deens (Lund en O'Doherty Jensen, 2008) en Brits kwalitatief onderzoek (Ayres, 2008) blijkt dat de komst van een kind een positieve invloed heeft op de aankoop van biologische voeding. In deze onderzoeken zijn 18 diepte-interviews afgenomen bij non, light en heavy users van biologische producten. Doel van deze diepte-interviews was om meer inzicht te krijgen in de vraag welke levensfasen welke invloed hebben op de aankoop van biologische producten.

Uit deze onderzoeken blijkt dat er sinds de komst van kinderen, vaker voor biologisch wordt gekozen. De ouders vinden het belangrijk hun kind te beschermen tegen schadelijke stoffen die in de gangbare landbouw worden gebruikt:

'But it was half-hearted organic shopping. It wasn't until I had my first daughter that things changed. It was when I became pregnant that we realized we had to start being a bit extra careful what you expose yourself to. I think it was that that pushed us to that next stage.'

Verder blijkt dat men ervan overtuigd is dat biologische voeding gezonder is en heeft men het gevoel dat het kind niet zomaar iets te eten moet krijgen, maar iets beters:

'Because we believed it was the right thing to do, you know? If one could get hold of healthier foods, and if one could give it to children right from the start, then there would be a really good chance that they would have a healthy life and a healthy body, you know what I mean?'

'It was probably only because I felt that something new should happen. It might also be because that was when we had Alexander [her first baby]. We began thinking that we should get products that are a bit better - we shouldn't just have any old thing any more.'

In het onderzoek van Maguire (2004), dat als doel had om meer inzicht te krijgen in de risicoperceptie van Amerikaanse ouders ten opzichte van pesticiden, blijkt dat zij veelal biologische babyvoeding kochten uit nieuwsgierigheid, als experiment. Ze vonden bijvoorbeeld de verschillende smaken interessant, hadden een kortingsbon of wilden gewoon eens iets nieuws proberen voor hun jonge kind. De meeste ouders die experimenteerden vonden het ook belangrijk dat er geen pesticiden werden gebruikt en dat het risico op bijvoorbeeld voedselallergieën gecontroleerd werd. De ouders gaven verder aan biologische babyvoeding veiliger te vinden. Wel waren ze onzeker over de werkelijke effecten van biologische babyvoeding omdat ze babyvoeding over het algemeen al als een veilig product beschouwden.

Dit komt ook naar voren in het LEI-onderzoek 'Het gezonde van biologisch voedsel: de beleving van consumenten' (Wijk-Jansen et al., 2009). Veel light users blijken ervan overtuigd dat er in relatie tot babyvoeding al zeer strenge kwaliteitseisen worden gehanteerd. Daarom zijn ze er minder van overtuigd dat biologische babyvoeding gezonder is dan gangbare babyvoeding.

Smith et al. (2009) hebben berekend dat ouders in de Verenigde Staten bereid zijn ruim meer te betalen voor biologische babyvoeding. Hij gebruikte daarvoor diverse variabelen.^{1,2} In 2004 zouden ze 12% tot 49% meer willen betalen voor biologische babyvoeding oplopend naar 30% tot 52% in 2006. Dit komt ook terug in het onderzoek van Brown (2002). Hij geeft in zijn studie aan dat wanneer het product inspeelt op een specifieke marktvraag van de consument, de hogere prijs minder belangrijk wordt. Van de ondervraagde consumenten in

¹ Demografische kengetallen van de huishoudens (zoals inkomen en leeftijd), marktfactoren (zoals winkeltipe, seizoen, reclame/korting) en productkenmerken (bijvoorbeeld tipe, wel of niet biologisch en fase van de babyvoeding).

² Voor het berekenen van de meerprijs die mensen willen betalen (premium) voor biologische babyvoeding gebruikte hij Hedonic Pricing, waarbij de prijs van het product wordt bepaald op basis van de eigenschappen (componenten) van het product.

Groot-Brittannië geeft 34% aan dat ze waarschijnlijk zullen kiezen voor biologische babyvoeding ongeacht de prijs.

Uit andere onderzoeken blijkt echter dat de hogere prijs van biologische babyvoeding, ouders wel tegenhoudt om voor biologische babyvoeding te kiezen. Uit de studie van Napoli et al. (2009) blijkt dat in Italië prijs een belangrijke rol blijft spelen; één respondent geeft aan dat de kosten met meer kinderen omhoog gaan waardoor de duurdere biologische voeding minder snel gekocht wordt. In Italië is het aandeel biologische babyvoeding in 2006 slechts 4,1%.

Een onderzoek onder Deense consumenten naar de aankoop van biologische producten geeft aan dat, hoewel niet significant, de aanwezigheid van één of twee kinderen de neiging tot het kopen van biologische producten vergroot, terwijl het hebben van drie of meer kinderen deze neiging verkleint. Deze trend, hoewel niet significant, is ook terug te zien in Groot-Brittannië. In Groot-Brittannië blijkt de neiging om biologische producten te kopen geringer naar mate het aantal kinderen in het huishouden toeneemt.

In Denemarken is er ook een significant verschil met betrekking tot de leeftijd van de kinderen. Bij huishoudens met kinderen onder de 15 jaar is de neiging om biologische voeding te kopen groter. Opvallend is dat de aanwezigheid van kinderen tussen de 15 en 20 jaar juist het tegengestelde effect heeft (Midmore et al., 2005).

Ondernemers van natuurvoedingswinkels vertellen dat er relatief veel zwangere vrouwen of vrouwen met baby's in zijn winkel komen. Echter:

'[...] als de kinderen 2 tot 3 jaar oud zijn haken ze af. Dit is opvallend. Hoe kan dat nou?'

Een andere ondernemer reageert als volgt:

'Ze kopen een huis en de vakanties moeten doorgaan en om die reden wordt bezuinigd op voeding. Voeding is een sluitpost.'

Bron: Reinders et al. (2009).

2.5 Conclusies

Naar aanleiding van de literatuurstudie wordt geconcludeerd dat, op basis van wat al onderzocht en bekend is, niet alle onderzoeksvragen zijn te beantwoorden in relatie tot prille moeders in Nederland. Wat over prille moeders al bekend is, baseert zich vooral op buitenlandse studies. Uit deze buitenlandse studies blijkt dat er bij mensen die een kind krijgen wel wat verandert in hun aankooppatronen en hoe ze tegen voeding aankijken. Het aspect van gezond wordt bijvoorbeeld belangrijker en dat van prijs wordt minder belangrijk. Dat de komst van een kind echter niet in alle landen zorgt voor veel veranderingen in de wijze waarop tegen voeding wordt aangekeken, blijkt uit onderzoek uitgevoerd in Italië. Verder blijkt dat ouders van jonge kinderen met het oog op de voeding van hun kinderen onder andere belang hechten aan zaken die samenhangen met de biologische productiewijze, zoals de afwezigheid van additieven, pure, natuurlijke ingrediënten, geen kunstmest, geen bestrijdingsmiddelen of pesticiden en geen genetisch gemodificeerde ingrediënten. Ook variatie is belangrijk. Verder speelt prijs vaak een minder belangrijke rol. Bovendien blijkt uit buitenlands onderzoek dat ouders bereid zijn om flink meer te betalen voor biologische babyvoeding en dat redenen om (vaker) voor biologische babyvoeding te kiezen, te maken hebben met de behoefte aan iets anders/iets beters, de wens om de kinderen (al in de buik) zo min mogelijk bloot te stellen aan giftige stoffen (die in de gangbare landbouw worden gebruikt en in de biologische landbouw niet) en het kind een zo gezond mogelijk start te geven in de hoop op een gezond lichaam en leven later. Het blijkt echter ook dat de hogere prijs van biologische babyvoeding, ouders wel degelijk tegenhoudt om voor biologische babyvoeding te kiezen naarmate het gezin zich uitbreidt. Ook lijkt het erop, naar aanleiding van onderzoeken in Denemarken en Nederland, dat de neiging om met het oog op de voeding van het kind voor biologisch te kiezen, groter is als het kind jonger is. Uit onderzoek in Nederland en Amerika komt ten slotte naar voren dat consumenten er, in relatie tot specifiek babyvoeding, niet allemaal van overtuigd zijn dat de biologische variant gezonder is omdat ervan uit wordt gegaan dat babyvoeding toch al een heel veilig product is.

3 Kwalitatief onderzoek

3.1 Inleiding

Wat over prille moeders reeds bekend is, is vooral gebaseerd op buitenlandse studies. Daarom is besloten om in Nederland onderzoek uit te voeren onder prille moeders; vrouwen die maximaal 2 jaar geleden hun eerste of tweede kind hebben gekregen. Eerst is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek staat centraal in dit hoofdstuk. In paragraaf 3.2 worden de respondenten beschreven. Vervolgens komt in paragraaf 3.3 het doel aan de orde, alsook hoe het onderzoek was opgezet en hoe de analyse is uitgevoerd. In paragraaf 3.4 worden de resultaten beschreven en in paragraaf 3.5 worden de conclusies geformuleerd.

3.2 Respondenten

Bij de werving van de prille moeders is gestreefd naar spreiding ten aanzien van het hebben van 1 of 2 kinderen (met maximaal 4 jaar leeftijdsverschil tussen het eerste en het tweede kind), leeftijd (jongste) kind, biologisch koopgedrag, inkomen, opleidingsniveau, arbeidssituatie, arbeidssituatie, cultuur, gezinssituatie en woonomgeving. Er is met 32 prille moeders gesproken. In tabel 3.1 is de steekproef samengevat.

De ene helft van de moeders had 1 kind, de andere helft 2. Er waren ongeveer evenveel moeders waarvan het jongste kind 0 tot 5, 6 tot 11, 12 tot 17 maanden als 18 tot 23 maanden oud was. Bijna de helft van de moeders is licht user van biologisch, een derde koopt nooit een biologisch voedingsproduct, terwijl 28% van de moeders dat vaker dan 12 keer per jaar doet. Van de 42 geselecteerde moeders kwamen er uiteindelijk 10 niet opdagen voor het onderzoek. Hierdoor is de nagestreefde spreiding voor wat betreft inkomen en opleidingsniveau niet helemaal gerealiseerd zoals uit bovenstaande tabel blijkt.

Tabel 3.1		Kenmerken van de deelnemers aan het kwalitatieve onderzoek
Variabele	Categorie	%
Aantal kinderen	Moeders met 1 kind	50
	Moeders met 2 kinderen	50
Leeftijd (jongste) kind	0 tot 5 maanden	38
	6 tot 11 maanden	19
	12 tot 17 maanden	13
	18 tot 23 maanden	30
Biologisch koopgedrag	Light user	41
	Heavy user	28
	Non user	31
Inkomen	Modaal	53
	Beneden modaal	13
	Boven modaal	34
Opleidingsniveau	Hoog	40
	Gemiddeld	50
	Laag	10
Arbeidssituatie	Werkzaam	75
	Huisvrouw	25
Cultuur	Autochtoon	68
	2e generatie allochtoon	19
	1e generatie allochtoon	13
Gezinssituatie	Samenwonend/getrouwd	84
	Alleenstaand	16
Woonomgeving	Urbaan	69
	Ruraal	31

De spreiding van deze doelgroep met betrekking tot arbeidssituatie, gezins-situatie en woonomgeving is wel conform de verhoudingen in de werkelijkheid zoals blijkt uit cijfers van het CBS. Ook komen de percentages overeen met de percentages van de steekproef onder 520 prille moeders in het kwantitatieve onderzoek later in dit onderzoek (hoewel het percentage autochtonen daar hoger ligt). De moeders waren tussen de 24 en 41 jaar oud.

3.3 Doel, procedure en analyse

Doel

Doel van het kwalitatieve onderzoek was om een zo breed mogelijk inzicht te krijgen in wat volgens prille moeders:

- verandert in hoe ze tegen hun eigen voeding aankijken door de komst van een kind;
- belangrijk is met betrekking tot de voeding van hun kind;
- hun motieven zijn om (niet of wel) te kiezen voor specifiek biologische babyvoeding.

Het kwalitatief onderzoek moest inzicht bieden in de wijze waarop de beleving van prille moeders varieert met betrekking tot bovenstaande vragen.

Procedure

De keuze voor het interviewen van groepen is gebaseerd op de wens om het onderwerp in de *breedte* te verkennen.¹ De consensus en dissensus rond een thema worden, volgens Evers (2007), bij groepsinterviews door de groepsdynamiek inzichtelijk(er). Volgens Evers levert een groepsinterview verder meer op dan de som van een aantal individuele interviews, doordat participanten elkaar bevragen en zichzelf aan de anderen verklaren. Verder kan volgens Evers een groepsinterview langer duren dan een individueel interview omdat respondenten niet steeds aan het woord zijn. Onder andere wanneer het onderwerpen betreft waarbij de sociale wenselijkheid een grote rol speelt of onderwerpen waar mensen zich voor schamen, kan een individueel interview geschikter zijn dan een groepsinterview. Verondersteld is dat daar, gezien het onderwerp van dit onderzoek, nauwelijks sprake van was.

De groepsinterviews verliepen volgens een draaiboek (zie bijlage 1 voor het tijdens de groepsinterviews gehanteerde draaiboek). Eerst werd gevraagd om te reageren op de volgende stelling:

De komst van mijn kind(eren) heeft geen enkele invloed gehad op hoe ik tegen mijn eigen voeding aankijk
Eens _____ Oneens

¹ Individuele interviews liggen, volgens Lewis (2004) en Morgan (1998a), meer voor de hand als je thema's zowel in de diepte als in details wilt exploreren en als het doel is om persoonlijke verhalen te horen en om de persoonlijke context van deze verhalen te achterhalen en begrijpen.

Waarom?

Aan de respondenten is gevraagd om hun mening over deze stelling weer te geven door het plaatsen van een kruisje op de lijn (continuüm) tussen *eens* en *oneens*. Vervolgens stelden de gespreksleider en de notulist zich voor en werd het doel van het groepsinterview toegelicht. Eén voor één zijn de respondenten vervolgens gevraagd om hun positie op de lijn toe te lichten en zichzelf voor te stellen (naam, leeftijd, werk, aantal kinderen, leeftijd(en) kind(eren), leeftijd vrouw toen ze moeder werd, wel of niet borstvoeding (gegeven), getrouwd of samenwonend?). Bovendien is telkens gevraagd:

- Hoe heeft de komst van je kind(eren) precies invloed gehad?
- Merkte je die verandering al tijdens de zwangerschap of pas na de geboorte of pas een tijdje daarna?

Het tweede onderdeel van het interview had als doel om inzicht te krijgen in wat prille moeders vooral belangrijk vinden met betrekking tot de voeding van een kind dat maximaal 2 jaar oud is. Hiertoe zijn de respondenten gevraagd te kijken naar 50 zogenaamde associatiekaarten¹ en de kaart te kiezen die volgens hen het beste illustreert wat ze op dit moment vooral belangrijk vinden bij de voeding van het kind dat nu 0-2 jaar oud is. Eén voor één zijn de respondenten vervolgens gevraagd om de keuze voor een kaart toe te lichten. Hierbij is telkens onder andere gevraagd wat de keuze voor de kaart volgens de respondent zelf zegt over wat ze vooral belangrijk vindt met betrekking tot de voeding van het kind, waarom ze deze zaken vooral belangrijk vindt, hoe ze beoordeelt of babyvoedingsproducten hierin voorzien, aan welke concrete keuzes/voorkeuren te herkennen is dat ze dit vooral belangrijk vindt met betrekking tot de voeding van het kind, waarop deze overtuiging gebaseerd is en waarop ze zich baseert bij het maken van keuzes tussen babyvoedingsproducten en merken.

In het derde onderdeel is de respondenten gevraagd om een vragenlijst in te vullen. De vragenlijst bestond uit 8 vragen over de ontwikkeling van het immuunsysteem van een kind en het belang van ijzer, vet en vitamine D voor een baby. Met deze vragenlijst werd beoogd om na te gaan in welke mate de moeders over deze kennis beschikken, het idee hebben dat ze genoeg weten over babyvoeding en behoefte hebben aan deze of andere informatie over babyvoeding.

¹ Dit zijn associatiekaarten van Twijnstra Gudde. De set bestaat uit 50 foto's over sport, natuur, cultuur, mensen, dieren en wetenschap. De (in de praktijk geteste) kaarten maken thema's bespreekbaar die mensen doorgaans moeilijk onder woorden kunnen brengen.

Bovendien is dit onderdeel benut om na te gaan via welke bronnen de moeders aan informatie over babyvoeding komen. Verder is als volgt doorgevraagd:

- Wat vinden jullie eigenlijk van het huidige aanbod van babyvoeding in de winkel?
- Wat missen jullie eventueel?
- Wat zou je eventueel graag willen zien veranderen in het huidige aanbod van babyvoeding?

Met het vierde en laatste onderdeel van het interview werd beoogd om meer inzicht te krijgen in de mate waarin en de redenen waarom prille moeders kiezen voor biologische babyvoeding sinds de komst van hun kind. Eerst is geïnventariseerd wie van de respondenten weleens (=10-12 keer per jaar) voor biologisch kiest, wie nooit en wie regelmatig (=vaker dan 10-12 keer per jaar) en waarom er al dan niet wordt gekozen voor biologisch. Vervolgens is gevraagd in hoeverre de respondenten sinds de komst van het kind (dat nu 0-2 jaar oud is), met het oog op de eigen voeding, (vaker) kiezen voor biologische voeding en waarom (niet). Hierna is geïnventariseerd wie weleens of regelmatig biologische babyvoeding koopt of dat in het verleden heeft gedaan. Bij deze respondenten is gevraagd:

- Voor welk biologisch babyvoedingsproduct/voor welke biologische babyvoedingsproducten (van welk merk) kies je of heb je zoal gekozen?
- Wat vormde de aanleiding om voor biologische babyvoeding te kiezen?
- Wat vind je het belangrijkste voordeel van biologische babyvoeding ten opzichte van gewone babyvoeding?
- Heb je er daarna een gewoonte van gemaakt om voor dit product en/of voor andere biologische babyvoeding te kiezen?
- Waarom wel/niet?
- Welke biologische babyvoedingsproducten zijn er niet, maar zou je wel kopen?

Bij de respondenten die aangeven nooit voor biologische babyvoeding te kiezen is als volgt doorgevraagd naar achterliggende redenen:

- Wat houdt je tegen om voor biologische babyvoeding te kiezen?
- Heeft het ermee te maken dat je in het algemeen weinig met biologisch hebt of omdat je in het bijzonder niets/weinig hebt met het product biologische babyvoeding? Waarom is dat zo?
- Of heeft het te maken met andere zaken? Zo ja, welke?

Aan het eind van het groepsinterview werden de respondenten bedankt en ontvingen zij een vergoeding ter waarde van 45 euro.

De groepsinterviews duurden 2,5 uur, deze werden gefaciliteerd door consumentenonderzoekers van het LEI en genoteerd door studenten van studentenbureau Linq. Bovendien zijn de interviews opgenomen op dvd. De zes groepsinterviews vonden verspreid over drie dagen plaats met op alle drie de dagen telkens een interview van 16.00 tot 18.30 uur, gevolgd door een interview van 19.00 tot 21.30 uur. Maandag 19 oktober 2009 vonden twee groepsinterviews plaats in Amersfoort, woensdag 21 oktober 2009 twee in Den Bosch en donderdag 22 oktober 2009 twee in Amsterdam. De selectie van de respondenten is uitgevoerd door C&G Selecties.

Analyse

Om de hoeveelheid data te categoriseren, reduceren en analyseren is Atlas.ti (versie 5.0) gebruikt. De eerste fase bij het analyseren van de interviews is 'open coding'; de data zijn gecodeerd op basis van vaak terugkerende thema's en uitspraken van de respondenten. Dit is een vrij explorerende vorm van coderen waardoor thema's en concepten naar de voorgrond worden gebracht. In kwalitatief onderzoek is de manier waarop de interviews worden gecodeerd echter afhankelijk van de onderzoeker. Om de data zo objectief mogelijk te onderzoeken hebben twee onderzoekers ieder afzonderlijk van elkaar twee dezelfde groepsessies gecodeerd. De relevante variaties en thema's die de onderzoekers hadden gecodeerd bleken grotendeels overeen te komen. Doordat de codes hierna (aan een andere onderzoeker) werden verantwoord, uitgelegd en gedeeld, werden de keuzes voor alle codes bewuster gemaakt en eventueel gecorrigeerd. Op deze manier is getracht om een zo groot mogelijke 'intersubjectiviteit' te verkrijgen. In onderling overleg is daarna de definitieve codelijst opgesteld. De data zijn op deze manier ook verder gespecificeerd. Het specificeren van de data in bredere concepten wordt ook wel 'axial coding' genoemd; de eerdere codes worden georganiseerd, gestructureerd of verder uitgediept op basis van relaties tussen codes en de indeling in hoofd- en subcategorieën. Uiteindelijk resulteerde dit in 31 codes verdeeld over de drie hoofdvragen. Vervolgens zijn de resterende groepsinterviews door iedere onderzoeker afzonderlijk gecodeerd, waarbij veelvuldig overleg met elkaar is geweest. De derde en laatste fase in het coderen is 'selective coding'; op basis van de georganiseerde codes is opnieuw naar de interviews teruggegaan en per thema gekeken hoe de respondenten over deze thema's dachten, wat de overeenkomsten en tegenstrijdigheden waren en welke uitspraken illustratief zijn binnen bepaalde thema's.

3.4 Resultaten

Allereerst worden in deze paragraaf de resultaten besproken van het eerste onderdeel van de groepsinterviews. Dit onderdeel had als doel om meer inzicht te krijgen in de mate waarin en de wijze waarop de prille moeders anders tegen voeding aankijken door de komst van een kind. Vervolgens worden in subparagraaf 3.4.2 de resultaten besproken van het tweede en het derde onderdeel van de groepsinterviews. Deze onderdelen beoogden meer inzicht te bieden in wat prille moeders vooral belangrijk vinden met betrekking tot de voeding van een kind dat maximaal 2 jaar oud is en wat ze denken en feitelijk blijken te weten over babyvoeding. In subparagraaf 3.4.3 worden de resultaten besproken van het vierde onderdeel van de groepsinterviews dat als doel had om meer inzicht te krijgen in de mate waarin en de redenen waarom prille moeders overwegen om (vaker) voor biologische babyvoeding te kiezen sinds de komst van hun kind.

3.4.1 Verandering kijk op eigen voeding

Sommige respondenten herkennen zich niet in de stelling dat de komst van hun kind(eren) geen enkele invloed heeft gehad op hoe ze tegen hun eigen voeding aankijken. Sinds de komst van de kinderen eten ze:

- gezonder (doordat men vaker vis, groenten en fruit eet, vaker kiest voor vers en zelf eten maken in plaats van kant en klare voeding, doordat men let op geur- en kleurstoffen, zout en vet en door minder vaak te kiezen voor zoete dingen, vlees, patat, pizza en bijvoorbeeld Knorr-wereldgerechten);
- gevarieerder;
- regelmatigier.

Opvallend vaak vertelt men dat men bewust vaker kiest voor de combinatie van aardappels, groenten en vlees 'in plaats van Italiaanse gerechten en wokgerechten'. Voor de komst van een kind of kinderen moest het eten bij velen verder vooral snel en gemakkelijk zijn en werd er nog al eens op de bank voor de tv gegeten. Sinds de komst van een kind wordt er bij hen (meer) aan tafel gegeten. Bovendien is er veel veranderd omdat deze respondenten zich gedwongen zien om rekening te houden met wat hun kind lekker vindt. Dit leidt vooral tot minder pittig eten:

- Mijn kind heeft heel veel invloed gehad op mijn voeding. Ik was een zoetekauw, bovendien haalde ik vaak snel wat patat of gooide ik een lasagne in de

oven. Nu veel minder. Ik probeer nu de fruitschaal vol te hebben. Vroeger at ik niet zo vaak fruit. Dat vind ik nu gewoon belangrijk.

- Eerder at ik als ik honger had. Ik werkte 4 dagen in Hilversum, daarna in Barneveld. Dan was ik laat thuis en nam ik een pizza, een kant-en-klaarmaaltijd, friet of bijvoorbeeld shoarma. We aten vaak snel of juist heel uitgebreid. Nu is dat anders. We eten vaker groenten, aardappelen en vlees. Dan een keer dat en dan een keer dit, we gooien er variatie in. Verder moeten we rekening houden met de smaken van de kinderen en dat heeft veel invloed. De oudste zegt gewoon nee.

Sommige respondenten hebben het gevoel dat de komst van hun kind of kinderen weinig invloed heeft gehad op hoe ze tegen voeding aankijken. Deze respondenten menen dat ze voor de zwangerschap al bewust bezig waren met voeding en al gevarieerd en gezond aten door bijvoorbeeld te letten op fruit en groente. Hooguit geven deze respondenten aan dat ze sinds de zwangerschap/de komst van het kind nog bewuster met voeding omgaan en nog meer hun best doen om minder vaak ongezonde dingen te eten zoals snoep, kant-en-klaarmaaltijden, Knorr-wereldmaaltijden, patat, pizza of chinees. Bovendien geven ze aan nog meer te letten op het eten van groenten en fruit en op gevarieerd eten:

- Het gaat gewoon om gevarieerd eten, niet zozeer om gezond of ongezond. Wij willen vooral gevarieerd eten en dat was ook al zo voordat de kinderen kwamen.
- Het enige wat veranderd is, is het eten van patat, pizza of chinees, daar heb ik dan meer moeite mee. Dat slaat nergens op maar dat moet ik nog los laten.
- Ik eet zelf gezonder en ik let erop dat ik minder snoep als de kinderen erbij zijn, maar ik snoep toch nog wel hoor.
- Ik at al vrij gezond maar ik wil misschien toch meer andere dingetjes gaan proberen om hem te laten wennen. Daar denk je dan toch meer over na. Er eet iemand anders mee.

Sommige respondenten zeggen dat het kind al tijdens de zwangerschap veel invloed had op hun attitude en gedrag ten aanzien van voeding. Vrouwen hebben tijdens de zwangerschap bijvoorbeeld meer trek of trek in andere dingen dan normaal. Bovendien wordt het eten van bepaalde producten tijdens de zwangerschap afgeraden. De meeste moeders vertellen dat ze in het bijzonder tijdens de zwangerschap erop letten dat ze gezond eten, bijvoorbeeld door meer groenten en fruit te eten en door regelmatig te eten:

- Tijdens mijn zwangerschap ben ik anders gaan eten, ik ben gestopt met roken en gezond gaan eten. Je wilt er wel goed voor zorgen, denk ik.
- Sapjes uitpersen enzovoorts, toen ik zwanger werd is dat extremer geworden en wilde ik elke week sapjes en gezond.
- Tijdens mijn zwangerschap vond ik dat ik drie stuks biologische fruit per dag moest maar dat red ik echt niet, dus ik neem nu Knorr Vie uit de supermarkt.

Ook via de borstvoeding oefent het kind invloed uit op attitude en gedrag ten aanzien van eten. In deze periode letten de meeste moeders, meer dan voor de komst van het kind, erop dat ze gezond eten bijvoorbeeld door (meer) groenten, fruit en zuivelproducten te eten en snoep, troep en 'gekke dingen' te vermijden. Het kind reageert verder volgens veel moeders vaak slecht op pittig/gekruid eten en ook daar houden de moeders rekening mee in deze periode:

- Daarna borstvoeding, dan mag ook van alles niet; niet gekruid, weinig zout, geen gekke dingen, geen aardbeien want daar krijgt het kind last van.
- Vanaf de borstvoeding ben ik gaan denken over wat ik eet. Ik snoepte niet en ik at heel gezond omdat ik borstvoeding gaf. Want ik wist dat alles wat ik at dat zij dat ook binnenkreeg, dat is veranderd toen ik overstapte op de fles.
- Het groeit alleen als ik goed eet. Dan word je wel met je neus opgedrukt. Als je zelf niet gezond eet krijgt hij niet genoeg voeding binnen.

Maar ook wordt gezegd:

- Ik vind gezond voedsel niet zo erg lekker. Daarom ben ik overgegaan op flesvoeding. Ik hou gewoon erg van zoete dingetjes en ik vond dat ik het had verdiend vanwege mijn slapeloze nachten. Het was niet dat ik ongezond ging eten maar ik doe nu wel weer dingen die ik daarvoor ook deed want ik heb bijvoorbeeld nu al drie chocolaatjes opgegeten!
- Maar ik ga nu nog weleens naar de McDonald's. Ik denk niet dat het kwaad kan voor de borstvoeding.

Sommige respondenten geven aan dat hun veranderde houding pas echt voelbaar werd vanaf het moment dat het kind ging mee-eten. Vanaf dat moment voelen ze zich bijvoorbeeld geroepen om het gezonde voorbeeld te geven door minder te snoepen, (meer) fruit te eten of gezond eten aan te bieden bijvoorbeeld in de vorm van (vaker) aardappelen-groenten-vlees:

- Dat is begonnen toen de oudste ging mee-eten. Tijdens mijn eerste zwangerschap is er qua voeding niet heel veel veranderd, we aten 2 avonden per week aardappelen-groenten-vlees, maar nu zeker 3 tot 4 keer in de week.
- Op het moment dat ze ging mee-eten, ben je je meer bewust. Want tijdens de zwangerschap at ik eigenlijk nog normaal. Ik ben het ook bewust met snoepen want als ze dat ziet, dan wil ze dat zelf ook doen. Ik snoep nu minder.
- Maud is nu vijfenhalve maand en gaat straks richting vaste voeding en dat zet mij aan het denken. Ik ben wel iemand die gezond kookt maar ook weleens makkelijk een Knorr-Wereldgerecht. Alleen denk ik dat ik dat minder ga doen.

Maar ook wordt verteld:

- Als ze mee zou eten *dan* zou ik gezonder en regelmatiger eten, had ik de hoop. Nu heb ik vaak te weinig tijd om te koken. Ik voel me wel schuldig als ik geen warme maaltijd voor haar heb.

3.4.2 Belangrijke kenmerken babyvoeding

Zes moeders (allen met 1 kind) geven vaak aan zich nog niet te hebben georiënteerd op babyvoedingsproducten in de vorm van groente- en fruithapjes, pap, sapjes en dergelijke. Van de 32 moeders geven de meeste vrouwen borstvoeding of ze hebben borstvoeding gegeven. De meeste vrouwen vertellen dat ze in het begin moeite hebben gehad met het geven van borstvoeding (pijn, kloven, borstontsteking, niet op gang komen, te weinig voeding hebben). Bij een aantal is het geven van borstvoeding niet gelukt. Zij hebben maar een korte periode borstvoeding gegeven, variërend van een aantal dagen tot 2 of 3 weken. Veel moeders geven aan het zowel een zware als een fijne periode te vinden vanwege bijvoorbeeld het contact met het kind. Velen ervaren druk om de borstvoeding hoe dan ook vol te houden. Zij vinden of vonden het lastig te stoppen met borstvoeding vanwege die druk. Een aantal moeders zag zich vanwege koemelkallergie van het kind gedwongen te stoppen met borstvoeding.

Wat opvalt, is dat de moeders zeer veel verschillende associatiekaarten hebben gekozen naar aanleiding van de vraag wat ze vooral belangrijk vinden in relatie tot de voeding van het kind dat nu 0-2 jaar oud is. De enige kaarten die vaker (5 of 4 keer) zijn gekozen zijn kaarten waarop blaadjes en bloemen te zien zijn. Ter toelichting op hun keuze voor een kaart brengen de moeders naar voren de volgende aspecten belangrijk te vinden met betrekking tot de voeding

van het kind: natuurlijk of puur, gezond, afwisseling of variatie, vers, bescherming, niet dwingen, samen aan tafel eten, rust en regelmaat, gezellig en geen of zo weinig mogelijk zoet- en kleurstoffen, E-nummers, vlees of suiker. Hierna leest u hoe respondenten over deze aspecten hebben gesproken:

1. *Natuurlijk of puur*

- Ik zocht de kaart die ik het meest natuurlijk vond. Dat is ook de reden dat ik ook borstvoeding geef. Ik denk dat dat het beste is voor het kind. Anders had ik gekozen voor kunstmelk maar borstvoeding lukte goed, dus zo gedaan.
- Ik wil voor mijzelf zo puur mogelijk voedsel. Dat houdt in dat het zo min mogelijk verwerkt is. Zo min mogelijk productie voordat het bij mij is beland. Toen ze eenmaal aan de andere dingen dan melk mocht, heb ik zoveel mogelijk biologische groente en fruit gekocht.

2. *Gezond*

- Gezond! Ze krijgt geen koekjes of chipjes. Als ze op bed ligt, nemen we iets lekkers. Het kind is nog geen 2 en heeft nog geen chips nodig. Ik geef haar dan een rijstwafel.
- Ik heb zelf ervaren dat als je slecht eet, dat je je dan moe voelt en hoofdpijn hebt. Als je gezond eet voelt het beter. Gezonde kinderen springen en gaan op de glijbaan op en neer.

Veel moeders vinden het belangrijk dat hun kind genoeg groente en fruit binnen krijgt. Hoewel niet alle moeders zelf elke dag gezond en/of vers eten, vinden ze het belangrijk dat hun kind(eren) dit wel elke dag doen. Hiertoe vinden ze het belangrijk om als ouder het goede (eet)voorbeeld te geven. Veel moeders gaan daarom niet naar de snackbar of snoepen niet in het bijzijn van hun kinderen. Ook als ze zelf wel elke dag gezond en/of vers eten, vinden ze dit vaak nog belangrijker voor het kind dan voor zichzelf.

3. *Afwisseling of variatie*

- Gevarieerd, je moet elke dag wat anders eten, niet alleen maar aardappelen-groente-vlees, pasta tussendoor, soepje.
- Variatie, zodat hij later alles lust. Ik heb weleens bij vriendinnen gezien dat kindjes alleen Tuc aten. Dat lijkt me zo erg.
- Variatie, want alles heeft andere voedingswaarden en het is ook saai om elke dag hetzelfde te eten.

4. *Vers*
 - Ik probeer zo min mogelijk gefabriceerd eten te kopen maar echt verse dingen.
 - We aten bijna elke dag zelf gekookt eten. Als we moe zijn halen we wat te eten en dat zijn soms kipnuggets, dat vindt hij heel erg lekker. Van huis uit heb ik meegekregen om elke dag zelf te koken.
5. *Bescherming*
 - Het jongste kind krijgt borstvoeding, die wil ik bescherming geven.
 - Ik zie voeding als een bescherming die beïnvloedt van buitenaf; het zorgt voor weerstand, door vitamine C en calcium bijvoorbeeld, daar krijgt ze sterke botten en tanden van.
6. *Niet dwingen*
 - Ik denk dat je een kind nooit moet dwingen te eten, dan gaat er een druk op zitten, het moet ongedwongen zijn.
 - Hij eet nu namelijk alleen maar brood met honing. Bij het avondeten gaat zijn vlees er snel tussenuit en de rest vindt hij minder belangrijk. Het is belangrijk dat hij alles eet maar ik wil hem niet dwingen.
7. *Samen aan tafel eten*
 - Deze kaart straalt uit dat het een gezin is. Wij zitten altijd aan tafel maar eten niet altijd samen terwijl het 't leukste is als we met z'n drieën aan tafel zitten, dat vindt mijn dochter het allerleukst. Ze roept dan ook: 'Zitten!' Daar geniet ze helemaal van.
8. *Rust en regelmaat*
 - Ik heb deze kaart gekozen omdat het symmetrisch is, altijd hetzelfde. Dat wil ik ook graag qua voeding. Het is een patroon en dat moet ook gelden voor de voeding. Hij moet een vaste routine hebben voor het eten; 's ochtends zijn flesje en broodje, zo laat zijn fruithapje en zo laat zijn lunch. Hij heeft al een bewogen leven dus dan moet ik dat punt in zijn leven regelmatig voor hem houden.
 - Als ik met de kleine bezig ben dan wordt ze een beetje druk omdat er zoveel familieleden zijn. Ze is al snel afgeleid bij dingen en ze kijkt veel om haar heen maar ik wil dat dus niet: ik wil rust.
9. *Gezellig*
 - Van mij krijgen ze ook koek en chips en pizza en pannenkoeken. Zaterdagavond is het bij ons gezellig, 1 keer per week mag het feest zijn. Bij oma, 1 keer per week, is het ook wel feest. Ik houd ze soms ook lekker zoet met een Nibbitje.

10. *Geen of zo weinig mogelijk zoet- of kleurstoffen, E-nummers, vlees of suiker*

- Bij het oudste kind lees ik verpakkingen en let ik op zoetstoffen en kleurstoffen.
- Als ik het niet ken ga ik de verpakking lezen, E-nummers. Niet dat ik daar heel erg op let, maar een beetje wel. Mijn vriend let daar veel meer op, op voeding in het algemeen.
- Ik vind het nog niet nodig om haar veel vlees te geven. Mijn man is carnivoor dus die vindt het wel belangrijk. Zij mag niks anders dan biologisch vlees. Wij zelf af en toe maar zij altijd.
- En vlees ook liever niet, maar mijn vriend is een echte vleesman.
- We geven haar geen suiker in het eerste jaar omdat suiker heel veel vergt van je immuunsysteem. Het vergt veel van je lichaam om het af te breken en dan heb je minder energie om je weerstand op peil te houden.
- Geen snoep en heel weinig diksap. Wel dat er een smaakje aanzit maar meer niet. Zo wennen ze niet aan de zoete smaak.
- Ze zeggen altijd minder suiker maar er zitten toch verborgen suikers in. Roosvicee dan wel.

De volgende andere thema's kwamen spontaan naar voren of naar aanleiding van doorvragen over wat (waarom) belangrijk wordt gevonden met betrekking tot de voeding van het kind dat 0-2 jaar oud is: veranderingen in kijk op babyvoeding, vaste babyvoeding zelf maken versus kant en klaar kopen, voedselallergieën, kinderen die niet goed of te weinig eten, de merken waarvoor wordt gekozen, de mate waarin en de wijze waarop iets wordt gemist in het aanbod van babyvoedingsproducten, inschatting van de eigen kennis over babyvoeding, feitelijke kennis over babyvoeding, informatiebronnen over babyvoeding, het consultatiebureau en de mate waarin behoefte bestaat aan meer informatie over babyvoeding.

Veranderingen in kijk op babyvoeding

Een aantal ouders geeft aan dat er, naarmate het kind ouder wordt, veranderingen optreden in hoe ze aankijken tegen wat belangrijk is ten aanzien van de voeding van het kind. Zo geven moeders aan dat ze ervan uitgaan dat het kind minder kwetsbaar en sterker wordt naarmate het ouder wordt. Sommige moeders menen dat dit vanaf 9 maanden zo is, anderen gaan uit van 1,5 jaar. Het kind mag vanaf die leeftijd vaak meer zoetigheid eten zoals slagroom of patat of chips. Maar ook vlees wordt een keer genoemd als iets dat een kind pas vanaf

1 jaar mag eten. Het tweede kind eet verder vaak sneller mee omdat het voedingspatroon in het gezin dan vaak al is aangepast aan dat van het eerste kind. Er zijn moeders die minder streng zijn ten aanzien van de voeding van het tweede kind ten opzichte van het eerste kind. Er zijn echter ook moeders die bij het tweede kind bewuster bezig zijn met de voeding. Er is maar één moeder die het idee heeft dat er niets is veranderd in hoe ze aankijkt tegen de voeding naarmate het kind ouder wordt of dat er verschil is tussen 'haar beleid' ten aanzien van het tweede kind in vergelijking met het eerste kind:

- Ik was veel strenger bij de oudste, je gaat er toch niet in je eentje over, over wat ze eten. De jongste krijgt de dingen veel eerder.
- Ik denk dat de jongste veel sneller met de pot mee gaat eten. Je bent al gewend minder pittig en geschikt voor kleine kinderen te koken.
- Bij de eerste deed ik er niet veel aan maar bij de tweede deed ik dat wel.

Vaste babyvoeding zelf maken versus kant en klaar kopen

In het toelichten van de kaarten beginnen de moeders vaak over hun keuze voor kant en klare babyvoeding, vooral in de vorm van fruit- en groentehapjes, dan wel voor het zelf klaar maken van vaste babyvoeding. Ze vertellen dan ook over achtergronden van hun keuze. Veel moeders kiezen voor een combinatie van het zelf maken van babyvoeding en het kopen van kant en klare babyvoeding. Fruithapjes worden overigens vaker zelf gemaakt dan groentehapjes. Redenen om (ook) voor kant en klare babyvoeding te kiezen zijn omdat het volgens moeders lekkerder is, vanwege de ontwikkeling van de smaak van het kind, omdat het gezonder is, vanwege gemak of tijdsbesparing en ten slotte vanwege moe of ziek zijn, wanneer de ouders gaan uit eten of zelf iets anders of op een ander moment willen eten. Hierna worden deze redenen, in de vorm van uitspraken van moeders, toegelicht:

1. *Lekkerder*

- Ik geef hem potjes en hij vindt alles lekker.
- Ik ben zelf niet zo'n kokkin, toen ik iets voor hem had gemaakt moest hij kokhalzen dus toen ben ik maar bij de potjes gebleven.

2. *Ontwikkelen van smaak*

- Nu potjes, elke keer een ander potje want in het eerste levensjaar leren ze de meeste smaken kennen. Ik ga er op letten dat het gevarieerd is.
- Toen hij 5 maanden was begon ik met potjes. Daar heb je als ze klein zijn niet veel keuze in. Pas na 6 maanden heb je al die keuze in de merken en toen ben ik gaan variëren.

3. *Gezonder*

- Noa is 9 maanden en krijgt potjesvoeding, dat is gezond en gemakkelijk.
- Potjes zijn toch wel heel makkelijk want je weet zeker dat ze vitamines binnenkrijgen.

4. *Gemak of tijdsbesparing*

- Ik heb ook zelf appels gezeefd maar dat kost heel veel tijd dus toen ben ik gewoon potjes gaan kopen. Ik wil best zweten om te eten maar niet altijd.
- Ik heb nog niet echt heel veel vers fruit zelf gekocht want ik heb geen blender dus dan zit je eindeloos te prakken.
- Ik probeerde de groente zelf te mixen, maar er bleven stukjes in zitten en die spuugt ze uit. Fruit maak ik zelf, behalve als ze naar de oppas gaat.

5. *Moe of ziek zijn, wanneer ouders willen uit eten of zelf iets anders of op een ander moment willen eten.*

- Wij zijn begonnen met potjes omdat ze op een andere tijd at.
- Net zoals vandaag; man is ziek, ik zit hier dus ik denk dat ze vanavond een potje krijgt.
- Als we gingen eten bij vrienden dan gaf ik ze weleens een potje en op vakantie gingen de potjes ook mee.
- Als ze lastig waren had ik niet zo veel puf om het zelf te maken.
- Als wij gekruid of pittig eten dan geef ik een potje.
- Dat heb ik ook weleens gedaan. Bruine bonen waarvan ik dacht oh dat kook ik nooit dus eet dat maar uit een potje.

Redenen om vaste babyvoeding ook zelf te maken zijn deels dezelfde als die om voor kant en klare babyvoeding te kiezen; omdat het lekkerder is, omdat het gezonder is en vanwege de ontwikkeling van de smaak van het kind. Maar er worden ook andere redenen genoemd namelijk de prijs, het verse, het natuurlijke en het (belang van het) leren kauwen. Hierna worden deze redenen, in de vorm van uitspraken van moeders, toegelicht:

1. *Lekkerder*

- Zelfgemaakt heeft veel meer smaak.
- Bij die jongste heb ik 1 potje gekocht maar die wilde hij niet, dus vanaf 4 maanden heb ik alles in de blender gegooid en dat vond hij heerlijk: als zoete koek.
- Bij potjes wilde hij soms maar 1 hapje en dan had je dat potje over.

2. *Ontwikkelen van smaak*

- Ik denk dat de meeste kinderen potjes lekkerder vinden dan normaal eten, vooral bij ons. Daarom zijn we gestopt met de potjes omdat ze anders nooit meer ons eten zullen gaan eten.
- Als je het vers pureert pik je meer de smaak van het product mee. Je hoort weleens dat kinderen alleen één potje lusten. Ik heb weleens een verhaal gehoord dat mensen de echte tomatensoep niet lekker vonden omdat het niet vertrouwd was. Ik wil dus eigenlijk niet dat mijn zoontje alleen het Olvarit-fruithapje kent.

3. *Gezonder*

- Ik denk dat ik voor een deel geen potjes gaf voor het geld maar ook omdat ik toch dat vers gemaakte net iets gezonder vond dan uit een potje. Je moet toch eten dus kan je net zo goed erbij geven wat je zelf ook eet. Bij de tweede merk je er niet zoveel van.

4. *Prijs*

- Die potjes zijn erg duur.
- Het is ook goedkoper om het zelf te doen dan Olvarit te kopen.

5. *Vers*

- Ja, echt verse dingen kopen is belangrijk bij de kleinste.

6. *Natuurlijk*

- Als ik pureer staat het dichterbij de natuur. Tegenwoordig zijn potjes ook wel goed alleen heb ik het idee dat ze restjesgroente gebruiken. Dus ik heb het gevoel dat de potjes misschien wel net zo goed zijn alleen gevoelsmatig pureer ik liever want dan sta ik beter bij de natuur.

7. *Leren kauwen*

- Het probleem met de potjes is dat ze te vloeibaar blijven, dan leren ze niet kauwen.
- Het is wel heel erg gepureerd en als je dat blijft geven leren ze niet kauwen.

Een aantal moeders is, zoals aan het begin van deze paragraaf ook al is gezegd, alleen nog bezig met borstvoeding of flesvoeding. Een aantal van deze moeders heeft er wel al over nagedacht of ze de vaste voeding zelf zullen maken of kant en klaar zullen kopen. Deze moeders denken dat ze vooral zullen kiezen voor zelf maken:

- Ik wil alles zelf gaan maken. Fruit sowieso vers. Groente moet denk ik ook gewoon lukken.
- Denk grotendeels dat het zo uit gaat pakken dat ik zelf ga pureren.

- Ik denk niet dat ik alles zelf zou maken. Als ik dat niet doe heb ik meer tijd, bijvoorbeeld om met haar te wandelen. Fruit hapjes zal ik wel pureren.

Voedselallergieën

Een aantal moeders heeft een kind met een intolerantie voor bepaalde voedingsstoffen. Koemelk is een veel voorkomende intolerantie maar ook allergie voor gluten, pinda's en noten worden een aantal keren genoemd. Deze allergieën hebben zowel effect op de voeding van de familie als op de voeding van het kind. Veel ouders zijn vanwege de allergie gestopt met borstvoeding en zij geven de kinderen hypo-allergene flesvoeding. Een aantal moeders geeft aan dat het lastig is en dat het zoeken is naar wat het kind wel en niet kan hebben en wat als vervanging gebruikt kan worden. Het eetpatroon van de familie verandert ook. Een voorbeeld is de moeder die borstvoeding geeft. Haar eetpatroon verandert omdat zij anders via de borstvoeding bepaalde stoffen zou doorgeven. Een ander voorbeeld is een moeder die het goede voorbeeld wil geven door producten die het kind niet mag eten ook zelf niet te eten. Een aantal moeders geeft aan dat de allergie minder wordt of overging na een aantal jaren:

- Hij heeft ook een koemelkallergie. Dus in plaats van producten te kopen maak ik het zelf wel. In bijvoorbeeld goedkoop brood zit het ook. Je moet voor plantaardige boter gaan. Hij kan ook niet tegen soja. Dit is gemakkelijk vast te stellen.
- Met 11 maanden is een koemelkallergie ontdekt nadat een kennis suggereerde dat dit het zou kunnen zijn. Ze stopte meteen met huilen. Daarvoor voelde ik me een slechte moeder, vooral naar aanleiding van de adviezen van het consultatiebureau; ik deed het niet goed. Ik ben heel voorzichtig geweest totdat ze 18 maanden was, toen ging het goed. Ze is er overheen gegroeid. De jongste heb ik meteen hypo-allergene voeding gegeven. We hebben haar erop getest maar ze bleek het niet te hebben.

Kinderen die niet goed of te weinig eten

Veel moeders vinden dat hun kind niet goed of te weinig eet. Ze vinden dit vaak moeilijk om te accepteren maar ze willen het kind ook niet dwingen om te eten. Ze proberen het te accepteren en het kind te verleiden te eten. Een voorbeeld van zo'n verleidingstactiek is een toetje in het vooruitzicht te stellen. Ze wijten het probleem veelal aan 'een fase' of aan een karaktereigenschap van hun kind zoals eigenwijsheid en tegendraadsheid. Hoewel het probleem als lastig wordt ervaren gaan veel moeders ervan uit dat het vanzelf weer zal overgaan. Wanneer de kinderen te weinig eten zijn de moeders vaak al blij dat het kind *iets*

eet ook al is dat zoetigheid. Een aantal moeders geeft aan dat ze het kind niet met een lege maag naar bed wil laten gaan en daarom geeft ze het kind op dat moment een fruit- of groentehapje of pap:

- De oudste eet de oren van je kop, de jongste eet veel minder. Iedereen zijn eigen karakter.
- Als ze vier zijn, lusten ze alles. Ik was zelf ook een lastige eter. Maar het komt vanzelf goed.
- Mijn meid eet bijna niet, alleen maar zoet, maar ja ik heb liever dat ze iets eet dan niets.
- Geduld of een beetje spannend maken door er bijvoorbeeld slagroom op te leggen of een toetje te beloven.

De merken waarvoor wordt gekozen

Merken zoals Olvarit en Nutrilon worden erg vaak genoemd. Deze merken zijn zeer bekend omdat ze volgens de moeders al lang op de markt zijn en de bedrijven veel onderzoek doen. Deze merken worden gezien als 'goed' en 'het beste'. Ze geven veel moeders een veilig gevoel en zorgen ervoor dat het product vertrouwd voelt wat een belangrijk aankoopmotief voor de moeders blijkt te zijn als het om babyvoeding gaat. Verder is het belangrijk dat het merk een groot assortiment aanbiedt (variatie). Ook kiest een aantal moeders specifiek voor de biologische variant van een merk babyvoeding. Er zijn ook moeders die bewust *niet* voor A- maar voor huismerken kiezen of het afwisselen en zich bijvoorbeeld laten leiden door aanbiedingen en door wat het kind lekker vindt. Zij gaan ervan uit dat de huismerken net zo goed en veilig zijn als de A-merken en daarnaast zijn ze natuurlijk goedkoper. Adviezen vanuit de omgeving, van bijvoorbeeld de eigen moeder of een kraamverzorgster, over welke babyvoeding te kiezen, blijken ook bij te dragen aan de keuze voor een bepaald merk. Hiernaast spelen negatieve ervaringen met merken een belangrijke rol om deze merken niet meer te kiezen. De potjes van Kruidvat worden genoemd als voorbeeld. Volgens sommige moeders stinken bepaalde potjes of komen ze niet betrouwbaar over:

- Er was laatst ook een consumentenonderzoek over babyvoeding en de uitkomst was dat het niet verkocht mocht worden als het schadelijk is voor het kindje. Dat is ook zo met kattenvoer. Dat staat ook in de consumentengids. Daarom probeer ik ook gewoon de flesvoeding van Albert Heijn. Die kost 7 euro in plaats van 10 of soms 12 euro. Je doet net geen week met een pak, dat scheelt je 15 euro in de maand. Dat steek ik in me zak.
- Ik neig ook naar Olvarit want Nutricia heeft veel onderzoek gedaan. Maar ik geef melk van Friso want mijn zus die kraamzuster is vindt dat het beste

merk en het is ook goedkoper dan Nutrilon. Het is meer dat ze daar ervaring mee heeft.

- Potjes peer van het biologische huismerk vond ze erg lekker. We zijn pas een week of 2 aan het experimenteren. Je kunt alles maar 24 uur bewaren. Ze maken die potjes zo gigantisch groot, ze vindt de lepel ook leuker dan het potje.
- Ik heb ook Kruidvat geprobeerd en dat was weinig variatie en dat leek weinig op wat hoort bij 8 maanden.

De mate waarin en de wijze waarop iets wordt gemist in het aanbod van babyvoedingsproducten

Er zijn nog al wat moeders die in het huidige aanbod van babyvoedingsproducten keuzemogelijkheden of variatie missen. Het wordt bijvoorbeeld een bezwaar gevonden dat het niet mogelijk is om van één merk voor elke dag van de week een andere smaak te kiezen. Vooral de huismerken zouden hun aanbod wat mogen uitbreiden. Moeders zouden graag meer keuzemogelijkheden willen hebben met betrekking tot fruithapjes voor kinderen van vier maanden, maaltijden met vis, tofu, biologisch, exotische fruitsmaken maar ook 'oudere' smaken zoals andijvie. Voor kinderen met allergieën of kinderen die geen varkensvlees mogen eten is er volgens moeders ook (te) weinig te kiezen. Over het aanbod van sapjes zijn de moeders redelijk tevreden ook al mogen ook hier meer verschillende smaken worden aangeboden. Verder wordt de suggestie gedaan van soep zonder zout en bindmiddel. Volgens moeders is er in het algemeen vooral (te) weinig te kiezen wanneer het kind nog maar 4 maanden is. Bovendien vinden ze de stap van 6 naar 8 maanden heel groot; er zitten dan ineens veel grotere stukken in. Bovendien zouden ze graag potjes willen kunnen kopen met een wat kleinere hoeveelheid. Wanneer de kinderen nog erg jong zijn eten ze namelijk nog niet zoveel en de moeders moeten dan nog al eens wat weggooien. Ook geeft een moeder aan dat ze zou willen dat de smaken van de potjes wat meer zouden lijken op de smaken van 'echt' eten, want dan 'is de overgang naar echt eten veel makkelijker te maken'. Er zijn echter ook moeders die het aanbod compleet vinden; wanneer de kinderen ouder worden eten ze toch met de pot mee. Deze moeders vinden bijvoorbeeld 'à la carte-potjes' niet nodig:

- In de biologische serie is erg weinig keuze. Ik geloof dat er maar drie soorten in de avondmaaltijden zijn. Je hebt heel weinig keuze. Als er meer is dan hoef ik niet naar de natuurwinkel.

- Ik miste potjes voor kindjes met koemelkallergie. Dan moet je naar babyvoeding tot 3 maanden. Koekjes zijn er niet of die zijn dan voor baby's van 3 maanden. Gelukkig lust ze die.
- Oh, ik wist niet dat er ook Danootjes zijn voor baby's van 4 maanden. In België hebben ze soep voor baby; zit geen zout en geen bindmiddel in.

Inschatting van de eigen kennis over babyvoeding

Er zijn moeders met één kind die denken *niet* genoeg te weten over babyvoeding. Sommige van hen hebben zich er ook nog niet in verdiept omdat het kind nog niet toe is aan vaste voeding. Andere moeders met één kind gaan gaandeweg het groepsinterview twijfelen of ze wel genoeg weten en of ze niet meer zouden moeten weten. Er zijn ook moeders met één kind die denken dat ze *wel* genoeg weten. Zij geven aan dat ze voor hun gevoel niet alles *hoeven* te weten of accepteren dat ze niet alles *kunnen* weten. Dit is ook het algemene beeld bij de moeders met twee kinderen. Moeders met twee kinderen menen over het algemeen dat ze genoeg weten over voeding. Ze hebben zich erin verdiept, gaan ervan uit dat wat ze nu doen goed is en vertrouwen erop dat wat in de winkels ligt niet ongezond is. Door sommige moeders wordt naar voren gebracht dat ze bang zijn om 'door te slaan'. Ze zijn bang dat ze zichzelf, met meer kennis, 'gek laten maken':

- Nee, ik weet niet genoeg. Ik weet eigenlijk helemaal niets, ik ga af op verpakkingen. Ik hoor net dat ze geen gluten mogen maar dat wist ik niet. Je hoort tegenstrijdige verhalen bij consultatiebureaus, dus dat is lastiger. Pindakaas vond ze bijvoorbeeld heerlijk maar ik wist niet of het wel kon met haar leeftijd.
- Ik denk dat ik nog wel wat kan leren. Mijn dochter kreeg niet genoeg vetten om de poep steviger te krijgen zo bleek.
- Ja, anders maak ik mezelf gek met nog meer kennis. Ik vind het wel prima zo.

Feitelijke kennis over babyvoeding

Naar aanleiding van de analyse van de respons op de 8 vragen over babyvoeding blijkt dat de meeste moeders wel weten waar ijzer en vitamine D goed voor zijn maar dat ze niet weten hoeveel keer meer ijzer en vitamine D een baby of peuter nodig heeft ten opzichte van een volwassene. Verder denken veel moeders dat er in broccoli meer ijzer zit dan in doperwtten, terwijl het andersom is. Ook denken veel moeders dat vet een belangrijke bouwstof is voor kinderen omdat het een brandstof of energiebron is terwijl vet vooral belangrijk is

voor de hersenontwikkeling van kinderen. Ook weten heel veel moeders niet hoe lang het duurt tot het immuunsysteem op volle sterkte is. Over het algemeen vonden de moeders de vragen erg moeilijk. Sommige moeders geven aan dat ze nieuwe dingen hebben opgestoken waar ze wel wat mee willen en kunnen. Andere moeders vinden de informatie van de vragenlijst niet erg relevant. Ze vinden het belangrijker dat het kind gewoon zo gezond mogelijk eet en vaak naar buiten gaat:

- Ik leer hiervan over het belang van veel ijzer en vitamine D. Een aantal dingen wist ik wel en andere dingen niet. Ja, ik vind het interessante informatie.
- Nou, toch wel meer doperwtjes gaan eten!
- Kindjes in Afrika worden ook groot.
- Ik vind deze vragen niet zo belangrijk. Naar buiten gaan is belangrijk. Al die 'hoeveel keer meer'-vragen ... Ze moeten gewoon elke week ijzerhoudende producten eten. Je moet en kunt toch niet de hele tijd kijken hoe het met het ijzergehalte is ... toch?

Informatiebronnen over babyvoeding

Moeders gebruiken heel veel verschillende bronnen om meer te weten te komen over de voeding van hun kinderen. Het internet, het consultatiebureau, boeken of tijdschriften, verpakkingen, familie, vrienden en andere moeders worden genoemd als voornaamste bronnen van informatie. Verder worden de diëtiste, de gratis babydoos en het informatienummer van de fabrikant vaak genoemd als bronnen van informatie. Over het informatienummer van de fabrikant waren de moeders die hier gebruik van maakten, erg tevreden. De kraamhulp, huisarts en het ziekenhuis worden nauwelijks genoemd als bronnen van informatie:

- Als ik iets wil weten zoek ik op Google. Dan zoek ik het op en dan is het vaak positief en er zit een dramatisch verhaal bij dat mij nog lang bijstaat. Het internet is heel gemakkelijk maar er zijn ook enge dingen op te vinden.
- Wat ik handig vind, omdat ik niet kook, is dat je een site hebt met wat je allemaal kunt pureren. Dan heb je meteen één of twee receptjes. Een site met wat je voor jezelf kunt koken en wat je tegelijkertijd voor je kind kunt klaar maken lijkt me zo handig.
- Ik had een kookboek speciaal voor baby's, dat was wel handig.

Rapleymethode

Een moeder geeft aan dat ze haar kind bijvoeding geeft volgens de zogenaamde Rapleymethode. De moeder begon vanaf 4-6 maanden met het aanbieden van ongepureerde stukjes fruit en groente. De Rapleymethode gaat ervan uit dat het kind eet waar het klaar voor is. De hand-oog-coördinatie is belangrijk en wanneer die goed is kan het kind vaste voeding eten. De methode is gebaseerd op baby lead weening. Het kind geeft zelf aan wanneer het wil stoppen met borstvoeding. Wanneer een kind interesse krijgt in oppakken stopt hij dingen ook in de mond. Zo gaan kinderen zelf pakken en proeven. Laten spelen met eten is ook belangrijk. Eten is leuk en er mag best gespeeld en geknoeid worden, aldus de methode.

Het consultatiebureau

Moeders met één kind zijn vaak onzeker, meer dan moeders met twee kinderen. Het consultatiebureau is voor moeders een belangrijke bron van informatie, onder andere over babyvoeding. Ze winnen er vaak advies in en ze halen er veel van hun kennis vandaan. Wat het consultatiebureau zegt wordt door veel moeders betrokken in bijvoorbeeld hun keuze voor babyvoedingsproducten. De onzekerheid van moeders met één kind neemt toe wanneer ze op het consultatiebureau tegenstrijdige adviezen krijgen. Moeders met twee kinderen geven vaak aan ontevreden te zijn over de adviezen van het consultatiebureau. Volgens hen zijn adviezen soms tegenstrijdig, onjuist of in tegenspraak met het advies van de huis- of kinderarts. Bovendien vinden moeders met twee kinderen vaak dat het consultatiebureau te snel oordeelt, bijvoorbeeld dat het kind (te) dik of dun is:

- Het consultatiebureau raadde Bambix aan.
- Volgens het consultatiebureau zijn de normen voor babyvoeding zo streng dat er geen overwinning voor één of andere producent te behalen valt, hoor ik vaak.
- Als alles nieuw is dan weet je het niet. Als een specialist zegt dat je beter geen potje kan geven dan doe je dat niet. Bij de tweede eet het kind gewoon mee, die eet gewoon alles.

De mate waarin behoefte bestaat aan meer informatie over babyvoeding

Een aantal moeders mist informatie en voorlichting over babyvoeding. Andere moeders geven aan dat ze geen voorlichting missen. Ieder kind is anders en je kunt, volgens deze moeders, niet alles volgens het boekje doen. Bovendien zijn er al zoveel keuzemogelijkheden en kun je altijd informatie vinden als je die zoekt:

- Er komt veel informatie op je af in de eerste tijd en als je de kindervoeding zelf wilt klaarmaken moet je er wel op letten dat alles erin zit.
- Ze gaan heel erg uit van een gemiddelde maar ieder kind is anders.

3.4.3 Houding ten aanzien van biologische (baby)voeding

Van de respondenten is 31% non user van biologisch (zij kopen nooit een biologisch product) en 41% light user (zij kopen maximaal 12 keer per jaar een biologisch product). Als redenen waarom niet of weinig voor biologisch wordt gekozen worden naar voren geschoven:

1. De hoge prijs en/of het te grote prijsverschil met gangbaar (vaakst genoemd als reden);
2. Geen of te weinig aanbod in de supermarkt of het aanbod is daar niet zichtbaar (genoeg);
3. Vanwege de strenge wet- en regelgeving die geldt voor babyvoeding is men onvoldoende overtuigd van de meerwaarde van biologisch qua veiligheid en gezondheid.

Tot slot is er een groep die er te weinig over nagedacht heeft.

Van de respondenten is 28% heavy user; zij kopen vaker dan 12 keer per jaar een biologisch product. Als redenen om voor biologisch te kiezen worden naar voren geschoven:

1. aanbiedingen, acties of wanneer de prijs meer vergelijkbaar is met gangbaar;
2. dierenwelzijn (meer ruimte bijvoorbeeld);
3. onbespoten of zonder bestrijdingsmiddelen en daardoor gezonder;
4. met het oog op (de gezondheid van) het kind of de kinderen;
5. lekker(der) of smaak;
6. onbewust gekozen;
7. aantrekkelijker of gezonder uiterlijk.

Twee respondenten vertellen over hun ervaringen met de biologische groentetas:

- Ik heb heel lang een groentetas gehad. Toen werd ik zwanger en kon ik het niet meer zien. Je krijgt heel vaak herhaling erin. Het is heel natuurlijk maar na 5 weken was ik het zat. Daarna nooit meer gehaald.
- Ik kocht een biologische groentetas, dat deed ik wel. Alleen ben je dat op een gegeven moment zat, het is zo dwingend; wat is het, wat moet ik hier-

mee, wat kan ik ermee en hoe bereid ik dat? Kostte me te veel moeite. Dan leef je zo om die zak heen. Je kunt bijvoorbeeld ook niet inspelen op aanbiedingen.

Een aantal respondenten 'let meer op biologisch' en/of kiest vaker voor biologisch sinds de komst van het kind of de kinderen. Redenen die hiervoor worden aangedragen zijn: vanwege 'de hormonen', het onbespotene, het gezondere van biologisch en het betere dierenwelzijn. Vooral de heel jonge kinderen die bijvoorbeeld net met vaste voeding beginnen, worden gezien als kwetsbaar en voor hen wordt, in de vorm van groente, fruit en vlees, voor biologisch voedsel gekozen. De gezondheid of ontwikkeling van het immuunsysteem van de kinderen zijn voor veel moeders belangrijkere redenen om voor biologisch te kiezen dan de eigen gezondheid. Sommige moeders hebben het idee dat naarmate het kind ouder wordt niet-biologisch voedsel minder kwaad kan. Een aantal moeders overweegt of is van plan om vaker voor biologisch te kiezen als het kind gaat mee-eten:

- In niet-biologisch vlees zitten veel hormonen. En dat wil ik niet voor zo'n klein kindje. In de ontwikkeling van het immuunsysteem wil je zo min mogelijk verstoring brengen.
- In het begin gaf ik haar alleen biologisch fruit. Nu niet altijd meer. Ik denk vanaf een maand of 9. Ik heb het idee dat ze dan wat sterker wordt.
- Ons eigen vlees is vaker biologisch geworden. Het is echt omdat ik het niet vind kunnen hoe er met die dieren wordt omgegaan en daar doe ik een bijdrage aan als ik dat koop.
- Ik kan me wel voorstellen dat ik eerder voor mijn kind biologische voeding zal kopen. Ik doe dat eerder voor mijn kind.

Andere respondenten geven aan dat zij sinds de komst van het kind of de kinderen *niet* vaker voor biologisch kiezen omdat de kinderen nog niet toe zijn aan vaste voeding, ze het te duur vinden of vanwege het minder goed bereikbaar zijn of worden van winkels die het aanbieden:

- Vaker? Nee niet. Ze heeft die leeftijd ook nog niet.
- Ook nog niet. Ondanks dat je het doorgeeft misschien via je borstvoeding. Ik vind het echt te duur. Ik heb besloten minder te gaan werken in plaats van fulltime. Dus dan kan dat ook niet.
- Nee minder, maar heeft meer praktische achtergrond. Ik ben verhuisd en daar is geen groene winkel!

Slechts weinig moeders kiezen *weleens* (laat staan *regelmatig*) voor biologische babyvoeding. Het zou kunnen dat het kleine aanbod van biologische babyvoeding in Nederlandse supermarkten en drogisterijen een achtergrond vormt van dit resultaat. Merken en producten waarvoor door hen wordt gekozen zijn: Biobim (potjes), biologische pap en potjes, Olvarit-biologisch, Albert Heijn-biologisch (potjes), Zonnatura, Roosvicee-biologisch (sap). Veel van deze moeders kopen weleens biologische babyvoeding om het kind aan zo veel mogelijk verschillende maken te kunnen laten wennen. Hiervoor wordt het aanbod van biologische babyvoeding vaak 'gebruikt'. Een andere reden is dat de aangeboden smaak gewoon lekker lijkt. Ook als biologische babyvoeding in de aanbieding is wordt vanwege de lagere prijs weleens voor biologische babyvoeding gekozen. Andere redenen die zijn genoemd: vanwege 'het onbespotene', 'geen bestrijdingsmiddelen', 'geen conserveringsmiddelen', 'niet gemodificeerd' en omdat biologische babyvoeding 'puurder', 'natuurlijker', 'beter voor het milieu', 'eerlijker' en 'lekkerder' is. Sommige moeders hebben het idee dat, omdat bij kleine kinderen het immuunsysteem nog in ontwikkeling is en ze volgens hen nog niet in staat zijn om allerlei 'troep' af te breken meer gebaat zijn bij voeding zonder deze troep. Veel moeders vertellen dat ze eerder vanwege de gezondheid van het *kind* voor biologisch kiezen dan vanwege hun *eigen* gezondheid. Het lijkt erop dat bij de keuze voor biologische babyvoeding bij de meeste moeders meer opportunistische motieven als 'kunnen variëren', 'lekkerder' en 'gezonder' veel zwaarder wegen dan meer altruïstische motieven zoals 'beter voor het milieu':

- Biologische potjes bevatten heel andere groenten. Ik vind de ontwikkeling van de smaak de eerste twee jaar wel belangrijk en omdat ik zelf niet alles lust, kocht ik potjes met groente die ik zelf niet at.
- Ik heb weleens van Olvarit een biologisch fruithapje gekocht maar dat ging puur om de smaak en niet omdat er biologisch op stond.
- Op dit moment voor de opbouw van het immuunsysteem. Vanwege het niet kunnen afbreken van die stoffen. Dat is de voornaamste reden.
- Is een stukje zorg voor de natuur. Het is maar een heel klein deeltje. Ik twijfel weleens over het effect. Maar toch, hoe meer de consument vraagt hoe meer wij het krijgen, dat is het beste voor allemaal.
- Voor mezelf denk ik, ach ik neem wel de spruiten die iets goedkoper zijn. Dan ben ik niet zo heel erg biologisch. Bij hem denk ik wel sneller, oh dat is goed voor hem.

Zoals ook geldt voor biologische voeding in het algemeen geven veel respondenten aan vooral niet of nauwelijks voor biologische babyvoeding te kiezen

omdat ze het te prijzig vinden. Andere redenen zijn dat sommige kinderen nog niet aan vaste voeding toe zijn. Verder zijn sommige kinderen aangewezen op speciale flesvoeding (Pepti, hypo-allergeen) en hiervan bestaat geen biologische variant. Bovendien blijken lang niet alle moeders te weten dat er een aanbod is van biologische babyvoeding of ze kennen het aanbod maar deels. Er zijn ook moeders die het aanbod niet ruim genoeg vinden. Een andere belangrijke achtergrond is dat veel moeders ervan uitgaan dat gewone babyvoeding in Nederland, vanwege 'alle wetten en regels' al aan zeer strenge eisen moet voldoen. Ze zijn om deze reden minder overtuigd van de toegevoegde waarde van biologische babyvoeding ten opzichte van gewone babyvoeding. Ten slotte geven moeders aan dat ze niet of nauwelijks voor biologische babyvoeding kiezen omdat ze in het algemeen weinig affiniteit met biologisch hebben:

- De meeste mensen weten volgens mij wel dat het gezonder is dus het is echt de prijs die ze tegenhoudt.
- Pepti is maar van 1 merk en dan heb je nog een andere variant en dat is Frisolak. Ik krijg wel een vergoeding van het ziekenfonds omdat hij niks anders kan hebben. Biologisch zal nog wel duurder zijn. Misschien is het een gat in de markt, als het dan vergoed kan worden.
- Potjes zijn biologisch maar pap nog niet, wist niet dat het biologisch te verkrijgen was dus daar wil ik wel naar gaan kijken.
- Ik kom het eigenlijk nooit tegen ...
- In de natuurwinkel is het misschien maar daar kom ik nooit. Te veel moeite.
- Babyvoeding is zo getest dat het niet fout kan zijn. Ze gooien niet zomaar iets in de winkel dus ze houden er vast wel rekening mee. Ze moeten aan bepaalde eisen voldoen dus dan maakt het niet uit wat je pakt.
- Een ruimer aanbod is belangrijk verder.
- Biologische babyvoeding wordt niet voor alle leeftijden aangeboden.
- Als de mensen op het consultatiebureau adviseren om voor biologische babyvoeding te kiezen, dát zou veel impact hebben.

3.5 Samenvatting

Uit het kwalitatieve onderzoek komen de volgende antwoorden op drie onderzoeksvragen naar voren:

1. *In hoeverre en hoe verandert de wijze waarop prille moeders tegen hun eigen voeding aankijken door de komst van een kind?*

Er zijn prille moeders bij wie de komst van het kind of de kinderen duidelijk invloed heeft op hoe tegen de eigen voeding wordt aangekeken. Ze eten sinds de komst gezonder, gevarieerder en regelmatig, ze kiezen vaker voor de combinatie van aardappelen-groenten-vlees, ze eten vaker aan tafel en ze eten minder pittig. Er zijn ook prille moeders bij wie de komst van het kind of de kinderen weinig invloed heeft. Hooguit gaan ze nog bewuster om met voeding, doen ze nog meer hun best om minder vaak ongezonde dingen te eten en letten ze nog meer op groenten en fruit en op gevarieerd eten. Vooral tijdens de zwangerschap, in de periode van de borstvoeding en vanaf het moment dat het kind gaat mee-eten, oefent het kind de beschreven invloed uit op houding en gedrag ten aanzien van de eigen voeding.

2. *Wat vinden prille moeders vooral belangrijk met betrekking tot de voeding van een kind dat maximaal 2 jaar oud is?*

Prille moeders vinden de volgende aspecten belangrijk met betrekking tot de voeding van het kind dat maximaal 2 jaar oud is: natuurlijk of puur, gezond, afwisseling of variatie, vers, bescherming, niet dwingen, samen aan tafel eten, rust en regelmaat, gezellig en geen of zo weinig mogelijk zoet- en kleurstoffen, E-nummers, vlees of suiker. Het aspect gezond vinden prille moeders belangrijker voor het kind dan voor hen zelf. Het aspect prijs vinden moeders juist minder belangrijk voor de voeding van het kind dan voor hun eigen voeding.

Onder invloed van de tijd verandert de houding en het gedrag ten aanzien van de voeding van het kind:

- Er wordt van uitgegaan dat het kind minder kwetsbaar en sterker wordt naarmate het ouder wordt waardoor het bijvoorbeeld beter tegen kunstmatige toevoegingen kan;
- Het tweede kind eet verder vaak sneller mee omdat het voedingspatroon in het gezin vaak al is aangepast met het oog op het eerste kind;
- Er zijn moeders die minder streng zijn ten aanzien van de voeding van het tweede kind dan bij het eerste kind. Er zijn echter ook moeders die bij de tweede bewuster juist bezig zijn met de voeding.

Er zijn nogal wat moeders die in het huidige aanbod van babyvoedingsproducten keuzemogelijkheden of variatie missen. Veel moeders kiezen voor een combinatie van het zelf maken en het kopen van kant en klare babyvoeding (potjes). Redenen om (ook) voor kant en klare babyvoeding te kiezen zijn dat het lekkerder is, dat het de smaak van het kind ontwikkelt, dat het gezonder is, dat

het gemak of tijd bespaart en in geval van moe of ziek zijn, uit eten of zelf iets anders of op een ander moment willen eten. Redenen om babyvoeding (ook) zelf te maken zijn, omdat het lekkerder is, het ontwikkelen van smaak, omdat het gezonder is, vanwege de (lagere) prijs, dat het vers en natuurlijk is en omdat moeders het belangrijk vinden dat kinderen leren kauwen.

Een aantal moeders heeft een kind met een intolerantie voor bepaalde voedingsstoffen. Deze allergieën hebben zowel effect op de voeding van de familie als op de voeding van het kind. Er zijn moeders die voor A-merken kiezen omdat ze bekend en al lang op de markt zijn en de moeders een veilig gevoel geven. Er zijn ook moeders die bewust niet voor A- maar voor huismerken kiezen of het afwisselen en zich bijvoorbeeld laten leiden door aanbiedingen en door wat het kind lekker vindt.

Wat betreft kennis: er zijn moeders met één kind die denken niet genoeg te weten over babyvoeding. Moeders met twee kinderen denken over het algemeen wel genoeg te weten. Een aantal moeders mist informatie over babyvoeding. Andere moeders geven aan dat ze geen voorlichting missen. Internet (Google), het consultatiebureau, boeken of tijdschriften, verpakkingen, familie, vrienden en andere moeders worden genoemd als voornaamste bronnen van informatie. Verder worden de diëtiste, de gratis babydoos en het informatienummer van de fabrikant vaak genoemd als bronnen van informatie. Aan de ene kant is het consultatiebureau een belangrijke bron van informatie voor moeders, aan de andere kant roept het bureau, vooral bij moeders met twee kinderen, nog al eens weerstand op. Moeders met twee kinderen kiezen er vaker voor om adviezen of opmerkingen van het bureau naast zich neer te leggen.

3. *In hoeverre en waarom overwegen prille moeders om (vaker) voor biologische babyvoeding te kiezen sinds de komst van hun kind?*

Er zijn moeders die 'meer op biologisch letten' en/of vaker kiezen voor biologisch sinds de komst van het kind of de kinderen. Redenen die hiervoor worden aangedragen zijn: 'de hormonen', 'het onbespotene', het gezondere van biologisch en het betere dierenwelzijn. Er zijn ook moeders die *niet* vaker voor biologisch kiezen omdat de kinderen nog niet toe zijn aan vaste voeding, ze het te duur vinden of vanwege het minder goed bereikbaar zijn of worden van winkels die het aanbieden.

Slechts weinig moeders kiezen weleens (laat staan regelmatig) voor biologische *babyvoeding*. Het zou kunnen dat het kleine aanbod van biologische babyvoeding in Nederlandse supermarkten en drogisterijen een achtergrond vormt

van dit resultaat. Merken en producten waarvoor wordt gekozen zijn: Biobim (potjes), biologische pap en potjes, Olvarit-biologisch, Albert Heijn-biologisch (potjes), Zonnatura, Roosvicee-biologisch (sap).

Redenen om voor biologische babyvoeding te kiezen zijn:

- om zo veel mogelijk te kunnen variëren;
- om zo veel mogelijk verschillende smaken te kunnen aanbieden aan het kind zodat het kind aan zo veel mogelijk verschillende smaken went. Hiervoor wordt het aanbod van biologische babyvoeding vaak 'gebruikt';
- de aangeboden smaak lijkt de moeders gewoon lekker;
- omdat het in de aanbieding was;
- vanwege het pure, natuurlijke, onbespotene, het niet gebruiken van bestrijdingsmiddelen of conserveringsmiddelen en omdat het niet gemodificeerd is;
- omdat het beter voor het milieu is;
- omdat het eerlijker is;
- omdat het lekkerder is.

Sommige moeders hebben het idee dat, omdat bij kleine kinderen het immuunsysteem nog in ontwikkeling is en ze volgens hen nog niet in staat zijn om allerlei 'troep' af te breken, ze meer gebaat zijn bij voeding zonder 'troep' dan oudere kinderen of volwassenen. Ten slotte benadrukken veel moeders dat hoewel weinig moeders vaak kiezen voor biologische babyvoeding, ze eerder vanwege de gezondheid van het *kind* voor biologische *babyvoeding* (zouden) kiezen dan voor biologisch *voedsel*/vanwege hun *eigen* gezondheid. Het lijkt erop dat bij de keuze voor biologische babyvoeding bij de meeste moeders meer opportunistische motieven zoals 'kunnen variëren', 'lekkerder' en 'gezonder' zwaarder wegen dan meer altruïstische motieven zoals 'beter voor het milieu'.

Redenen om niet voor biologische babyvoeding te kiezen zijn:

- te hoge prijs;
- het kind is nog niet aan vaste voeding toe;
- het kind is aangewezen op speciale flesvoeding en hiervan bestaat geen biologische variant;
- niet weten dat er een aanbod is van biologische babyvoeding of het aanbod maar deels kennen;
- het aanbod niet ruim genoeg vinden;
- ervan uitgaan dat gewone babyvoeding in Nederland, vanwege 'alle wetten en regels' al aan zeer strenge eisen moet voldoen en daarom minder over-

- tuigd zijn van de toegevoegde waarde van biologische babyvoeding ten opzichte van gewone babyvoeding;
- weinig affiniteit hebben met biologisch.

4 Kwantitatief onderzoek

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken van het kwantitatieve onderzoek onder 510 moeders. Doel van dit kwantitatieve onderzoek is om erachter te komen of de bevindingen van het kwalitatieve onderzoek representatief zijn en indien dit het geval is, hoe groot de verschillende groepen zijn die bepaalde beelden hebben. Daarnaast is het met behulp van kwantitatief onderzoek mogelijk om te onderzoeken of er significante verschillen zijn aan te wijzen tussen moeders op basis van demografische kenmerken zoals het aantal kinderen, de leeftijd waarop de vrouw voor het eerst moeder werd of de leeftijd van het jongste kind. In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 4.2 de methode van onderzoek besproken en in paragraaf 4.3 de resultaten. In paragraaf 4.4. worden prille moeders (met één tot twee kinderen) en minder prille moeders (met meer dan twee kinderen) met elkaar vergeleken. Dit hoofdstuk wordt in paragraaf 4.5 afgesloten met de conclusies naar aanleiding van het kwantitatieve onderzoek.

4.2 Methode van onderzoek

4.2.1 Opzet van het onderzoek en doelgroep

De gegevens van het kwantitatieve onderzoek zijn verzameld met behulp van een onlinevragenlijst onder moeders met minimaal 1 kind in de leeftijdscategorie 0 tot 2 jaar. De vragenlijst bestond uit 45 vragen en de benodigde tijd om de vragenlijst in te vullen was gemiddeld 11 minuten. De dataverzameling vond plaats tussen 1 en 7 december 2009 en werd uitgevoerd door MSI-ACI's Planet-panel. De stellingen en antwoordmogelijkheden die aan de moeders zijn voorgelegd werden door de computer gerandomiseerd zodat de volgorde van de stellingen en de antwoorden in de vragenlijst niet van invloed zijn op de resultaten. In het onderzoek staan *prille* moeders centraal. Het gaat hier om moeders met maximaal twee kinderen waarvan het eventuele jongste kind maximaal 2 jaar oud is, zoals ook in hoofdstuk 1 van dit rapport staat aangegeven. Voor het kwantitatieve onderzoek is ervoor gekozen om ook moeders met meer dan 2 kinderen mee te nemen waarbij nog steeds als uitgangspunt is genomen dat

het jongste kind niet ouder dan 2 jaar mocht zijn. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt specifiek ingegaan op de gevonden verschillen tussen prille en minder prille moeders.

4.2.2 Opbouw vragenlijst

De vragenlijst (zie bijlage 2) is ontwikkeld op basis van de resultaten uit het kwalitatieve onderzoek en waar nodig aangevuld met de resultaten van de literatuurstudie. De vragenlijst bestond uit zes onderdelen waarbij de drie centrale onderzoeksvragen leidend waren voor de indeling van de vragenlijst.

- Het eerste deel van de vragenlijst zorgde voor een selectie van de steekproef. Omdat het onderzoek gehouden werd onder moeders met minimaal één kind onder de 2 jaar, werden er eerst vragen gesteld over het geslacht van de respondent (alleen vrouwen mochten deelnemen), of de vrouw kinderen heeft en, zo ja, wat de leeftijd is van het jongste kind (alleen vrouwen van wie het jongste kind 2 jaar of jonger was, mochten deelnemen). Vervolgens is gevraagd naar de leeftijd van de (eventuele) andere kinderen. Aan het begin van de vragenlijst is gecommuniceerd dat de vragen in de vragenlijst betrekking hebben op het kind dat op het moment van het onderzoek 0-2 jaar oud is.
- Het tweede deel van de vragenlijst ging over wat de moeders belangrijk vinden ten aanzien van hun eigen voeding, welke invloed de komst van het kind of de kinderen hierop (eventueel) heeft (gehad) en in welke mate ze menen kennis te hebben over voeding.
- Het derde onderdeel van de enquête was bedoeld om inzicht te krijgen in wat de moeders belangrijk vinden ten aanzien van de voeding van het (jongste) kind. Binnen dit onderdeel is ook gevraagd of de moeders de babyvoeding zelf maken of kant en klaar kopen, wat hiervoor redenen zijn en in hoeverre de moeders iets missen in het huidige aanbod aan babyvoeding. Bovendien is gevraagd wat voor de moeders belangrijke bronnen zijn voor informatie over babyvoeding en of ze behoefte hebben aan meer informatie.
- Het vierde onderdeel van het onderzoek ging over biologische babyvoeding. Onderzocht is waarom moeders kiezen voor biologische voeding en wat er in deze is veranderd na de geboorte van het jongste kind. Verder is gevraagd in welke mate en om welke redenen de moeders (al dan niet) kiezen voor biologische babyvoedingsproducten, ten aanzien van welke babyvoedingsproducten men kiest voor de biologische variant en voor welke merken men kiest. Onderdelen 3 en 4 van de vragenlijst zijn alleen voorgelegd aan

moeders van wie het jongste kind al aan vaste voeding is begonnen. Voortbouwend op de kwalitatieve onderzoeksresultaten is, in de vragenlijst, een onderscheid aangehouden tussen moeders die het jongste kind alleen nog borst- en/of flesvoeding geven en moeders van wie het jongste kind al met vaste voeding is begonnen. Aan de eerstgenoemde groep moeders zijn de onderdelen 3 en 4 van de vragenlijst niet voorgelegd. Deze moeders hebben immers (als ze tenminste nog maar 1 kind hebben) nog geen ervaring met vaste voeding zoals in de vorm van kant en klare fruit- en groentehapjes. In plaats hiervan zijn aan deze moeders vragen voorgelegd over de mate waarin en de redenen waarom ze kiezen voor biologische voeding, de mate waarin dit is veranderd sinds de komst van het jongste kind, of ze overwegen om straks biologische babyvoedingsproducten te kopen en waarom (niet).

- In het laatste deel van de vragenlijst is gevraagd naar de demografische kenmerken van de respondenten.

4.2.3 Kenmerken van de steekproef

Vijfhonderdenelf (511) moeders hebben de vragenlijst ingevuld en van 510 moeders konden de gegevens gebruikt worden voor het onderzoek. Er is een spreiding in leeftijd, opleiding, aantal personen in het huishouden, inkomen en woonomgeving. Deze spreiding komt overeen met de verhoudingen in de werkelijkheid zoals blijkt uit cijfers van het CBS (cijfers 2009). De steekproef in dit onderzoek kan dan ook als representatief worden gezien voor Nederland. Ook komen de percentages van deze steekproef redelijk overeen met de percentages van de steekproef van het kwalitatieve onderzoek (hoewel het percentage allochtonen daar wat hoger ligt). Tabel 4.1 geeft een overzicht van de demografische kenmerken van de moeders uit de steekproef. Zoals uit de tabel blijkt, geeft 94% van de respondenten aan dat ze samenwonen of zijn getrouwd. Verder koopt in totaal 6% meer dan 12 biologische producten per maand, deze groep kan worden betiteld als heavy-users. Daarnaast is 32% van de respondenten een light-user, zij kopen 1 tot 12 keer per maand een biologisch product en 62% van de respondenten geeft aan zelden tot nooit een biologisch product te kopen.

Tabel 4.1	Demografische kenmerken respondenten (% totalen kan iets afwijken van 100 vanwege afronding van de percentages)	
Kenmerk		%
Vrouwelijk geslacht		100
<i>Leeftijd</i>		
- 15-20		2
- 21-25		13
- 26-30		30
- 31-35		34
- Ouder dan 35		22
<i>Opleiding</i>		
- Basisonderwijs		1
- Lager beroepsonderwijs (vmbo en lbo, bijvoorbeeld lts, leao)		11
- Middelbare school (havo, vwo)		8
- Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)		48
- Hoger beroepsonderwijs (hbo)		27
- Universiteit (wo)		6
<i>Aantal personen in het huishouden</i>		
- 2 personen		3
- 3 personen		41
- 4 personen		38
- 5 personen		15
- 6 personen		2
- meer dan 6 personen		1
<i>Huishoudsamenstelling</i>		
- Alleenstaand		5
- Samenwonend/getrouwd		94
- Anders, nl.:		2
<i>Inkomen</i>		
- Minder dan € 1.150		6
- Tussen € 1.150 en € 1.800		16
- Tussen € 1.800 en € 2.600		25
- Meer dan € 2.600		23
- Weet ik niet/Wil ik niet zeggen		30

Tabel 4.1 Demografische kenmerken respondenten (% totalen kan iets afwijken van 100 vanwege afronding van de percentages) (vervolg)

Kenmerk	%
<i>Cultuur</i>	
- Autochtoon	86
- 1e generatie allochtoon	6
- 2e generatie allochtoon	8
<i>Woonomgeving</i>	
- Zeer sterk stedelijk (grote stad)	16
- Sterk stedelijk (middelgrote stad)	23
- Matig stedelijk (kleine stad)	26
- Weinig stedelijk (dorp)	30
- Niet stedelijk (platteland)	5
<i>Aankoop biologische artikelen</i>	
- Meer dan 12 artikelen per maand	6
- Tussen de 1 en 12 artikelen per maand	30
- Zelden of nooit	64
<i>Arbeidssituatie</i>	
- Werkzaam (fulltime)	12
- Werkzaam (parttime)	54
- Huisvrouw	26
- Studerend	1
- Combinatie van studie en werk	2
- Anders	6

4.2.4 Kenmerken van de moeders

De respondenten waren ouder dan 15 en jonger dan 43 toen zij hun eerste kind kregen. De meeste moeders waren tussen de 26 en 30 jaar oud, maar er is een vrij grote spreiding binnen de leeftijdscategorieën. Respectievelijk 42, 39, 15 en 4% van de moeders heeft 1, 2, 3 en 4 of meer kinderen, de leeftijd van het jongste kind is ingedeeld in vier categorieën van 0 tot 5 maanden (18%), 6 tot 11 maanden (23%), 12 tot 17 maanden (29%) en 18 tot 24 maanden (30%). Dertig procent van de moeders geeft 30% het jongste kind alleen nog borst- of flesvoeding of een combinatie hiervan. Deze moeders geven dus nog geen

vaste voeding en hebben daarom gedeeltelijk een andere vragenlijst gekregen. Vijf procent geeft aan dat hun kind last heeft van allergieën. Hierbij komen koemelk- en lactoseintolerantie het meest voor, maar ook allergieën voor tarwe, pinda, noten, varkensvlees, wortels, chocolade en banaan worden door de moeders genoemd.

Tabel 4.2	
Kenmerken van de moeders, vervolg van tabel 4.1 (% totalen kan iets afwijken van 100 vanwege afronding van de percentages)	
Kenmerk	%
<i>Leeftijd waarop 1e kind gekregen</i>	
- 15-20	8
- 21-25	28
- 26-30	36
- 31-35	21
- Ouder dan 35	8
<i>Aantal kinderen</i>	
- 1	42
- 2	39
- 3	15
- 4 of meer	4
<i>Leeftijd jongste kind</i>	
- 0 tot 5 maanden	18
- 6 tot 11 maanden	23
- 12 tot 17 maanden	29
- 18 tot 24 maanden	30
<i>Type voeding van jongste kind</i>	
- Alleen nog borstvoeding	7
- Alleen nog flesvoeding	18
- Zowel borstvoeding als flesvoeding	5
- Kind is al begonnen met vaste voeding	70
<i>Heeft het kind allergieën</i>	
- Nee	95
- Ja, met de volgende allergie(ën)	5

4.2.5 Data-analyse

De data zijn geanalyseerd met behulp van PASW statistics 17 (vroeger SPSS). Er is vooral gebruik gemaakt van beschrijvende analyses. Daarnaast is er gebruik gemaakt van kruistabellen met chi-kwadraattoets, t-toetsen en variantie-analyse om de verschillen te toetsen. In het onderzoek is ook gebruik gemaakt van een factoranalyse, om te onderzoeken of er een verband is tussen de reacties van de moeders op de stellingen over wat ze belangrijk vinden ten aanzien van hun eigen voeding. Op basis van deze stellingen is ook een clusteranalyse uitgevoerd. Op deze manier kon onderzocht worden of er groepen moeders met verschillende visies over hun eigen voeding te onderscheiden zijn.

4.3 Resultaten

Om de eerste onderzoeksvraag: 'In hoeverre en hoe verandert de wijze waarop prille moeders tegen hun eigen voeding aankijken door de komst van een kind?' te beantwoorden is onderzocht wat de moeders in het algemeen belangrijk vinden aan hun eigen voeding. Hiertoe zijn algemene vragen gesteld aan de moeders over wat ze belangrijk vinden ten aanzien van hun eigen voeding, wat voor hen belangrijke kenmerken zijn die de keuze voor hun voedsel bepalen en of ze genoeg kennis denken te hebben over voeding.

4.3.1 Eigen voeding

Wat vinden moeders in het algemeen belangrijk aan de eigen voeding?

Allereerst is aan de moeders een aantal stellingen voorgelegd. Een overzicht van de stellingen wordt weergegeven in tabel 4.3. De meeste moeders vinden het vooral belangrijk dat eten lekker is en dat ze regelmatig eten. Ze vinden het minder belangrijk om te letten op verwerkte producten¹, de veiligheid van het voedsel en op toevoegingen.

¹ De stelling luidde: 'Ik eet geen verwerkte producten omdat ik dan niet weet wat er in kan zitten.'

Tabel 4.3 Mate waarin de moeders het eens zijn met de onderstaande stellingen, waarbij 1 staat voor 'niet mee eens' en 5 voor 'wel mee eens'

	Gemiddelde	Std a)
Ik vind lekker eten belangrijk.	4,27	,71
Ik vind het belangrijk om regelmatig te eten.	4,19	,75
Ik zoek naar aanbiedingen in folders en probeer hier voordeel mee te halen wanneer ik ga winkelen.	3,75	1,03
Ik vind het leuk om te koken.	3,70	1,04
Ik probeer graag nieuwe voedingsmiddelen/-producten uit.	3,65	,91
Ik let altijd op de prijs bij de voeding die ik koop.	3,57	1,01
Ik geef de voorkeur aan voedsel dat eenvoudig te kopen is.	3,42	,96
Mijn voedingspatroon is altijd gezond en gebalanceerd.	3,39	,85
Ik geef de voorkeur aan voedsel dat eenvoudig klaar te maken is.	3,31	,95
Ik ben erg kieskeurig als het gaat om gezond eten.	3,31	,88
Ik houd van pittig/gekruid eten.	3,15	1,11
Ik probeer voedsel te eten dat geen toevoegingen bevat.	2,90	1,04
Ik maak me zorgen over de veiligheid van voedsel.	2,60	1,00
Ik eet geen verwerkte producten, omdat ik dan niet weet wat er in kan zitten.	2,34	,94

a) Std = standaarddeviatie.

Op basis van deze antwoorden is met behulp van een factoranalyse onderzocht of er een samenhang is tussen bepaalde stellingen. De stellingen zijn namelijk gebaseerd op onderliggende constructen die in de literatuur zijn onderscheiden, zoals gezondheidsbewustzijn. De uitkomsten van de factoranalyse laten zien dat er inderdaad een duidelijke samenhang tussen bepaalde stellingen blijkt te zijn. Er kunnen vijf factoren worden onderscheiden:

1. *Gezond en lekker*

Respondenten die aangeven erg kieskeurig te zijn over hun eten vinden het ook belangrijk om gezond en gebalanceerd te eten, regelmatig te eten, lekker te eten en ze vinden het leuk om te koken.

2. *Veiligheid*

Sommige respondenten zijn erg kieskeurig over hun eten maar liever geen toevoegingen en verwerkte producten eten en die zich zorgen maken om de veiligheid van voedsel.

3. *Gemak*

De respondenten die het belangrijk vinden dat eten eenvoudig is klaar te maken en te kopen houden vaak ook niet van koken.

4. *Prijs*

Respondenten die vooral de prijs belangrijk vinden letten ook op de aanbiedingen in de folders.

5. *Smaak*

Respondenten die graag pittig eten, vaak nieuwe voedingsmiddelen uitproberen en graag lekker eten en het leuk vinden om te koken.

Naast een samenhang tussen de reacties op de stellingen is ook gekeken of de respondenten konden worden geclusterd. Een clusteranalyse is een statistische methode om binnen een populatie (in dit geval moeders) op basis van verschillende kenmerken (in dit geval de stellingen uit tabel 4.3) groepen te classificeren. Op basis van de 14 stellingen konden de moeders ingedeeld worden in drie groepen. Deze drie groepen zijn vervolgens gelabeld. Het label is vrij algemeen, maar op deze manier is het mogelijk om te onderzoeken of bepaalde bevindingen uit dit onderzoek voor de ene groep sterker gelden dan voor de andere groep. Deze clusters kunnen bijvoorbeeld worden gebruikt om na te gaan bij welke moeders de geboorte van het jongste kind in welke mate en op welke wijze invloed heeft (gehad) op hoe tegen de eigen voeding wordt aangekeken.

De volgende drie clusters kunnen worden onderscheiden:

1. Bewuste shoppers (n=177)

Zij maken zich, in vergelijking met de andere respondenten, meer zorgen om de veiligheid van voedsel, zijn kieskeurig als het om eten gaat, eten zo min mogelijk voeding met toevoegingen en verwerkte producten. Ze letten veel op de prijs en aanbiedingen en vinden gezond en gebalanceerd eten belangrijk.

2. Fijnproevers (n=160)

Zij houden ervan om te koken, het eten hoeft ook niet eenvoudig klaar te maken of aan te schaffen te zijn. Ze proberen graag nieuwe dingen uit, eten iets pittiger en vinden lekker en regelmatig eten belangrijk.

3. Gemakkelijke eters (n=173)

Zij maken zich minder zorgen over de veiligheid van voeding, zijn niet kieskeurig en proberen niet vaak nieuwe producten uit. Het maakt niet uit als er toevoegingen inzitten en of de producten verwerkt zijn. Hun houding ten opzichte van regelmatig, gezond en gebalanceerd en lekker eten is neutraal,

ze vinden dit dus minder belangrijk dan de andere moeders. Ze koken ook minder graag en het eten moet dan ook eenvoudig te bereiden en te kopen zijn.

Bestudering van de demografische kenmerken van de clusters laat zien dat de clusters niet significant van elkaar verschillen als het gaat om leeftijd. Gemakkelijke eters lijken hooguit gemiddeld iets jonger dan bewuste shoppers en fijnproevers. Ook de leeftijd waarop het eerste kind is gekregen, verschilt niet tussen de drie clusters. Hooguit hebben iets meer gemakkelijke eters tussen de 26 en 30 hun eerste kind gekregen en is de groep moeders die na hun 35e hun eerste kind kregen iets groter bij bewuste shoppers en fijnproevers. Qua opleidingsniveau zijn er geen verschillen tussen de drie clusters te vinden. Ook de gemiddelde maandinkomens verschillen niet significant tussen de drie clusters, hooguit komt de laagste inkomenscategorie (minder dan € 1.150 per maand) iets vaker voor bij bewuste shoppers (11% tegen 6% bij beide andere clusters). De arbeidssituatie verschilt wel significant tussen de drie clusters. Bij bewuste shoppers is 35% huisvrouw, bij de gemakkelijke eters slechts 22% en bij fijnproevers 27%. Bij gemakkelijke eters is dus ook relatief het grootste gedeelte van de vrouwen (76%) parttime of fulltime aan het werk. Ter vergelijking, bij bewuste shoppers is dit slechts 61%. Opvallend in de context van bovenstaande is dat van de bewuste shoppers onder de moeders een iets groter percentage (7%) alleenstaand is in vergelijking met de fijnproevers en gemakkelijke eters onder de moeders (respectievelijk 4% en 3%), terwijl de meeste huisvrouwen zich ook bij de bewuste shoppers bevinden. Wellicht dat hier een aantal bijstandsmoeders onder valt, wat ook zou kunnen verklaren waarom de laagste inkomenscategorie bij de bewuste shoppers iets groter is.

Belangrijke kenmerken van de eigen voeding

De respondenten moesten ook aangeven welke kenmerken vooral de keuze voor het eigen voedsel bepalen. Deze kenmerken zijn gebaseerd op het kwalitatieve onderzoek en aangevuld met de door Steptoe (1995) omschreven voedselkeuzemotieven. Deze kenmerken kunnen vervolgens vergeleken worden met de kenmerken die bepalend zijn voor de keuze van de voeding van het jongste kind. De moeders hadden de keuze uit 21 kenmerken die zijn terug te lezen in de vragenlijst in bijlage 2. De respondenten konden maximaal 5 kenmerken kiezen.

Tabel 4.4 geeft de 10 meest gekozen kenmerken weer. Het blijkt dat smaak met 71% verruit het meeste is gekozen als kenmerk die de keuze voor het

eigen voedsel bepaalt, op de tweede plaats staat prijs met 55%. De opties anders (0%), geen vlees (2%), biologisch (5%) en merk (5%) zijn de minst belangrijke kenmerken voor de respondenten.

Tabel 4.4		Top 10 van de meest gekozen kenmerken die de keuze van het eigen voedsel bepalen (maximaal 5 antwoorden)
Rang	Kenmerk	%
1	Smaak/lekker	71
2	Prijs	55
3	Vers	49
4	Gezondheid	44
5	Aanbiedingen/acties	43
6	Variatie	40
7	Houdbaarheid	27
8	Gemak	20
9	Stemming/gevoel	18
10	Aantrekkelijk uitzien	16

Er is een aantal significante verschillen gevonden tussen de respondenten per leeftijdscategorie, opleiding, inkomen en omgeving. Voornamelijk het belang van de prijs verschilt zowel per leeftijdscategorie, opleiding als inkomen. De jongere respondenten vinden prijs belangrijker voor hun eigen voeding dan de oudere respondenten. Ook is prijs belangrijker voor moeders met een lage opleiding; hoe lager de opleiding hoe groter het percentage moeders dat prijs belangrijk vindt.¹ Ook voor mensen met een inkomen beneden € 1.150 per maand (72%) of tussen € 1.150 en € 1.800 (75%) is prijs belangrijk; naarmate het inkomen stijgt, wordt de prijs minder belangrijk. Nog maar 58% van de mensen met een inkomen tussen € 1.800 en € 2.600 vindt prijs belangrijk, verder dalend naar 38% voor mensen die meer dan €2.600 per maand verdienen.

Aanbiedingen zijn belangrijker voor mensen met een laag inkomen, met een lagere opleiding en voor mensen die op het platteland wonen.

Ook is de hoogte van de opleiding bepalend voor het belang dat mensen hechten aan de kenmerken houdbaarheid en biologisch. Respondenten met middelbare school (16%) en een hbo-opleiding (19%) vinden houdbaarheid min-

¹ Er zijn echter weinig respondenten die alleen basisonderwijs hebben gevolgd. Hierdoor is de steekproef voor deze categorie wat kleiner.

der belangrijk dan respondenten met alleen basisonderwijs (60%). Van alle respondenten vinden zij dit het meest een belangrijk kenmerk. Biologisch wordt als belangrijker ervaren door respondenten met een hbo (10%) en een universitaire opleiding (10%). Mensen met hooguit basisonderwijs (0%) en lager beroepsonderwijs (0%) vinden dit kenmerk van alle respondenten het minst belangrijk.

Ten slotte is er een significant verschil bij het belang dat wordt gehecht aan smaak; hoe hoger het inkomen hoe belangrijker smaak (smaak/lekker) is voor de respondenten.

Ook zijn er verschillen aan te wijzen tussen de bewuste shoppers, fijnproevers en gemakkelijke eters onder de moeders; de bewuste shoppers vinden bijvoorbeeld vaker natuurlijk, geen kunstmatige toevoegingen en goed voor mens, dier en milieu belangrijker als kenmerk van hun eigen voeding, terwijl ze smaak minder belangrijk vinden dan de andere groepen. De fijnproevers vinden vaker variatie belangrijk en de gemakkelijke eters, tot slot, vinden gemak vaker een belangrijk kenmerk van het eigen voedsel en gezondheid vinden ze minder belangrijk. Dit is logisch omdat respondenten die bepaalde zaken belangrijk vinden als het om de eigen voeding gaat ook de daaraan gerelateerde productkenmerken belangrijker zullen vinden. Tegelijkertijd is dit een bevestiging dat de respondenten consistent zijn in hun beantwoording van de vragen.

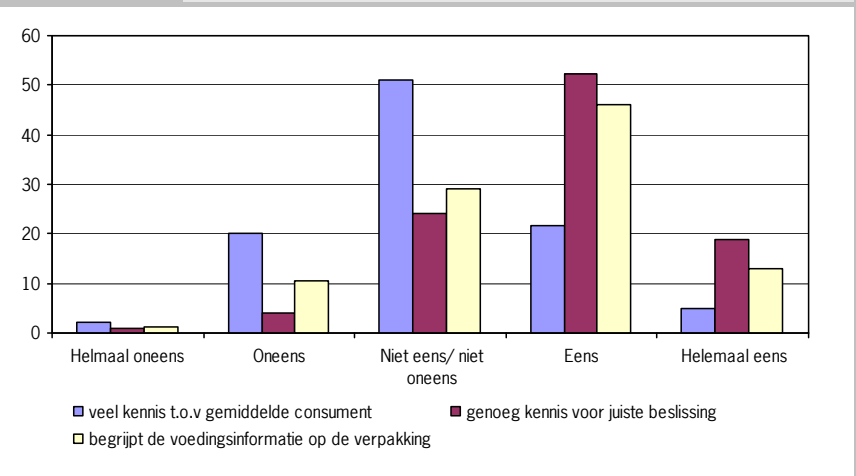
Kennis over voeding

Aan de respondenten zijn de volgende stellingen voorgelegd:

- Ik heb veel kennis over voeding ten opzichte van de gemiddelde consument.
- Ik heb genoeg kennis om de juiste beslissingen te maken over mijn voeding.
- Ik heb het idee dat ik de voedingsinformatie op verpakkingen goed kan begrijpen.

Figuur 4.1 geeft de reacties op deze stellingen weer. De meeste respondenten vinden dat ze niet meer of minder kennis hebben dan de gemiddelde consument. De meeste respondenten vinden ook dat ze genoeg kennis in huis hebben om de juiste beslissing over voeding te maken. Een meerderheid van de respondenten zegt verder de voedingsinformatie op verpakkingen goed te kunnen begrijpen.

Figuur 4.1 Kennis over voeding bij de respondenten

Er zijn geen verschillen in de antwoorden gevonden per leeftijdscategorie, per type woonomgeving en per type arbeidssituatie. Wel is er een verschil in gepercipieerde kennis tussen mensen met een verschillend opleidingsniveau. Mensen met een hbo- of universitaire opleiding denken meer kennis te hebben dan de gemiddelde consument. Deze groep heeft ook meer dan de andere groepen het idee dat ze de voedingsinformatie op verpakkingen goed kan begrijpen. Opvallend is dat hoger opgeleiden niet meer dan de andere groepen menen dat ze genoeg kennis hebben op de juiste beslissing te maken. De respondenten hebben allen evenveel vertrouwen in hun kennis.

Tabel 4.5		Mate van kennis en het begrip van voedingsinformatie bij respondenten, onderverdeeld naar genoten onderwijsniveau					
	N	Veel kennis ten opzichte van gemiddelde consument		Genoeg kennis voor de juiste beslissing		Begrip van de voedingsinformatie op de verpakking	
		gemiddelde a)	Std	gemiddelde	Std	gemiddelde b)	Std
Basisonderwijs	5	2,00 a)	1,00	4,00	,71	3,40	,89
Lager beroeps- onderwijs (vmbo en lbo, bijvoor- beeld lts, leao)	58	3,00	,79	3,72	,99	3,45 a)	,96
Middelbare school (havo, vwo)	38	3,05	,90	3,74	,89	3,47 a)	,95
Middelbaar be- roepsonderwijs (mbo)	243	2,94 a)	,81	3,79	,77	3,52 a)	,86
Hoger beroeps- onderwijs (hbo)	137	3,30 b)	,79	3,94	,75	3,70 a)	,91
Universiteit (wo)	29	3,48 b)	,87	4,10	,82	4,10 b)	,56

a) Verschillende letters in een kolom duiden op een significant verschil van $p < 0.05$ (Bonferroni-analyse);
b) Verschillende letters in een kolom duiden op een significant verschil van $p < 0.05$ (Games-Howell-analyse).

Invloed komst (jongste) kind op eigen voeding

In het tweede deel van het onderzoek is nagegaan in hoeverre de komst van het kind of de kinderen van invloed is op hoe de moeders aankijken tegen de eigen voeding. De helft van de respondenten is het eens (41%) of helemaal eens (10%) met de stelling 'De komst van mijn kind(eren) heeft veel invloed (gehad) op hoe ik tegen mijn eigen voeding aankijk'. Slechts 22% is het helemaal oneens tot oneens met de stelling. De overige respondenten (26%) zijn neutraal ten opzichte van deze stelling.

Er is geen significant verschil of verband tussen de leeftijd waarop de moeder haar eerste kind kreeg, het aantal kinderen, de leeftijd van het jongste kind of andere demografische kenmerken. Bij de bewuste shoppers is er significant meer veranderd (3,63) in hoe ze tegen de eigen voeding aankijken dan bij de fijnproevers (3,20) en gemakkelijke eters (3,20).

Tabel 4.6 geeft weer in welke mate de komst van het (jongste) kind invloed heeft gehad op bepaalde factoren als het gaat om de eigen voeding. Hieruit blijkt dat de moeders vooral regelmatig zijn gaan eten. Ze eten ook vaker aan tafel en ze eten gezonder. Weinig moeders zijn gemakkelijker gaan eten.

	%					gem. a)
	heel weinig		heel veel			
	1	2	3	4	5	
Gezonder eten	7	13	21	43	16	3,47
Meer regelmaat	7	9	20	45	20	3,61
Meer variatie	8	13	27	38	14	3,37
Vaker aan tafel eten	12	11	19	32	26	3,50
Meer rekening houden met wat mijn kind(eren) wil (willen)	11	17	31	30	10	3,11
Gemakkelijker eten	10	24	40	21	5	2,87
Meer aardappelen, groenten en vlees	10	14	24	37	15	3,33
Minder pittig/gekruid	10	22	32	26	10	3,04
Meer op prijs letten	11	17	33	26	12	3,11

a) Gemiddeld is de gemiddelde score waarbij 1 het laagst is en 5 het hoogst.

Vervolgens is gekeken in hoeverre er verschil is tussen moeders. De mate waarin de komst van het (jongste) kind invloed heeft op de eigen voeding blijkt vooral te verschillen per inkomensgroep. Naarmate het inkomen stijgt, heeft de komst van het kind minder invloed op de genoemde factoren met betrekking tot de eigen voeding. De respondenten met een lager inkomen geven meer aan regelmatig, gezonder, gevarieerder, vaker aan tafel en gemakkelijker te eten dan de respondenten met een hogere opleiding. Ook zeggen ze sinds de komst van het (jongste) kind vaker aardappelen, groente en vlees te eten, meer rekening te houden met de kinderen en vaker te letten op de prijs dan respondenten met een hoger inkomen. Deze verschillen zijn ook terug te vinden waar het gaat om opleiding, maar in mindere mate. Daarnaast letten huisvrouwen vaker op de prijs dan full- en parttime werkende vrouwen.

Het aantal kinderen dat de respondent heeft doet er niet toe in het antwoord op de stelling:

'De komst van mijn kind(eren) heeft veel invloed (gehad) op hoe ik tegen mijn eigen voeding aankijk.'

Er zijn echter wel verschillen indien gekeken wordt naar specifieke factoren waarop de komst van het jongste kind invloed heeft gehad heeft. Het blijkt namelijk dat in huishoudens met 1 kind sinds de komst van het jongste kind minder rekening wordt gehouden met wat de kinderen willen dan in huishoudens met 2 of 3 kinderen. Er is echter geen significant verschil gevonden tussen moeders met 1 kind en moeders met 4 of meer kinderen. Hoewel er dus significante verschillen zijn gevonden tussen moeders met 1, 2 en 3 kinderen, kan niet worden geconcludeerd dat naarmate er meer kinderen zijn de ouders meer rekening houden met wat de kinderen willen. De woonomgeving, de leeftijd van de moeder en de leeftijd van het jongste kind hebben geen effect.

Verder is onderzocht in hoeverre de bewuste shoppers, fijnproevers en gemakkelijke eters onder de moeders van elkaar verschillen in de mate waarin de komst van het (jongste) kind invloed heeft gehad. Zie hiervoor tabel 4.7. Bewuste shoppers geven vaker aan dat de komst van hun (jongste) kind ertoe geleid heeft dat men gezonder is gaan eten en minder pittig/gekruid eet. Bovendien heeft deze groep ten opzichte van de fijnproevers hogere scores op meer variatie, meer rekening houden met wat de kinderen willen, gemakkelijker eten, meer aardappelen, groente en vlees en meer op de prijs letten. Overigens zijn ook de gemakkelijke eters ten opzichte van de fijnproevers meer op de prijs gaan letten en nog gemakkelijker gaan eten dan ze al deden.

Tabel 4.7 **Invloed van komst jongste kind op eigen voeding voor de drie groepen moeders**

	Bewuste shoppers	Fijnproevers	Gemakkelijke eters
Gezonder eten	3,73 a)	3,23 b)	3,43 b)
Meer regelmaat	3,72	3,56	3,56
Meer variatie	3,53 a)	3,21 b)	3,35
Vaker aan tafel eten	3,62	3,35	3,52
Meer rekening houden met wat mijn kind(eren) wil (willen)	3,28 a)	2,94 b)	3,10
Gemakkelijker eten	2,90 a)	2,57 b)	3,13 a)
Meer aardappelen, groenten en vlees	3,49 a)	3,15 b)	3,34
Minder pittig/gekruid	3,26 a)	2,89 b)	2,94 b)
Meer op prijs letten	3,33 a)	2,81 b)	3,15 a)

a) b) Verschillende letters in een rij duiden op een significant verschil van $p < 0.05$.

Bron: Bonferroni-analyse.

Momenten die van invloed zijn op houding en gedrag ten aanzien van (gezonde) voeding

Volgens de moeders heeft elke fase bij het opgroeien van het kind een effect op hun houding en gedrag ten aanzien van (gezonde) voeding. Ze geven aan dat er wat dit betreft het meest is veranderd tijdens de zwangerschap (3.89). In tabel 4.8 is te zien dat maar 11% van de moeders aangeeft dat er weinig tot heel weinig is veranderd tijdens de zwangerschap, terwijl 70% aangeeft dat er veel tot heel veel is veranderd. Daarnaast geeft 67% aan dat er veel tot heel veel veranderd is vanaf het moment dat het kind of de kinderen gingen mee-eten (3.81). Het minst veranderde er (3.04) vanaf het moment dat er wel een kind-rens ontstond maar nog geen sprake was van een zwangerschap.

Tabel 4.8 Moment waarop het kind de meeste invloed heeft op houding en gedrag ten aanzien van (gezonde) voeding (schaal van 1 tot 5)

	%					Gem. a)
	heel weinig		heel veel			
	1	2	3	4	5	
Al voor mijn zwangerschap (vanaf het moment dat er een kinderwens is maar nog geen zwangerschap)	15	18	28	26	13	3,04
Tijdens de zwangerschap	4	7	19	36	34	3,89
Tijdens de borst-/flesvoeding	5	8	26	33	28	3,71
Bij de overgang van borst-/flesvoeding naar vast voedsel	7	8	26	36	24	3,63
Vanaf het moment dat mijn kind(eren) ging mee-eten	5	8	20	36	31	3,81
Bij de geboorte van mijn kind (als 1 kind)	7	15	35	26	16	3,30
Bij de geboorte van mijn eerste kind	6	6	24	33	31	3,77
Bij de geboorte van mijn jongste kind	9	10	32	28	22	3,44

a) Gemiddeld is de gemiddelde score waarbij 1 het laagst is en 5 het hoogst.

Voor alle fases geldt dat de bewuste shoppers significant vaker aangeven dat het kind veel invloed heeft gehad. Zij ervaren die invloed veel meer dan de gemakkelijke eters. Fijnproevers scoren hier tussenin. Dit sluit aan op de eerdere bevinding dat de bewuste shoppers het meest aangeven dat er voor hun gevoel veel is veranderd met de komst van hun kind of kinderen.

4.3.2 Babyvoeding

Belangrijke kenmerken van de voeding van het (jongste) kind

Aan de hand van stellingen¹ is onderzocht wat de moeders belangrijk vinden met betrekking tot de voeding van het jongste kind. De moeders vinden het vooral belangrijk dat het kind van alles leert eten (4.56), dat het gezond eet (4.49) en dat het regelmatig eet (4.43). Ze vinden het ook belangrijk dat het kind leert waar het eten vandaan komt (3.59) en dat het kind niet met een lege maag naar bed gaat (4.04). Dit is gemiddeld echter minder belangrijk dan de andere stellingen. Zie voor deze gemiddelde ook tabel 4.9.

Er is, ten aanzien van het belang dat wordt gehecht aan de verschillende aspecten van de voeding van het jongste kind, een significant verschil tussen

¹ Deze kwamen naar voren tijdens de groepsinterviews.

moeders die biologische voeding kopen en zij die dat niet doen. Moeders die biologische voeding kopen vinden het significant belangrijker dat het kind gezond eet, regelmatig eet en leert waar het eten vandaan komt.

Wat betreft het 'aan tafel eten' is er een significant verschil tussen de moeders met 4 of meer kinderen (3.73) en moeders met 2 kinderen (4.31). De moeders met 4 of meer kinderen vinden het minder belangrijk dat het kind aan tafel eet.

	%					Gem. a)
	totaal niet belangrijk		heel erg belangrijk			
	1	2	3	4	5	
... genoeg eten	0	2	18	47	32	4,09
... gezond eten	0	0	3	45	52	4,49
... niet gedwongen worden te eten	0	3	16	41	41	4,19
... regelmatig eten	0	0	5	47	48	4,43
... van alles leren eten	0	0	4	36	60	4,56
... leren waar het eten vandaan komt	2	10	33	36	18	3,59
... niet te veel wennen aan suiker	1	3	21	41	35	4,06
... aan tafel eten	0	2	15	41	41	4,21
... niet met een lege maag naar bed gaan	0	4	18	46	32	4,04

a) Gemiddeld is de gemiddelde score waarbij 1 het laagst is en 5 het hoogst.

Aan de moeders zijn opnieuw de 21 kenmerken voorgelegd die ook al aan de moeders zijn voorgelegd bij de vraag naar de vijf belangrijkste kenmerken die de keuze voor het eigen voedsel bepalen. De vraag luidde nu welke kenmerken de belangrijkste zijn met het oog op de voeding van het (jongste) kind. Opnieuw konden de respondenten maximaal 5 kenmerken kiezen.

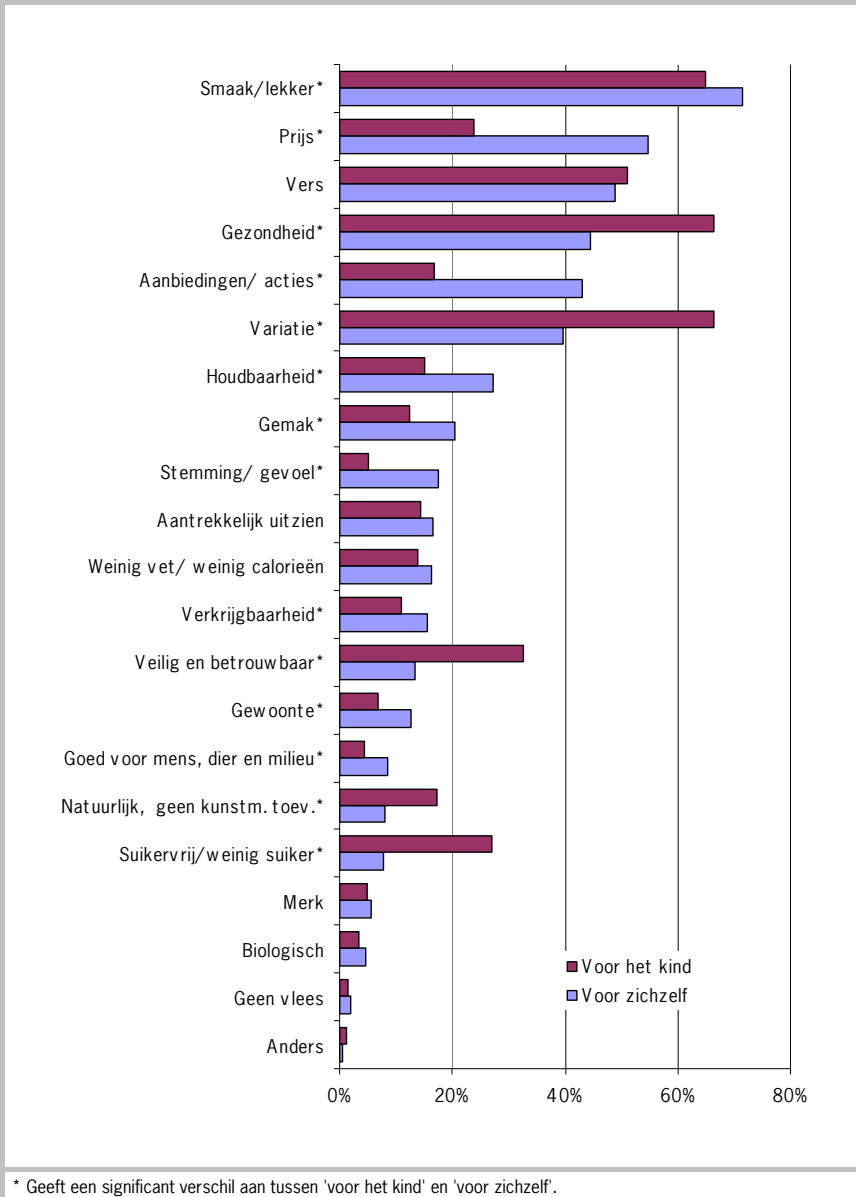
Twee derde van de moeders plaatst variatie, gezondheid en/of smaak in de top 3 van de 5 belangrijkste kenmerken van de voeding van het (jongste) kind. Vers wordt ook nog door een kleine meerderheid (51%) gekozen. Het minste worden geen vlees (1%), biologisch (3%) en goed voor mens, dier en milieu (4%) gekozen.

Tabel 4.10		Belangrijkste kenmerken voeding (jongste) kind, selectie top 10 (maximaal 5 antwoorden)
Rang	Kenmerk	%
1	Variatie	66
2	Gezondheid	66
3	Smaak/lekker	65
4	Vers	51
5	Veilig en betrouwbaar	33
6	Suikervrij/weinig suiker	27
7	Prijs	24
8	Natuurlijk, geen kunstmatige toevoeging	17
9	Aanbiedingen/acties	17
10	Houdbaarheid	15

Deze top tien komt ook terug in figuur 4.2. Daarin wordt bovendien in beeld gebracht wat de verschillen zijn tussen wat de moeders ten aanzien van hun eigen voeding en van de voeding van het (jongste) kind belangrijk vinden. Ten aanzien van hun eigen voeding is prijs voor 55% van de moeders belangrijk, ten aanzien van de voeding van het (jongste) kind geeft nog maar 24% aan dat prijs een rol speelt. Ook aanbiedingen en acties (17%) zijn minder belangrijk als het om de voeding van het kind gaat. Daarentegen zijn variatie en gezondheid belangrijker voor de voeding van het kind dan voor de eigen voeding. Ook vinden moeders het bij hun eigen voeding significant minder belangrijk dat het suikervrij (8% ten opzichte van 27%), veilig en betrouwbaar, (13% ten opzichten van 33%) en natuurlijk is en geen kunstmatige toevoegingen bevat (8% ten opzichte van 17%).

Figuur 4.2

Belangrijkste kenmerken eigen voeding en voeding (jongste) kind

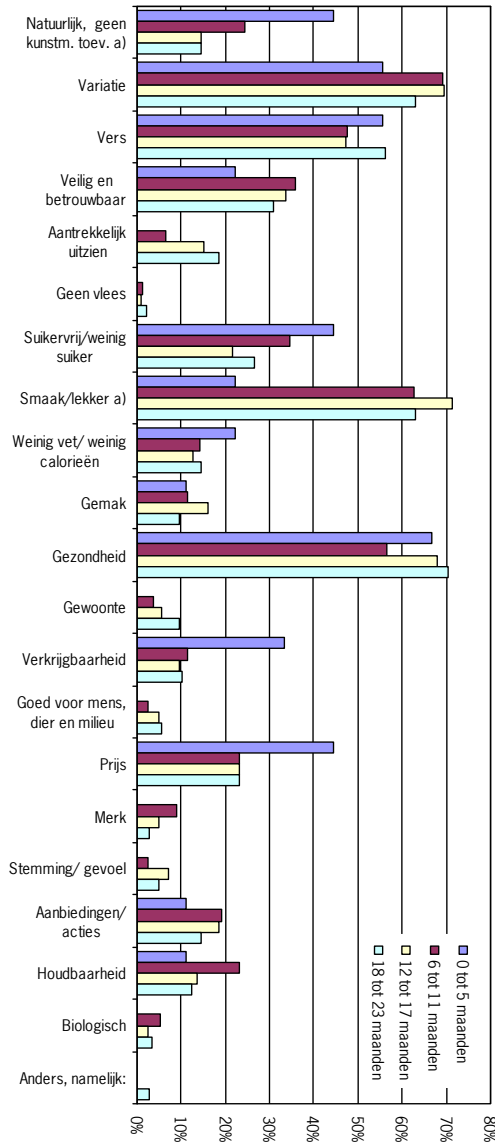
De moeders die biologische producten kopen vinden het vergeleken met moeders die geen biologische producten kopen, significant ($p < 0.01$) belangrijker dat het kind natuurlijke producten krijgt zonder kunstmatige toevoegingen en dat de voeding vers is. Hoewel de kenmerken geen vlees en goed voor mens, dier en milieu niet vaak genoemd worden, worden deze vaker genoemd door mensen die biologische producten kopen. Ook het kenmerk biologisch is significant belangrijker voor de respondenten die biologische voeding kopen dan voor de respondenten die dat niet doen. Opvallend is echter dat maar 9,4% van de mensen die biologische voedingsmiddelen koopt, biologisch één van de vijf belangrijkste kenmerken van de voeding van het kind vindt. Dit is bij heavy users 45% en bij light users 2,8%. Daarnaast is prijs een belangrijker kenmerk ($p < 0.001$) bij mensen die geen biologische producten kopen dan bij biologische kopers.

Ook zijn er verschillen gevonden tussen de bewuste shoppers, fijnproevers en gemakkelijke eters onder de moeders als het gaat om wat ze belangrijk vinden met betrekking tot de voeding van het (jongste) kind. Fijnproevers vinden variatie, meer dan bewuste shoppers, niet alleen belangrijker voor hun eigen voeding, maar ook voor die van het kind. Gemakkelijke eters hechten voor hun kind significant meer belang aan smaak in vergelijking met bewuste shoppers en vinden ook voor hun kind gemak en gewoonte belangrijker dan de bewuste shoppers en fijnproevers. Bewuste shoppers hechten ten aanzien van de voeding van hun kind significant meer waarde aan biologisch.

Figuur 4.3 brengt dezelfde kenmerken nog eens in beeld, waarbij een relatie wordt gelegd met de leeftijd van het (jongste) kind. De top 10-kenmerken komt hier (weer) terug, waarbij opvallend is dat smaak/lekker en natuurlijkheid/geen kunstmatige toevoegingen vooral bij kinderen die jonger dan 5 maanden zijn van belang worden geacht. Overigens waren er maar 9 respondenten die hun kind van 0 tot 5 maanden al vaste voeding gaven.

Figuur 4.3

Belangrijkste kenmerken voor de verschillende leeftijdscategorieën

a) Is significant.

Potjes of zelf maken

Een kleine meerderheid van de moeders (55%) kiest voor het (jongste) kind voor een combinatie van kant en klare babyvoeding (potjes) en het zelf maken van babyvoeding. De verhouding is gemiddeld 33% kant en klaar/potjes en 67% zelf maken. Binnen deze groep moeders (die kiest voor een combinatie) is er een klein aandeel (2%) dat meer dan 80% van alle voeding kant en klaar koopt, zie tabel 4.11.

Tabel 4.11		
Deel van de kindervoeding dat als potjes wordt gegeven, van de ouders die aangegeven hebben 'zowel babyvoeding in potjes te kopen als het zelf klaar te maken'		
Gebruik potjes (in %)	N	%
0 tot 20	89	45
21 tot 40	51	26
41 tot 60	25	13
61 tot 80	27	14
Meer dan 80	4	2
Totaal	196	100

Daarnaast geeft 40% aan dat ze alle babyvoeding zelf maakt en 6% van de respondenten kiest alleen maar voor babyvoeding in potjes, zie tabel 4.12.

Tabel 4.12		
Potjes (kant en klaar) of zelf klaarmaken (vers) a)		
	N	%
Ik koop alleen babyvoeding in potjes	20	6
Ik maak alles zelf klaar	142	40
Ik koop zowel babyvoeding in potjes en maak het zelf klaar	196	55
Totaal	358	100

a) %, totaal wijkt iets af van 100 vanwege afronding van de percentages.

Er is een significant verschil tussen het aantal kinderen dat de moeders hebben en de mate waarin ze potjes gebruiken, zelf maken of kiezen voor een combinatie. Van de ouders met 1 kind of 4 of meer kinderen geeft respectievelijk 66,3% en 66,7% aan dat ze zowel potjes kopen als voeding zelf klaarmaken. De ouders met 3 kinderen geven juist aan dat ze babyvoeding vooral zelf maken (62,5%). Terwijl de ouders met 2 kinderen zowel het antwoord beide

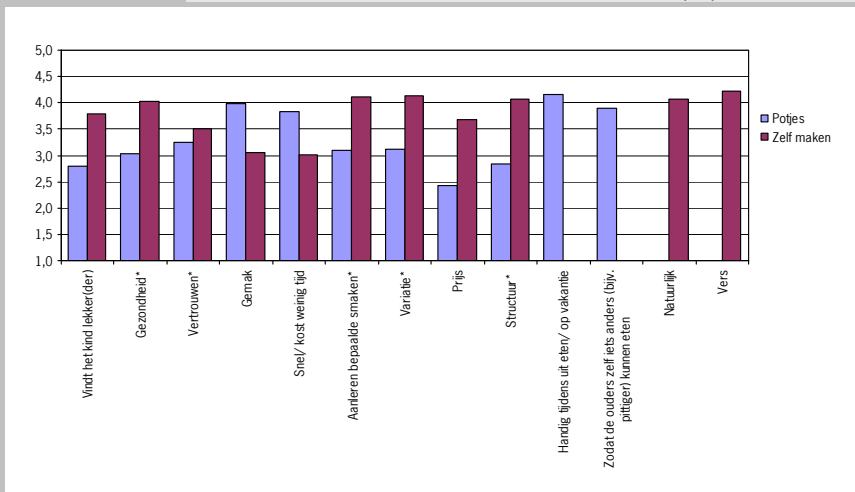
(47,4%) als 'zelf klaarmaken' (45,9%) geven. Er is geen verschil tussen de mensen die wel of geen biologische producten kopen.

Waarom moeders kiezen voor potjes of voor het zelf maken van de babyvoeding is weergegeven in figuur 4.4. Hierbij is geprobeerd om dezelfde keuzemogelijkheden voor te leggen aan de moeders die (alleen of ook) potjes kopen als aan de moeders die (alleen of ook) babyvoeding zelf bereiden. Alleen wordt de antwoordmogelijkheid van 'structuur' bij de redenen om voor potjes te kiezen toegelicht met 'fijn gepureerd, eet makkelijker' en bij de redenen om voor zelf bereiden te kiezen, met '=grover, stimuleert meer tot kauwen'. Verder was bij redenen om voor potjes babyvoeding te kiezen een antwoordmogelijkheid 'vertrouwen in het merk' en bij redenen om voor zelf bereiden te kiezen 'geeft mij meer vertrouwen'. Daarnaast waren er in de antwoordcategorieën bij redenen om voor potjes te kiezen twee unieke redenen: 'Handig tijdens uit eten/op vakantie' en 'Zodat de ouders zelf iets anders kunnen eten' en waren er twee unieke redenen in de antwoordcategorieën bij zelf klaar maken: 'Natuurlijk' en 'Vers'. Figuur 4.4 laat zien dat de voornaamste reden om eten uit potjes te geven is: de handigheid wanneer mensen uit eten gaan of als ze op vakantie zijn (4,16). Daarna komt gemak (3,99) en omdat de ouders zelf iets anders (bijvoorbeeld pittiger) kunnen eten (3,90). De prijs is juist geen reden om voor potjes te kiezen (2,42). De belangrijkste reden om voor zelf maken te kiezen zijn versheid (4,23), de variatie (4,14) en de mogelijkheid tot het aanleren van bepaalde smaken (4,12). Dat het weinig tijd kost (3,00) en gemakkelijk is (3,06) zijn de minst belangrijke redenen, hoewel de moeders hier neutraal tegenover staan.

De motieven om voor potjes te kiezen of om de kindervoeding zelf te maken zijn significant verschillend voor gezondheid, vertrouwen, aanleren van smaken, variatie en structuur, zie hiervoor figuur 4.4.

Figuur 4.4

Motivatie om potjes en vers te geven (waarbij 1 staat voor 'niet mee eens' en 5 staat voor 'wel mee eens') a)

a) Is significant verschillend.

Alleen wat betreft het motief 'structuur' zijn er verschillende beelden tussen de moeders. De moeders met vier of meer kinderen vinden dit veel minder belangrijk dan de moeders met minder kinderen. Dit betekent dat voor moeders met minder dan vier kinderen het feit dat potjes een fijne en gepureerde structuur hebben, een relatief belangrijkere reden is om voor potjes te kiezen dan voor moeders met vier of meer kinderen. Ook bij het zelf maken van de kindervoeding is er een significant verschil tussen de moeders; de moeders vinden structuur minder belangrijk naarmate ze minder kinderen hebben. Hiernaast blijkt de factor gemak juist belangrijker te worden naarmate ze meer kinderen hebben.

De drie groepen moeders verschillen niet significant als het gaat om motieven om voor potjes te kiezen. Echter, er zijn wel verschillen tussen de belangen die aan de motieven voor het zelf bereiden van babyvoeding worden toegekend. Zowel de bewuste shoppers als de fijnproevers geven vaker aan dat gezondheid, variatie, natuurlijk, vers en 'geeft mij vertrouwen' een reden is om de voeding zelf te bereiden.

Een groot deel van de moeders blijkt inderdaad wat te missen in het huidige aanbod van baby en kindervoeding, zie tabel 4.13.

Tabel 4.13 **Antwoorden op de vraag 'Mist u iets in het huidige aanbod?' a)**

	N	%
Nee, ik mis niets in het huidige aanbod	67	31
Ja, ik mis ...		
Meer keuze in groente- en maaltijdhapjes	93	43
Meer keuze in fruithapjes	49	23
Kleinere portiegroottes	25	12
Grotere portiegroottes	23	11
Meer keuze in sapjes	23	11
Meer keuze met vier maanden (fruit)	22	10
Groter biologisch aanbod	19	9
Anders, nl.:	14	6
Groter vegetarisch aanbod	13	6
Meer keuze voor kinderen met allergieën	12	6

a) Indien de moeders iets misten in het aanbod waren er meerdere antwoordopties mogelijk.

Daarnaast noemen de moeders bij de optie 'Anders, nl.' de volgende punten:

- goedkoper;
- langere houdbaarheid na opening;
- onvoldoende aanbod met vis;
- onvoldoende aanbod voor oudere kinderen;
- kleinere stukjes aardappel;
- meer keuze in grof bereid voedsel voor wat oudere baby's;
- meer keuze met vier maanden groenten (2x);
- meer niet 'geprakt' eten;
- potjes specifiek voor peuters;
- rekeninghoudend met tweeling; dus grotere potten al vanaf 6 maanden;
- stukjes in fruithapjes vanaf 6-8 maanden;
- variatie;
- verschillende soorten groenten, altijd hetzelfde.

Van de 216 moeders die hun kinderen potjesvoeding geven mist 69% iets in het huidige assortiment. Van hen zou 43% meer keuze willen in groente- en maaltijdhapjes en 23% wil meer keuze zien in fruithapjes. Ook geven moeders aan dat ze zowel kleinere portiegroottes (12%) als grotere portiegroottes (11%) zouden willen hebben. Van deze respondenten zou verder 9% een groter biologisch aanbod van babyvoeding op prijs stellen. De light en heavy users van bio-

logische producten missen vaker meer aanbod van vegetarische producten (14%) en van biologische babyvoeding (26%). Non-users van biologisch geven vaker aan dat ze de variatie in sapjes missen (14%). Van de drie groepen moeders missen de fijnproevers significant vaker dan de gemakkelijke eters een groter biologisch aanbod in babyvoeding.

Op de vraag 'Voor welke merken babyvoeding kiest u?' waren meerdere antwoorden mogelijk. Van de moeders kiest 93% voor Olvarit. Hierna zijn Friso (40%), Bonbébé (24%) en Albert Heijn (24%) de meest gekozen merken. Onder het kopje 'anders' werd het C1000 huismerk genoemd (4%) en het ETOS-huismerk (2%).

Tabel 4.14 Door de moeders gekochte merken babyvoeding (meerdere antwoorden mogelijk)		
	N	%
Olvarit	201	93
Friso	87	40
Bonbébé	51	24
Albert Heijn	51	24
Kruidvat	43	20
Anders, nl.:	22	10
- C1000	9	4
- Etos	4	2
- Bambix	2	1
- Bledina	2	1
- Nestle	2	1
- Alles	1	0
- Hoogvliet eigen merk	1	0
- Perfect	1	0

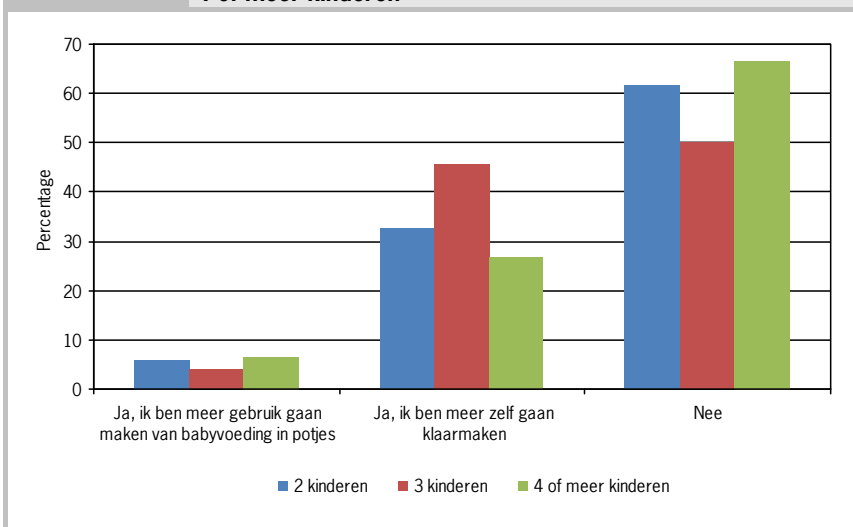
Is er een ander 'beleid' voor het jongste en oudste kind?

Tot nu toe zijn er weinig significante verschillen gevonden tussen het aantal kinderen en de keuzes die de moeders maken met betrekking tot de voeding van hun kind. Aan de moeders is gevraagd of ze bij het jongste kind een 'ander beleid' volgen met betrekking tot de keuze voor babyvoeding uit een potje of zelf klaarmaken dan bij het (de) oudste kind(eren). Dat blijkt voor 59,1% niet het geval te zijn. Voor 41% is dat wel het geval: 5,6% van deze moeders geeft aan dat

ze bij het jongste kind meer gebruik maken van potjes dan bij oudere kinderen en 35,4% van deze moeders zegt dat ze bij het jongste kind meer zelf klaar te maken. In figuur 4.5 hierna is de relatie tussen het aantal kinderen en de mate waarin moeders een ander beleid zijn gaan voeren, in beeld gebracht. Daaruit blijkt dat bij moeders met drie kinderen er meer is veranderd. Misschien dat dit verband houdt met het feit dat de moeders met 3 kinderen aangaven vaker zelf voeding te maken.

Figuur 4.5

Aanwezigheid van ander beleid bij jongste kind met betrekking tot de keuze voor potjesvoeding dan wel zelf-gemaakte voeding, uitgesplitst naar moeders met 2, 3, 4 of meer kinderen

Belangrijkste informatiebronnen

Internet beschouwen de moeders als de belangrijkste informatiebron over babyvoeding, kort daarop gevolgd door het consultatiebureau en de informatie op de verpakking van babyvoedingsproducten. Daarna volgen familie en/of vrienden. Het informatienummer van de fabrikant, de diëtiste en kraamhulp zijn de drie minst gekozen bronnen als het gaat om informatiebronnen over babyvoeding. Bij de optie 'anders' wordt vaak eigen gevoel of intuïtie, gezond verstand of uit-

proberen, een nader genoemde opleiding of werk in de richting van voedingsleer genoemd.

Tabel 4.15	
Belangrijkste informatiebronnen over babyvoeding voor de moeders (maximaal 3 antwoorden)	
	%
Internet	43
Consultatiebureau	41
Informatie op verpakkingen van babyvoedingsproducten	34
Via familie en/of vrienden	32
Via andere jonge moeders	26
Tijdschriften	22
Boeken	10
Anders, nl.:	8
Blijde doos	6
Huisarts of specialist	6
Kraamhulp	4
Diëtiste	3
Informatienummer van de fabrikant	1

Van de moeders heeft 98% geen behoefte aan nog meer kennis over babyvoeding. De resterende 2% moeders die deze behoefte wel heeft geeft aan meer informatie te willen over:

- groentehapjes;
- hoeveelheid die een kind mag eten en welke voedingsstoffen erg belangrijk zijn tijdens de groei van het kind;
- in hoeverre babyvoeding gelijk is aan vers eten;
- koemelkallergie;
- verschillende smaken;
- wat je allemaal per leeftijd mag geven, bijvoorbeeld welke soorten groenten.

4.3.3 Biologische babyvoeding

Biologisch koopgedrag moeders

Van de moeders koopt 6% meer dan 12 biologische voedingsproducten per maand (heavy users), 32% koopt tussen de 1 en de 12 biologische voedingsproducten per maand (light users) en 62% koopt zelden of nooit biologische voedingsproducten. Van de bewuste shoppers en fijnproevers koopt 46% van de moeders biologisch. Bij de gemakkelijke eters koopt 22% biologisch (waarvan 1 persoon heavy user is). In tabel 4.16 is de verhouding tussen non, light en heavy users in de drie clusters weergegeven. Wat opvalt, is dat 64% van de heavy users een bewuste shopper is, terwijl slechts 3% van hen een gemakkelijke eter is.

	N	Bewuste shoppers (%)	Fijnproevers (%)	Gemakkelijke eters (%)
Heavy users	30	64	33	3
Light users	164	38	39	23
Non-users	316	30	27	43
Totaal	510	35	31	34

De leeftijd van het jongste kind en het aantal kinderen is niet van invloed op de onderverdeling non, light en heavy users.

Motivatie om voor biologische voeding te kiezen

Van de light en heavy users geeft 44% van de moeders aan dat natuurlijk en geen kunstmatige toevoegingen, onbespoten en geen gif bij de vijf belangrijkste redenen horen om voor biologisch te kiezen. Hierna volgen gezondheid (42%) en smaak/lekker (37%). De top 10 van redenen staat in tabel 4.17. Het ziet er aantrekkelijker uit, gemak en gewoonten worden alle drie maar door 3% gekozen en het merk wordt maar door 2% aangemerkt als reden om voor biologisch te kiezen. De optie 'anders' werd nauwelijks gekozen (1%).

Tabel 4.17 Top 10 van de meest gekozen redenen om voor biologische voeding te kiezen (maximaal 5 antwoorden)

Rang	Kenmerk	%
1	Natuurlijk, geen kunstmatige toevoeging	44
2	Onbespoten/geen gif	44
3	Gezondheid	42
4	Smaak/lekker	37
5	Vers	30
6	Dierenwelzijn	28
7	Goed voor milieu	27
8	Gevoelsmatig	25
9	Aanbiedingen/acties	19
10	Eerlijke prijs	18

Invloed van kinderen op houding en gedrag ten aanzien van biologische voeding

De moeders zijn gevraagd of verschillende fases rond de komst van het jongste kind in hun leven van invloed zijn geweest op hun houding en gedrag tegenover biologische voeding. Tabel 4.18 geeft hier een overzicht van. De moeders geven aan dat de verschillende fases *gemiddeld genomen* weinig invloed (2,64) hebben gehad op hun houding en gedrag ten aanzien van biologisch. Tegelijkertijd is er een aantal fases te benoemen die wel invloed hebben gehad. Daarbij wordt vooral het moment dat het kind gaat/de kind(eren) gaan mee-eten genoemd (33%), gevolgd door de overgang van borst-/flesvoeding naar vaste voeding (27%) en de geboorte van het eerste (27%) en jongste kind (26%) wanneer de moeders meerdere kinderen hebben. Wanneer de moeders (nog maar) één kind hebben, geeft maar 18% aan dat de geboorte van het kind invloed heeft.

Tabel 4.18 **Mate waarin verschillende fases invloed hebben gehad op houding en gedrag ten aanzien van biologische voeding (schaal 1 tot en met 5)**

	%					Gem. a)
	heel weinig		heel veel			
	1	2	3	4	5	
Al voor mijn zwangerschap (vanaf het moment dat er een kinderwens is maar nog geen zwangerschap)	27	21	23	14	6	2,45
Tijdens de zwangerschap	26	18	24	15	8	2,58
Tijdens de borst-/flesvoeding	26	18	25	15	8	2,57
Bij de geboorte van mijn eerste kind	20	17	29	19	8	2,70
Bij de geboorte van mijn kind (als 1 kind)	35	10	28	12	6	2,89
Bij de geboorte van mijn jongste kind (als meerdere kinderen)	19	16	31	17	9	2,39
Bij de overgang van borst-/flesvoeding naar vast voedsel	24	14	24	17	10	2,79
Vanaf het moment dat mijn kind(eren) ging mee-eten (als meerdere kinderen)	21	13	23	20	13	2,76

a) Gemiddeld is de gemiddelde score waarbij 1 het laagst is en 5 het hoogst.

De moeders zijn het niet eens met de stelling dat het belangrijker is voor de gezondheid van een heel jong kind (0-12 maanden) dat het biologisch voedsel krijgt, dan voor een ouder kind (12-28 maanden). Gemiddeld geven de moeders op een schaal van 1 tot 5 hiervoor een 2,20, slechts 11% van de respondenten is het eens of helemaal eens met deze stelling. Daarnaast geven de meeste moeders aan dat ze biologisch voedsel *niet* belangrijker vinden voor hun kind dan voor henzelf (2,71), 30% van de moeders geeft echter aan dat ze het weleens tot helemaal eens zijn met deze stelling.

Tabel 4.19 Houding ten opzichte van biologische voeding (schaal 1 tot en met 5)

	N	Gemiddelde a)	Std
Ik denk dat het belangrijker is voor de gezondheid van een heel jong kind (0-12 maanden) dat het biologisch voedsel krijgt dan voor een wat ouder kind (12-24 maanden)	194	2,20	1,07
Ik vind biologische voeding belangrijker voor mijn kind dan voor mezelf	194	2,71	1,33

a) De gemiddelde score waarbij 1 het laagst is en 5 het hoogst.

Gedrag en houding ten opzichte van biologische babyvoeding

Van de moeders die hun kind(eren) al vaste voeding geven en biologische producten kopen (light en heavy users samengenomen) koopt 20% één keer per week of vaker biologische babyvoedingsproducten. Daarnaast geeft 50% van hen aan één keer per maand of vaker biologische babyvoeding te kopen. Ook koopt 20% van de moeders die biologische producten koopt, nooit biologische babyvoeding.

Tabel 4.20 Aankoopgedrag biologische babyvoedingsproducten opgesplitst in heavy users, light users en totaal (van de ouders die hun jongste kind vaste voeding geven)

	Heavy users		Light users		Totaal
	N	%	N	%	%
1 keer per week of vaker	13	65	12	11	20
2 tot 3 keer per maand	1	5	21	19	17
1 keer per maand	0	0	17	16	13
Minder dan 1 keer per maand	2	10	18	17	16
Bij hoge uitzondering	0	0	18	17	14
Nooit	4	20	22	20	20
Totaal	20	100	108	100	100

Van de heavy users geeft 65% aan dat ze 1 keer per week of vaker biologische babyvoeding koopt. Bij de light users is dit 11%. Zowel van de heavy users als van de light users koopt 20% nooit biologische babyvoeding. Uit tabel 4.20 is af te lezen dat de mate waarin de moeders biologische kindervoeding kopen erg varieert. Merk op dat het aantal moeders in de steekproef dat te typeren is

als heavy user en kind(eren) heeft die al vaste voeding krijgen, in totaal op 20 komt. De steekproef is daardoor erg klein.

Het totale aantal moeders dat het kind al vaste voeding geeft (heavy, light en non-users van biologisch samengenomen) en die 1 keer per week of vaker biologische babyvoedingsproducten kopen beslaat 7%. Daarnaast koopt ongeveer 18% van het totale aantal moeders (heavy, light en non-users van biologisch samengenomen) minimaal 1 keer per maand een biologisch babyvoedingsproduct.

Van de moeders die hun jongste kind nog geen vaste voeding geeft overweegt 34% om biologische babyvoedingsproducten te gaan kopen. Van hen is dus 66% van plan om dit niet te doen. Het aandeel dat overweegt biologische babyvoeding te kopen ligt dus hoger dan het eerder genoemde aandeel van 18% dat het daadwerkelijk regelmatig doet.

Tabel 4.21 geeft de belangrijkste redenen weer van de moeders om biologische babyvoedingsproducten te kopen of om dit in de toekomst te gaan doen. Ongeveer de helft (51%) van de moeders die biologische babyvoeding koopt of dit van plan is om te gaan doen geeft aan dat dit is vanwege het onbespotene/ de afwezigheid van gif. Andere redenen zijn natuurlijk/geen kunstmatige toevoegingen (49%) en gezondheid (46%). Het minst werden gekozen gewoonte (3%), ziet er aantrekkelijker uit (3%) en de houdbaarheid (2%). Ook de optie 'anders' werd nauwelijks gekozen (2%).

Tabel 4.21		Top 10 van motieven om voor biologische babyvoeding te kiezen (maximaal 5 antwoorden)	
Rang	Kenmerk		%
1	Onbespoten/geen gif		51
2	Natuurlijk en geen kunstmatige toevoegingen		49
3	Gezondheid		46
4	Smaak/lekker		33
5	Aanbiedingen/acties		21
6	Veilig en betrouwbaar		20
7	Vers		19
8	Gevoelsmatig		19
9	Verkrijgbaarheid in de winkel		16
10	Goed voor milieu		16

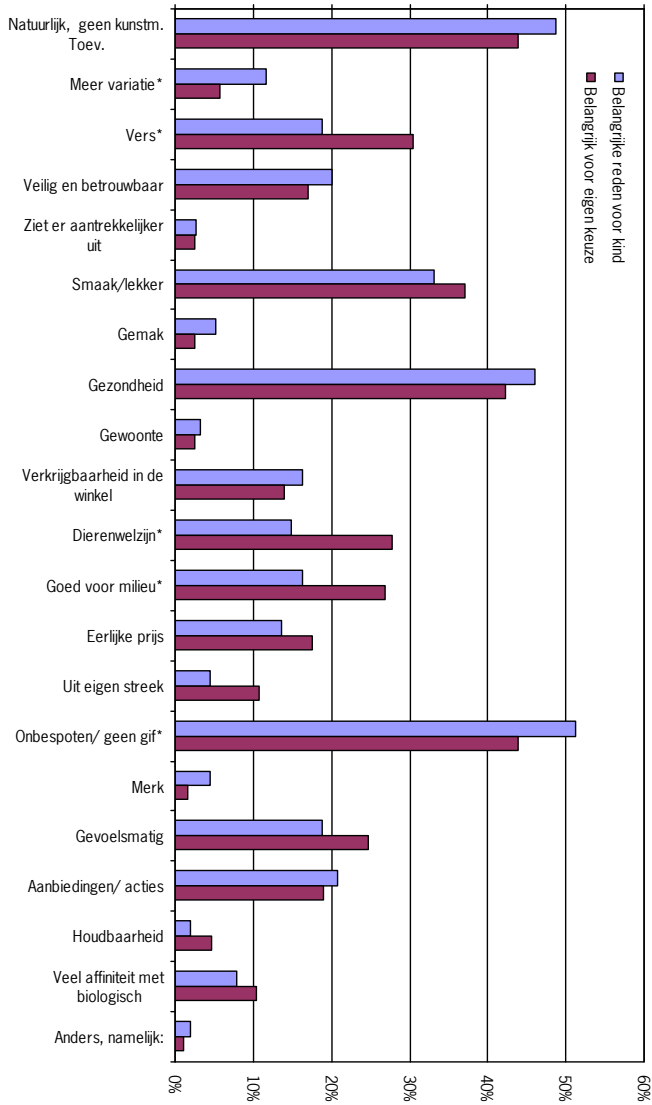
Voor de drie groepen moeders geldt dat er een verschil is tussen de bewuste shoppers en de fijnproevers voor smaak: smaak is voor de fijnproevers vaker een reden om voor biologische babyvoeding te kiezen dan bij bewuste shoppers. Ook is er een verschil tussen bewuste shoppers en gemakkelijke eters voor affiniteit: affiniteit is vaker een reden voor de bewuste shoppers dan voor de gemakkelijke eters om biologische babyvoeding te kopen.

Tussen heavy en light users zijn verder significante verschillen ten aanzien van gewoonte en affiniteit; deze zijn vaker voor de heavy users dan voor de light users een reden om voor biologische babyvoeding te kiezen.

Figuur 4.6 geeft een overzicht van de redenen van moeders om voor biologische voeding te kiezen en de redenen van moeders om sinds de komst van het kind dat nu 0-2 jaar oud is voor biologische babyvoeding te kiezen. Ook is in de figuur aangegeven welke redenen in belang significant van elkaar verschillen. Onbespoten, afwezigheid van gif, is een belangrijke reden om voor biologische voeding te kiezen en een nog belangrijkere reden om biologische babyvoeding te kiezen. Daarnaast is 'meer variatie een belangrijkere reden om voor biologische babyvoeding te kiezen dan om te kiezen voor biologische voeding. Vers, dierenwelzijn en goed voor het milieu spelen een grotere rol bij de keuze van biologische voeding dan specifiek biologische babyvoeding.

Figuur 4.6

Belangrijke redenen voor de aankoop van biologische voeding en biologische babyvoeding

* Is significant verschillend.

Veruit de belangrijkste reden van de light en heavy users om niet voor biologische babyvoeding te kiezen is de hoge prijs van de producten (53%). Daarnaast vinden ze gewone babyvoeding al veilig genoeg (30%) en hebben ze weinig affiniteit met biologisch (19%). De optie 'anders, nl.' wordt ook vaak gekozen, de moeders geven hierbij voornamelijk aan dat ze geen biologische babyvoedingsproducten kopen omdat ze het zelf willen gaan maken (19x) of omdat hun kind al met de pot mee-eet (5x).

Tabel 4.22		Belangrijke redenen van light en heavy users om niet voor biologische babyvoedingsproducten te kiezen (maximaal 5 antwoorden)
Rang	Kenmerk	%
1	Prijs (duur)	53
2	Gewone babyvoeding is al veilig genoeg	30
3	Anders, nl..	25
4	Weinig affiniteit met biologisch	19
5	Gewoonte	12
6	Ik wist niet dat biologische babyvoeding bestond	11
7	Weinig aanbiedingen/acties	11
8	Kind vindt het minder lekker	10
9	Lage verkrijgbaarheid (in de winkel)	10
10	Gemak en weinig variatie	7

Anders:

- Ik maak het zelf/wil het zelf gaan maken (19x);
- Kind eet al met de pot mee (5x);
- Kopen geen babyvoeding meer (4x);
- Rapleymethode, dus geen potjes;
- Waarom andere groeten is ook heel goed;
- Niet echt over nagedacht.

Ruim de helft van de moeders (56%) geeft aan dat ze biologische (babyvoedings)producten kiest in de vorm van verse ingrediënten zoals groente en fruit. De moeders gaven aan dat ze verder weleens kiezen voor biologische fruithapjes (38%), biologische groentehapjes (38%) en biologische drankjes (37%). Ten aanzien van flesvoeding wordt nauwelijks gekozen voor de biologische variant (4%).

Tabel 4.23 Babyvoedingsproducten waarvoor weleens de biologische variant wordt gekozen? (meerdere antwoorden mogelijk)		
	N	%
Flesvoeding	4	4
Dranken (sapjes)	38	37
Volkorengranen (pap)	14	14
Fruithapjes	39	38
Groentehapje	39	38
Hapjes met vlees	23	23
Verse ingrediënten (bijvoorbeeld verse groente, fruit)	57	56
Anders, nl.:	7	7

Olvarit Biologisch (60%) is het meest gekozen merk biologische babyvoeding, gevolgd door een huismerk (bijvoorbeeld AH Biologisch) (46%) en Zonnatura (39%). Akwarius werd door niemand genoemd.

Tabel 4.24 Merken babyvoedingsproducten waarvan de biologische variant wordt gekocht (meerdere antwoorden mogelijk)		
	N	%
Olvarit (biologisch)	61	60
Biobim	5	5
Covelt	7	7
Akwarius	0	0
Zonnatura	40	39
Huismerk (bijvoorbeeld AH biologisch)	47	46
Ander merk, nl.	10	10

Hiernaast worden genoemd in de categorie 'Anders, nl.':

- Ekoland Diksap;
- Ekonoom;
- Vitatas;
- Van de markt;
- Vers;
- Via de biologische boer;
- Ekoplaza;
- Geen (3x).

4.4 Vergelijking prille en minder prille moeders

Zoals aan het begin van dit hoofdstuk is aangegeven, zijn in dit onderzoek ook moeders met meer dan 2 kinderen meegenomen. In de gekozen definitie zijn moeders met meer dan 2 kinderen geen prille moeders meer. In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de verschillen tussen prille moeders en minder prille moeders.

Belangrijke kenmerken eigen voeding

Ten aanzien van hun eigen voeding vinden moeders vooral smaak/lekker, regelmatig, vers, gezond en lage prijs (via aanbiedingen) belangrijk. Hierbij zijn geen significante verschillen aan te wijzen tussen prille en minder prille moeders. Hoewel veiligheid over het algemeen niet belangrijk wordt gevonden, maken minder prille ouders zich significant meer zorgen om de veiligheid van voedsel.

Belangrijke kenmerken voeding van het (jongste) kind, keuze voor zelf maken of potjes en in het aanbod van babyvoeding iets missen

Als het gaat om belangrijke kenmerken met betrekking tot de voeding van het kind bestaat er een significant verschil tussen prille moeders en minder prille moeders bij het belang dat wordt gehecht aan 'het eten aan tafel': voor prille moeders is dit belangrijker dan voor minder prille moeders. Ook noemen minder prille moeders vaker houdbaarheid als belangrijk kenmerk van de voeding van het jongste kind. Er is geen verschil tussen beide groepen als het gaat om de verhouding kant en klare babyvoeding ('potjes') en zelf maken van babyvoeding. In beide groepen kiezen de meeste moeders voor een combinatie van potjes en zelf maken met een relatief groter deel voor de 'zelf gemaakte' voeding. Er bestaan wel verschillen tussen de motieven om voor potjes of zelf maken te kiezen. Prille moeders vinden vaker het aanleren van bepaalde smaken een reden om voor potjes te kiezen dan minder prille moeders. Bij het zelf maken laten de prille moeders het voordeel van de grovere structuur zwaarder wegen dan minder prille moeders. Ten slotte, in dit hoofdstuk komt naar voren dat een grote groep van de respondenten iets mist in het huidige aanbod babyvoeding. Opvallend is dat de prille moeders significant vaker aangeven dat ze iets missen in het huidige aanbod van babyvoeding dan de minder prille moeders.

Houding en gedrag ten aanzien van biologische babyvoeding

Over het algemeen heeft de komst van het jongste kind weinig invloed (gehad) op de houding en het gedrag van moeders ten aanzien van biologische voeding. Bij prille moeders is die invloed nog kleiner dan bij minder prille moeders.

Motieven om voor biologische babyvoeding te kiezen verschillen meestal niet significant tussen prille en minder prille moeders, behalve voor gezondheid. Prille moeders noemen dit significant vaker als reden om voor biologische babyvoeding te kiezen. Als het gaat om redenen om niet voor biologische babyvoeding te kiezen zijn er geen verschillen gevonden tussen prille en minder prille moeders.

Uit voorgaande kan worden geconcludeerd dat, op bovengenoemde uitzonderingen na, prille moeders die 1 of 2 kinderen hebben en minder prille moeders (die meer dan 2 kinderen hebben) meer op elkaar lijken dan van elkaar verschillen.

4.5 Samenvatting

In deze paragraaf worden de antwoorden gegeven op de drie onderzoeksvragen:

1. *In hoeverre en hoe verandert de wijze waarop prille moeders tegen hun eigen voeding aankijken door de komst van een kind?*

De moeders vinden het vooral belangrijk dat hun eten lekker is en dat ze regelmatig eten. Ze maken zich over het algemeen weinig zorgen om de veiligheid van voedsel, of producten toevoegingen bevatten of verwerkt zijn. Dat de moeders het belangrijk vinden dat hun eten lekker is, komt ook terug bij de kenmerken die de keuze voor hun eigen voedsel vooral bepalen; smaak is met 77% verruit het meest gekozen kenmerk, daarna kiezen veel moeders voor de prijs, gevolgd door vers en gezondheid. De opties geen vlees, biologisch en het merk zijn de minst belangrijke kenmerken.

Er blijken bij de moeders drie verschillende groepen te onderscheiden op basis van verschillende belangen toegekend aan voeding; bewuste shoppers, fijnproevers en gemakkelijke eters. Zowel de prille moeders (met 1 of 2 kinderen) als de minder prille moeders (met meer dan 2 kinderen) zijn redelijk evenredig verdeeld over deze drie typen. De categorie bewuste shoppers die gekenmerkt wordt door het meer letten op voedselveiligheid,

verwerkte producten en prijs dan de andere categorieën, geeft het meest aan dat er voor hun gevoel veel is veranderd met de komst van kind of kinderen. Verschillen in hoe de moeders hebben geantwoord op de vragen baseren zich meer op verschillen in onderliggende aankoopmotieven voor voeding dan pril of minder prille moeder zijn. Prille moeders en minder prille moeders lijken meer op elkaar dan dat ze van elkaar verschillen.

De helft van de moeders geeft aan dat er veel of heel veel is veranderd in hoe ze tegen hun eigen voeding aankijken na de komst van kind of kinderen. Opvallend is dat er hierbij geen significante verschillen worden gevonden tussen het aantal kinderen dat de respondenten hebben of tussen de verschillende leeftijden van het jongste kind. De moeders geven aan dat de belangrijkste veranderingen zijn dat ze gezonder en regelmatigiger zijn gaan eten en dat ze vaker aan tafel eten. Ook wordt aangegeven dat ze meer aardappelen-groente-vlees zijn gaan eten. Over het algemeen geven de moeders aan dat er vooral veel tot heel veel is veranderd tijdens de zwangerschap en vanaf het moment dat het kind of de kinderen mee-eten.

2. *Wat vinden prille moeders vooral belangrijk met betrekking tot de voeding van een kind dat maximaal 2 jaar oud is?*

Voor hun kinderen vinden de moeders de combinatie van variatie (66%), gezondheid (66%) en smaak/lekker (65%) het belangrijkste. Dat deze kenmerken door veel moeders worden gekozen als de belangrijke kenmerken is ook te zien bij de reacties op de stellingen over wat belangrijk is als het gaat om de voeding van het jongste kind. Bijna alle moeders (96,1%) vinden het belangrijk of heel belangrijk dat hun kind alles leert eten en 97,2% van de moeders vindt het belangrijk of heel belangrijk dat hun kind gezond eet. Werd prijs voor de eigen voeding door de helft van de moeders gezien als een belangrijk kenmerk, voor de voeding van het jongste kind vindt nog maar 24% dit een belangrijk kenmerk. Prijs is overigens voor de moeders die op jonge leeftijd kinderen hebben gekregen en de moeders die nu nog jong zijn een belangrijker reden om de voeding zelf te maken dan voor de oudere moeders. Ook ten aanzien van de voeding van het kind wordt biologisch als één van de minst belangrijke kenmerken beschouwd, naast het merk, geen vlees en goed voor mens, dier en het milieu.

Van de moeders geeft 40% aan altijd de babyhapjes zelf te bereiden, terwijl 55% aangeeft dit te combineren met potjes. De gemiddelde verhouding is 67% zelf gemaakte voeding en 33% voeding uit potjes. Het merendeel (59%) van de moeders geeft aan hetzelfde beleid te volgen bij hun

jongste kind als bij de oudere kinderen, met betrekking tot de keuze voor babyvoeding uit een potje of zelf klaarmaken. Van de moeders geeft 35% aan dat ze bij het jongste kind meer voeding zelf klaar maakten. Redenen om te kiezen voor het zelf bereiden van babyhapjes zijn versheid, natuurlijkheid en gezond alsook structuur, variatie en de mogelijkheid tot het aanleren van andere smaken. Redenen om voor potjes babyvoeding te kiezen zijn omdat ze handig zijn wanneer ouders uit eten gaan, als ze op vakantie zijn, wanneer de ouders zelf iets anders (bijvoorbeeld pittiger) willen eten, gevolgd door gemak en omdat het weinig tijd kost. Van de ouders die potjes kopen mist 69% iets in het huidige aanbod van babyvoeding. Zoals gezegd vinden moeders variatie het belangrijkste kenmerk van de voeding van hun jongste kind en ze lijken dit vooral te missen in het huidige aanbod van babyvoeding.

Internet (43%) en het consultatiebureau (41%) worden door veel moeders geraadpleegd als informatiebron. Het is echter wel zo dat een grote meerderheid (98%) aangeeft helemaal geen behoefte te hebben aan meer informatie over babyvoeding. Dit is ook in lijn met de antwoorden op de kennisvragen over voeding. De meeste moeders blijken vertrouwen te hebben in hun kennis over voeding; ze menen dat ze genoeg kennis hebben over voeding om de juiste beslissing te nemen en gaan ervan uit dat ze de voedingsinformatie op de verpakkingen goed begrijpen.

3. *In hoeverre en waarom overwegen prille moeders om (vaker) voor biologische babyvoeding te kiezen sinds de komst van hun kind?*

Van de onderzochte moeders is 6% heavy user, 32% light en 62% non user van biologisch. 97% Van de heavy users onder de moeders is een 'Bewuste shopper' of een 'Fijnproever'. Slechts 3% van de heavy users is een 'Gemakkelijke eter'. Daarnaast is 77% van de light users onder de moeders een 'Bewuste shopper' of een 'Fijnproever'.

De meest genoemde redenen om voor biologische voeding te kiezen zijn natuurlijk/geen kunstmatige toevoegingen (44%), onbespoten/geen gif (44%) en gezondheid (42%). Op de vierde plaats komt pas smaak (37%) terwijl bij de moeders smaak *we/*als het belangrijkste kenmerk van de eigen voeding naar voren komt. Verder worden natuurlijk/geen kunstmatige toevoegingen en onbespoten/geen gif door de moeders aangewezen als belangrijkste redenen om voor biologische voeding te kiezen terwijl ook blijkt dat de meeste moeders, wanneer we ze vragen wat ze belangrijk vinden ten aanzien van de eigen voeding, zich juist *weinig* zorgen lijken te maken om de veiligheid van

voedsel, producten met toevoegingen of over verwerkte producten. Dierenwelzijn en goed voor het milieu worden door iets meer dan een kwart van de moeders gekozen als redenen om voor biologische voeding te kiezen, maar ook het aspect gevoelsmatig wordt door 25% gekozen als belangrijke reden om te kiezen voor biologische voeding. Opvallend is wel dat er geen overduidelijke meerderheid kiest voor 1 reden, de moeders zijn dus verdeeld over de 5 belangrijkste redenen om voor biologische voeding te kiezen.

Het (jongste) kind blijkt weinig tot heel weinig invloed te hebben op de houding en het koopgedrag ten aanzien van biologische voeding, al is er een kleinere groep die aangeeft dat de verschillende fases rond de komst van een kind wel invloed hebben. Hierbij heeft de fase waarin het kind gaat mee-eten de meeste invloed op de houding en het koopgedrag ten aanzien van biologisch (33%). Kanttekening hierbij is dat in de vragenlijst weliswaar gevraagd is hoe groot de invloed is geweest, maar niet *op welke wijze* (positief/negatief) de komst van het kind invloed heeft gehad op de houding en het gedrag ten aanzien van biologische voeding. Daarnaast is het zo dat de moeders niet vinden dat biologische voeding belangrijker is voor een jonger dan voor een ouder kind en geven ze aan dat ze biologisch voeding niet belangrijker vinden voor hun kind dan voor henzelf.

Van de moeders die hun kind al vaste voeding geven (dus inclusief de non users van biologisch) koopt 18% minimaal 1 keer per maand een biologisch babyvoedingsproduct. Van de light en heavy users onder de moeders koopt 20% 1 keer per week of vaker biologische babyproducten. Een andere 20% van hen koopt nooit biologische babyvoeding. Van de moeders die hun jongste kind nog geen vaste voeding geven (maar alleen nog borst- en flesvoeding) overweegt 34% om biologische babyvoedingsproducten te gaan kopen, 66% is dus van plan om dit *niet* te doen.

De belangrijkste redenen om voor biologische babyvoeding te kiezen zijn overwegend dezelfde redenen als om voor biologische voeding te kiezen: onbespoten/geen gif, natuurlijk/geen kunstmatige toevoegingen en gezondheid. Onbespoten/geen gif en variatie zijn belangrijkere redenen om specifiek voor biologische babyvoeding te kiezen dan om in het algemeen voor biologische voeding te kiezen. Ook aanbiedingen (21%) en veilig en betrouwbaar (20%) zijn belangrijkere redenen bij biologische babyvoeding dan bij biologische voeding in het algemeen. Daarentegen zijn vers, dierenwelzijn en goed voor het milieu belangrijkere redenen om voor biologische voeding te kiezen dan om voor specifiek biologische babyvoeding te kiezen.

Van de heavy en light users vindt slechts 9,4% het één van de vijf belangrijkste kenmerken dat de voeding van het kind biologisch is en 19% van hen geeft aan dat 'weinig affiniteit met biologisch' een reden is om niet voor biologische babyvoeding te kiezen. De belangrijkste reden voor de light en heavy users onder de moeders om *niet* voor biologische babyvoeding te kiezen is evenwel de prijs van deze producten. Verder vinden ze gewone babyvoeding al veilig genoeg of willen ze de babyvoeding zelf (gaan) maken. Er wordt door de moeders vaker gekozen voor biologische groente en fruit om *zelf* babyvoeding van te maken dan voor *kant en klare* biologische babyvoeding. Ten aanzien van flesvoeding wordt nauwelijks gekozen voor de biologische variant.

Het meest gekozen merk biologische babyvoeding is, net als bij gewone babyvoeding, Olvarit. Echter, meer dan bij babyvoeding in het algemeen, geven moeders aan ook te kiezen voor biologische babyvoeding van huismerken en voor die van Zonnatura.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen gepresenteerd in respectievelijk paragraaf 5.2 en paragraaf 5.3. Ten slotte leest u de discussie.

5.2 Conclusies

Op basis van de in dit onderzoek verkregen inzichten wordt op de eerste plaats geconcludeerd dat er kansen zijn voor de afzet van biologische babyvoeding bij prille moeders. Van het totale aantal moeders dat hun kind al vaste voeding geeft, koopt ongeveer 18% minimaal 1 keer per maand een biologisch babyvoedingsproduct. Verder missen veel moeders iets in het huidige aanbod van babyvoeding, waaronder een groter aanbod van biologische babyvoeding.

Er zijn bij prille moeders meerdere behoeften ten aanzien van de voeding van het kind tot 2 jaar. Deze zijn de behoefte aan variatie, gezond eten, veiligheid, onbespoten of natuurlijk en lekker of smaak. Lekker is volgens moeders belangrijker voor kinderen ouder dan 18 maanden dan voor jongere kinderen. Voor hen vinden moeders het aspect gezond belangrijker. Ook suikervrij of weinig suiker staat in de top 6 van belangrijkste kenmerken van de voeding van het kind. Geen vlees en goed voor mens, dier en het milieu bieden in veel mindere mate aanknopingspunten voor het verleiden van prille moeders tot de aanschaf van (biologische) babyvoeding.

Reden waarom door moeders niet voor biologische babyvoeding wordt gekozen is vooral de (hogere) prijs. Dit is opvallend, omdat prijs met het oog op de voeding van het *kind* over het algemeen minder belangrijk wordt gevonden dan bij de *eigen* voeding. Prille moeders beschouwen biologisch verder als een minder belangrijk kenmerk van zowel de eigen voeding als de voeding van het kind. Veiligheid, onbespoten of natuurlijk beschouwen ze *wel* als belangrijke kenmerken. Daarnaast zijn er moeders die gewone babyvoeding al veilig genoeg vinden en daarom niet voor biologische babyvoeding kiezen.

Er wordt vaker gekozen voor verse biologische ingrediënten (vooral groenten en fruit) om *zelf* biologische babyvoeding van te maken dan dat er voor *kant en klare* biologische babyvoeding wordt gekozen. De belangrijkste motieven

voor het zelf maken van vaste babyvoeding zijn vers, variatie en het aanleren van smaken. Overigens kiezen de meeste moeders in het algemeen voor een combinatie van kant en klare babyvoeding (potjes) en het zelf maken van babyvoeding. De verhouding tussen deze twee is gemiddeld 33% kant en klaar en 67% zelf maken. De meerderheid van de moeders geeft aan dat ze bij het jongste kind eenzelfde beleid volgt als bij oudere kinderen met betrekking tot de keuze voor kant en klaar of zelf maken.

De meeste prille moeders die biologische producten kopen zijn bewuste shoppers of fijnproevers. Bewuste shoppers maken zich meer zorgen over voedselveiligheid, eten zo min mogelijk toevoegingen en verwerkte producten en letten veel op prijs, gezond en gebalanceerd eten. Fijnproevers vinden lekker en regelmatig eten belangrijk. Zij houden er dan ook meer van om te koken en nieuwe dingen uit te proberen en hechten minder belang aan het gemakkelijk kunnen klaarmaken of kopen van eten. Verschillen in hoe de moeders hebben geantwoord op de vragen baseren zich meer op verschillen in deze onderliggende aankoopmotieven voor voeding, dan of de moeder een prille moeder is (en 1 of 2 kinderen heeft) of een minder prille moeder is (zij heeft meer dan 2 kinderen). Er zijn nauwelijks verschillen gevonden tussen prille en minder prille moeders.

Light en heavy users van biologische producten verschillen in wat ze belangrijk vinden met betrekking tot de voeding van het kind. Heavy users hechten meer waarde aan altruïstische waarden als natuurlijk, goed voor het milieu en biologisch, terwijl light users gezondheid en vers belangrijker vinden.

Ten slotte denken moeders genoeg te weten over babyvoeding en maar liefst 98% van de moeders heeft dan ook geen behoefte aan meer informatie over babyvoeding. Internet is de belangrijkste informatiebron, gevolgd door het consultatiebureau, informatie op de verpakking van babyvoedingsproducten en familie en/of vrienden.

5.3 Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek wordt geconcludeerd dat er kansen zijn voor de afzet van biologische babyvoeding bij prille moeders. Om deze kansen optimaal te benutten, wordt ten aanzien van productontwikkeling en communicatie over biologische babyvoeding (potentiële) fabrikanten en retailers in Nederland het volgende aanbevolen:

- ontwikkel een aanbod dat complementair is aan het bestaande aanbod qua smaak;
- sluit aan bij het belang dat door prille moeders, in relatie tot de voeding van het kind tot 2 jaar, wordt gehecht aan variatie, gezond, vers, veiligheid, onbespoten of natuurlijk, smaak of lekker en mogelijk weinig suiker of suikervrij;
- sluit aan bij de belangrijkste motieven om voor kant en klare babyvoeding te kiezen; ze zijn handig tijdens uit eten of op vakantie, vanwege het gemak, de tijdsbesparing en ouders kunnen zelf dan iets anders eten.
- belicht bij babyvoedingsproducten voor kinderen ouder dan 18 maanden meer het aspect van *smaak of lekker* en bij producten voor kinderen jonger dan 18 maanden juist meer het aspect *gezond*;
- sluit aan bij de motieven van bewuste shoppers en/of fijnproevers. Bewuste shoppers zijn beter te verleiden door communicatie over biologisch, gezond en natuurlijk, terwijl fijnproevers veel meer voor smaak en variatie lijken te gaan;
- stel in de communicatie richting de light users onder de moeders gezondheid en vers centraal en richting heavy users natuurlijk, goed voor het milieu en biologisch.

Benadruk in de communicatie over verse biologische voeding dat deze (en dan vooral groente en fruit) ook de functie kan vervullen van 'grondstof' voor zelf te maken biologische babyvoeding.

Maak van biologische babyvoeding af en toe een mooie aanbieding.

5.4 Discussie

Veel resultaten van de literatuurstudie worden bevestigd door dit empirische onderzoek onder prille moeders in Nederland. Bovendien worden binnen dit onderzoek veel resultaten van het kwalitatieve onderzoek bevestigd door het kwantitatieve onderzoek. Er zijn echter ook verschillen gevonden tussen de bevindingen van het kwalitatieve en kwantitatieve onderzoek. Uit het kwalitatieve onderzoek komt bijvoorbeeld onder andere naar voren dat vooral de heel jonge kinderen, die bijvoorbeeld net met vaste voeding zijn begonnen, worden gezien als kwetsbaar. Daarom wordt vooral met het oog op hen, in de vorm van groenten, fruit en vlees, gekozen voor biologisch voedsel. Sommige moeders hebben namelijk het idee dat naarmate het kind ouder wordt niet-biologisch voedsel

minder kwaad kan. Uit het kwantitatief onderzoek blijkt echter dat de meeste moeders het niet eens zijn met de stelling dat:

het belangrijker is voor de gezondheid van een heel jong kind (0-12 maanden) dat het biologisch voedsel krijgt, dan voor een ouder kind (12-28 maanden).

Slechts 11% van de moeders is het eens of helemaal eens met deze stelling.

Verder kwam uit het kwalitatief onderzoek naar voren dat de gezondheid of ontwikkeling van het immuunsysteem van de *kinderen* voor moeders belangrijkere redenen zijn om voor biologisch voedsel te kiezen dan hun *eigen* gezondheid. Uit het kwantitatief onderzoek blijkt echter dat moeders biologisch voedsel *niet* belangrijker vinden voor hun kind dan voor henzelf. Overigens geeft 30% van de moeders wel aan het eens tot helemaal eens te zijn met deze stelling.

Uit het kwantitatieve onderzoek komt verder naar voren dat er weinig verschillen zijn aan te wijzen tussen prille en minder prille moeders terwijl in het kwalitatieve onderzoek wel degelijk opvallende verschillen naar voren kwamen tussen moeders met één kind en moeders met twee kinderen.

Ten slotte brachten de moeders tijdens het kwalitatieve onderzoek nog al eens naar voren dat ze onzeker waren over de eigen kennis ten aanzien van babyvoeding. Er waren moeders die dachten niet genoeg te weten over babyvoeding. Meestal betrof het moeders met één kind. In het kwantitatieve onderzoek echter gaf de meerderheid van de moeders aan genoeg kennis te hebben om de juiste beslissingen te maken over de eigen voeding en had maar liefst 98% geen behoefte aan nog meer kennis over babyvoeding.

Literatuur

Ayres, N., *Consumption of Organic Foods from a Life History Perspective: An Exploratory Study among British Consumers*, 2008.

Bøker Lund, T. en K. O'Doherty Jensen, *Consumption of Organic Foods from a Life History Perspective: An Exploratory Study among Danish Consumers*. University of Copenhagen, Denmark, 2008.

Brown, C.M., *Marketing and consumer awareness for organic produce in organic meat and milk from ruminants*. Proceedings of a joint international conference organized by the Hellenic Society of Animal Production and the British Society of Animal Science (eds. I. Kyriazakis en G. Zervas). 4-6 October 2001, Athens, Greece.

Cottingham, M. en E. Winkler, 'The organic consumer.' In: *The Handbook of Organic and Fair Trade Marketing*. (eds. S. Wright en D. McRea), 128, Blackwell, Oxford, 2007.

Govindasamy, R. en J. Italia, 'Predicting consumer risk perceptions towards pesticide residue: a logistic analysis. In: *Applied Economics Letters* 5: pp. 793-796, 1998.

Harris, M., 'Consumers pay a premium for organic baby foods.' In: *Food Review* 1 (May), 1997.

Hughes, S.O.A, T.G.B. Power, J.A. Orlet Fisher, S.C. Mueller en T.A.A. Nicklas, 'Revisiting a neglected construct: Parenting styles in a child-feeding context.' In: *Appetite* 44 (1), pp. 83-92, 2005.

Lund, T.B. en K. O'Doherty Jensen, *Consumption of Organic Foods from a Life History Perspective: An Exploratory Study among Danish Consumers*. University of Copenhagen, Denmark, 2008.

Maguire, K.B., N. Owens en N.B. Simon, *Focus on babies: Evidence on parental attitudes towards pesticide risk*. Working Paper. National Center for Environmental Economics, US Environmental Protection Agency, Washington DC, 2004.

Naspetti, S., L. Bracchie en R. Zanolì, *Consumption of Organic Foods from a Life History Perspective: An Explorative Study among Italian consumers*. 2008.

Oliveria, S.A., R.C. Ellison, L.L. Moore, M.W. Gillman, E.J. Garrahie, M.R. Singer, 'Parent-child relationships in nutrient intake: The Framingham Children's Study.' In: *American Journal of Clinical Nutrition* 56 (3), pp. 593-598, 1992.

Reinders, M.J., A. Ronteltap, I. van den Berg, L. Jager, E.E.C. van Wijk en M.A. de Winter, *Winkelkeuze van biologische kopers: onderzoek onder consumenten en ondernemers*. LEI Wageningen UR, Den Haag, 2009.

Sanoma Uitgevers, *De doelgroep van de toekomst: Hoe kom ik binnen bij Jonge Gezinnen?* 2004. <www.sanoma-adverteren.nl/media/pdf/Verzamelschrift/jongegezinnen.pdf> (bezoekt juli 2009).

Smith, T.A., C.L., Huang en B. Lin, 'How Much are Consumers Paying for Organic Baby Food?' Annual Meeting. Southern Agricultural Economics Association, Atlanta, Georgia 46748, January 31-February 3, 2009.

Stephoe, A.T.M. en J. Pollard, Wardle Development of a Measure of the Motives Underlying the Selection of Food: the Food Choice Questionnaire. In: *Appetite* 25 (3): pp. 267-284, December 1995.

Vandercammen, M. en H. Aupaix, *Consumptie en kleine kinderen*. OIVO: Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties, maart 2009, Brussel.

Bijlage 1

Draaiboek groepsinterviews

Tijd	Toelichting	Resultaat
5 minuten	<p>Bij binnenkomen heten we de dames welkom en vragen we ze of ze even naar de stelling op de flip willen kijken en hun positie willen aangeven door het plaatsen van een kruisje op de lijn tussen eens en oneens.</p> <p>Bij moeders met 1 kind: De komst van mijn kind heeft veel invloed (gehad) op hoe ik tegen voeding aankijk Eens—————Oneens</p> <p>Bij moeders met 2 kinderen: De komst van mijn kinderen heeft veel invloed (gehad) op hoe ik tegen voeding aankijk Eens—————Oneens</p>	Respondenten op hun gemak
30 minuten	<p>Iedereen zit en heeft een naambordje voor zich. De facilitator stelt zichzelf. Daarna stelt de notulist zichzelf voor.</p> <p>Vanavond gaan we het met elkaar hebben over wat volgens jullie, jullie zijn allemaal vrouwen die maximaal 2 jaar geleden een kind hebben gekregen (al dan niet het eerste):</p> <ul style="list-style-type: none">- Is veranderd in hoe jullie tegen voeding aankijken door de komst van het kind/kinderen- Vooral belangrijk is met betrekking tot de voeding van je kind/kinderen	Respondenten op hun gemak Eerste inzicht in de mate waarin en de wijze waarop bij de doelgroep, de komst van een kind/kinderen zorgt voor verandering in hoe men aankijkt tegen <i>de eigen voeding</i> en vanaf welk moment deze verandering voelbaar wordt

Tijd	Toelichting	Resultaat
	<p>We eindigen om 18:30/21:30. Onze notulist zal zoveel mogelijk noteren wat jullie naar voren brengen. Dit zal overigens anoniem gebeuren. Verder zal voor de zekerheid deze sessie ook op band/dvd worden opgenomen, in het geval dat het allemaal wat te snel gaat voor onze notulist.</p> <p>Doel van de sessies is <i>niet</i> om het met elkaar eens te worden. We zijn juist geïnteresseerd in de verschillen tussen mensen en de achtergronden daarvan. Doel is om te ontdekken wat de onderwerpen van vanavond voor ieder van jullie betekenen en hoe die betekenis tussen jullie misschien varieert en waarom.</p> <p>Vinden jullie het goed als we elkaar vanavond tutoyeren?</p> <p>We gaan beginnen!</p> <p>Mag ik jou als eerste vragen om je positie op de lijn toe te lichten; in hoeverre heeft de komst van je kind/je kinderen, ervoor gezorgd dat je anders tegen voeding aankijkt? Beetje doorvragen: Hoe precies? Merkte je die verandering al tijdens de zwangerschap of pas na de geboorte of pas een tijdje daarna? O.k., dank je wel. Mag ik je vragen jezelf aan de anderen voor te stellen? Hoe heet je, hoe oud ben je, wat doe je, hoeveel kinderen heb je, hoe oud zijn ze, hoe heten ze, hoe oud was je toen je je eerste kind kreeg, heb je borstvoeding gegeven, hoe lang heb je dat gedaan, ben je getrouwd/samenwonend of alleenstaand?</p> <p>De volgende ...</p>	

Tijd	Toelichting	Resultaat
30 minuten	<p>Jullie zien, uitgespreid op deze twee tafels, ongeveer 50 zogenaamde associatiekaarten⁸. Mijn vraag aan jullie is: welk van deze kaarten illustreert het beste wat je <i>op dit moment</i> vooral belangrijk vindt met betrekking tot de voeding van <i>je kind/het kind</i> dat nu 0-2 jaar oud is?</p> <p>Neem rustig de tijd om de kaarten te bestuderen. Overleg niet met elkaar, dat doen we straks.</p> <p>Pak de kaart die het dichtst bij wat er in je opkomt, zit.</p> <p>Facilitator ondervraagt de respondenten vervolgens 1 voor 1.</p> <p>Mag ik jou als eerste vragen: jij hebt deze kaart gekozen; wat zie je in deze kaart? <i>Waarom</i> heb je deze kaart gekozen? Wat zegt dat volgens jou over wat je <i>op dit moment</i> vooral belangrijk vindt met betrekking tot de voeding van je/het kind dat nu 0-2 jaar oud is? <i>Waarom</i> vind je dit/deze zaken op dit moment vooral belangrijk? Hoe <i>beoordeel</i> je of babyvoedingsproducten hierin <i>voorzien</i>? Waarom zie/herken je dat? In welke <i>concrete keuzes/voorkeuren</i> (in termen van babyvoedingsproducten/-merken) is te herkennen dat je <i>dit</i> op dit moment vooral belangrijk vindt met betrekking tot de voeding van je kind? Heb je dit/deze zaken <i>altijd</i> het belangrijkste gevonden met betrekking tot de voeding van</p>	<p>Inzicht in de <i>beelden</i> die volgens de doelgroep illustreren wat zij vooral belangrijk vindt met betrekking tot de voeding van het kind (dat nu 0-2 jaar oud is).</p> <p><i>Inzicht in</i> wat de doelgroep belangrijk vindt met betrekking tot de voeding van het kind en <i>waarom</i>.</p> <p>Inzicht in <i>concrete keuzes en voorkeuren</i> van de doelgroep met betrekking tot de voeding van het kind (in termen van babyvoedingsproducten en -merken) <i>op dit moment</i>.</p> <p>Inzicht in <i>achtergronden</i> van concrete keuzes en voorkeuren van de doelgroep, met betrekking tot de voeding van het kind.</p> <p>Inzicht in <i>momenten/factoren</i> die van invloed zijn op waar vooral belang aan wordt gehecht met betrekking tot de</p>

⁸ Dit zijn associatiekaarten van Twijnstra Gudde. De set bestaat uit 50 foto's over sport, natuur, cultuur, mensen, dieren en wetenschap. De (in de praktijk geteste) kaarten maken thema's bespreekbaar die mensen doorgaans moeilijk onder woorden kunnen brengen.

Tijd	Toelichting	Resultaat
	<p>het kind of was dat eerder anders? <i>Wanneer</i> was dat anders en <i>waarom</i>?</p> <p>Waarop was de overtuiging van <i>toen</i>, over wat vooral belangrijk is voor de voeding van het kind, <i>gebaseerd</i>?</p> <p>Welke gevolgen had dit voor waar <i>toen</i> je voorkeur naar uit ging (in termen van babyvoedingsproducten en -merken)?</p> <p>Waarop baseer je je bij het maken van keuzes tussen babyvoedingsproducten en merken?</p> <p>Waarop vertrouw je met het oog hierop? Op wie vertrouw je met het oog hierop?</p> <p>De volgende...</p>	<p>voeding van het kind en de consequenties daarvan voor de beleving van verschillende babyvoedingsproducten en merken</p>
20 minuten	<p>Roepvraag: denken jullie dat jullie voldoende weten over wat kinderen in de leeftijd van 0 tot 2 jaar oud, nodig hebben qua voeding? Inventariseren reacties op deze vraag.</p> <p>De respondenten worden vervolgens gevraagd een aantal kennisvragen over voeding van jonge kinderen te beantwoorden (op papier)</p> <p>Als iedereen klaar is met het invullen van het formulier leest de facilitator 1 voor 1 de juiste antwoorden voor.</p> <p>Naar aanleiding van het voorlezen van het juiste antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wie had gekozen voor het juiste antwoord? - Hoe wist je het juiste antwoord op deze vraag? <p>Bron?</p>	

Tijd	Toelichting	Resultaat
	<p>Als alle juiste antwoorden besproken zijn:</p> <p>Roepvragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Missen jullie eventueel bepaalde voorlichting? - Wat vinden jullie eigenlijk van het huidige aanbod van babyvoeding in de winkel? - Wat missen jullie eventueel? - Wat zou je eventueel graag willen zien veranderen in het huidige aanbod van babyvoeding? 	
30 minuten	<p>Ten slotte zouden we het graag met jullie hebben over biologische voeding.</p> <p>Wat verstaan jullie eigenlijk onder biologisch?</p> <p>Wie van jullie kiest weleens (1 tot 12 keer per jaar) voor biologisch, wie nooit en wie regelmatig (vaker dan 12 keer per jaar)?</p> <p>Identificeren van light, heavy en non users van biologisch.</p> <p><i>Waarom</i> kopen jullie nooit, weleens of regelmatig biologisch?</p> <p>De facilitator inventariseert de redenen van de respondenten om voor biologisch te kiezen (of niet).</p> <p>In hoeverre kiezen jullie sinds de komst van je/het kind dat nu 0-2 jaar oud is, met het oog op je <i>eigen voeding</i>, (vaker) voor biologische voeding?</p> <p>Bij respondenten die aangeven dat ze, met het oog op de eigen voeding, sinds de komst van het kind <i>vaker</i> voor biologische voeding kiezen, als volgt doorvragen:</p>	<p>Inzicht in de mate waarin en de redenen waarom de doelgroep in het algemeen kiest voor biologische voeding.</p> <p>Inzicht de in mate waarin en de redenen waarom de doelgroep met het oog op <i>de eigen voeding</i>, sinds de komst van het kind (dat nu 0 tot 2 jaar oud is) voor biologisch kiest.</p>

Tijd	Toelichting	Resultaat
	<p>- Hoe verklaar je dat je sinds de komst van het kind vaker voor biologische voeding kiest?</p> <p>- Hoe heeft de keuze voor biologisch zich precies uitgebreid (producten, merken)?</p> <p>Bij respondenten die aangeven dat ze, met het oog op de eigen voeding, sinds de komst van het kind <i>minder vaak</i> voor biologische voeding kiezen, als volgt doorvragen:</p> <p>- Hoe verklaar je dat je sinds de komst van het kind minder vaak voor biologische voeding kiest?</p> <p>Bij respondenten die aangeven dat ze, met het oog op de eigen voeding, sinds de komst van het kind <i>voor het eerst</i> voor biologische voeding hebben gekozen, als volgt doorvragen:</p> <p>- Hoe verklaar je dat je sinds de komst van het kind voor het eerst voor biologische voeding hebt gekozen?</p> <p>- Met welk(e) product(en) is de keuze voor biologisch concreet begonnen?</p> <p>Bij respondenten die aangeven dat ze, met het oog op de eigen voeding, sinds de komst van het kind <i>even vaak</i> als daarvoor voor biologisch kiezen, als volgt doorvragen:</p> <p>➤ Hoe verklaar je dat je sinds de komst van het kind even vaak voor biologische voeding kiest als daarvoor?</p>	
30 minuten	Wie koopt er <i>weleens</i> of <i>regelmatig</i> biologische <i>babyvoeding</i> of heeft dat in het verleden gedaan?	Inzicht de in mate waarin en de redenen waarom de doelgroep, voor het kind, kiest voor biologische babyvoeding; wat houdt ze tegen en

Tijd	Toelichting	Resultaat
	<p>Bij de respondenten die aangeven <i>wel eens</i> of <i>regelmatig</i> voor biologische babyvoeding te kiezen, als volgt doorvragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voor welk biologisch babyvoedingsproduct/voor welke biologische babyvoedingsproducten (van welk merk) kies je of heb je zoal gekozen? - Wat vormde de aanleiding om voor <i>biologische</i> babyvoeding te kiezen? - Wat vind je het belangrijkste voordeel van biologische babyvoeding ten opzichte van gewone babyvoeding? - Heb je er daarna een gewoonte van gemaakt om voor dit product en/of voor andere biologische babyvoeding te kiezen? - Waarom wel/niet? - Welke biologische babyvoedingsproducten zijn er niet, maar zou je wel kopen? <p>Bij respondenten die aangeven <i>nooit</i> voor biologische babyvoeding te kiezen, als volgt doorvragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat houdt je tegen om voor biologische babyvoeding te kiezen? - Heeft het ermee te maken dat je <i>in het algemeen</i> weinig met biologisch hebt of omdat je in het bijzonder niets/weinig hebt met het product biologische <i>babyvoeding</i>? Waarom is dat zo? - Of heeft het te maken met de prijs, kwaliteit of beschikbaarheid van biologische babyvoeding? 	<p>wat motiveert ze om voor biologische babyvoeding te kiezen?</p>
5 minuten	<p>Afsluiting van de sessie, evalueren, uitdelen van vergoedingen en laten tekenen voor vergoedingen</p>	

Bijlage 2

Vragenlijst

Allereerst bedankt dat u deel wilt nemen aan dit onderzoek!

Deze vragenlijst gaat over voeding en ouderschap en is onderdeel van een onderzoek dat wordt uitgevoerd door het LEI (onderdeel van Wageningen Universiteit en Research Centrum).

Q0. Bent u ...

- Man → *einde vragenlijst*
- Vrouw

Q0b. Heeft u kinderen?

- Ja
- Nee → *einde vragenlijst*

Q1. Hoeveel kinderen heeft u?

<aantal kinderen>

Q2a. Wat is de leeftijd van uw (jongste) kind?

- 0 tot 5 maanden
- 6 tot 11 maanden
- 12 tot 17 maanden
- 18 tot 24 maanden
- 2 tot 5 jaar → *einde vragenlijst*
- Ouder dan 5 jaar → *einde vragenlijst*

Q2b. Indien van toepassing, wat is de leeftijd van uw andere kinderen?

In deze vragenlijst staat uw jongste kind centraal. Het kan zijn dat het daarbij in uw geval gaat om een tweeling (of meerling), In dat geval dient u de vragen waarin gesproken wordt over uw jongste kind te betrekken op beide/alle kinderen.

Deze vragenlijst is anoniem en zal vertrouwelijk behandeld worden. Per vraag wordt een korte toelichting gegeven.

Veel plezier en succes!

I. Achtergrond: persoonlijke kenmerken

Q3. Op welke leeftijd heeft u uw eerste kind gekregen? ...

Q4. Geef u uw (jongste) kind op dit moment nog alleen borst- of flesvoeding?

- Ja, alleen borstvoeding > *alleen vragen secties II, V en VI*
- Ja, alleen flesvoeding > *alleen vragen secties II, V en VI*
- Ja, zowel borstvoeding als flesvoeding > *alleen vragen secties II, V en VI*
- Nee, mijn kind is al begonnen met vaste voeding > *alleen vragen secties II, III, IV en VI*

II. Voeding algemeen

Q5. Geef aan in hoeverre u het met de volgende stellingen eens bent.

[Stellingen randomiseren]

	Helemaal mee oneens		Helemaal mee eens		
	1	2	3	4	5
1. Ik ben erg kieskeurig als het gaat om gezond eten.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ik probeer voedsel te eten dat geen toevoegingen bevat.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ik eet geen verwerkte producten, omdat ik dan niet weet wat er in kan zitten.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Mijn voedingspatroon is altijd gezond en gebalanceerd.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ik geef de voorkeur aan voedsel dat eenvoudig klaar te maken is.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik geef de voorkeur aan voedsel dat eenvoudig te kopen is.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ik let altijd op de prijs bij de voeding die ik koop.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ik zoek naar aanbiedingen in folders en probeer hier voordeel mee te halen wanneer ik ga winkelen.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ik maak me zorgen over de veiligheid van voedsel.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ik probeer graag nieuwe voedingsmiddelen/-producten uit.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Ik vind het belangrijk om regelmatig te eten.	☐	☐	☐	☐	☐

	Helemaal mee oneens		Helemaal mee eens		
	1	2	3	4	5
12. Ik vind lekker eten belangrijk.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Ik vind het leuk om te koken.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Ik houd van pittig/gekruid eten.	☐	☐	☐	☐	☐

Q6. Wij willen u vragen de volgende vragen omtrent uw kennis van voedsel te beantwoorden.

	Helemaal mee oneens		Helemaal mee eens		
	1	2	3	4	5
1. Ik heb veel kennis over voeding ten opzichte van de gemiddelde consument.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ik heb genoeg kennis om de juiste beslissingen te maken over mijn voeding.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ik heb het idee dat ik de voedingsinformatie op verpakkingen goed kan begrijpen.	☐	☐	☐	☐	☐

Q7. Wat zijn voor u de belangrijkste kenmerken die de keuze voor *uw eigen voedsel bepalen*? U kunt maximaal 5 redenen selecteren.

☐ Natuurlijk en geen kunstmatige toevoegingen	☐ Gezondheid
☐ Variatie	☐ Gewoonte
☐ Vers	☐ Verkrijgbaarheid
☐ Veilig en betrouwbaar	☐ Goed voor mens, dier en milieu
☐ Aantrekkelijk uitzien	☐ Prijs
☐ Geen vlees	☐ Merk
☐ Suikervrij/weinig suiker	☐ Stemming/gevoel
☐ Smaak/lekker	☐ Aanbiedingen/acties
☐ Weinig vet/weinig calorieën	☐ Houdbaarheid
☐ Gemak	☐ Biologisch
	☐ Anders, nl.:

Q8. Geef antwoord op de volgende stelling:

De komst van mijn kind(eren) heeft veel invloed (gehad) op hoe ik tegen mijn eigen voeding aankijk.

Helemaal mee eens _____ Helemaal mee oneens

Q9. Hoeveel invloed heeft de komst van uw (jongste) kind, gehad op de volgende factoren als het gaat om uw eigen voeding?

	Heel weinig			Heel veel	
	1	2	3	4	5
1. Gezonder eten	☐	☐	☐	☐	☐
2. Meer regelmaat	☐	☐	☐	☐	☐
3. Meer variatie	☐	☐	☐	☐	☐
4. Vaker aan tafel eten	☐	☐	☐	☐	☐
5. Meer rekening houden met wat mijn kind(eren) willen	☐	☐	☐	☐	☐
6. Gemakkelijker eten	☐	☐	☐	☐	☐
7. Meer aardappelen, groenten en vlees	☐	☐	☐	☐	☐
8. Minder pittig/gekruid	☐	☐	☐	☐	☐
9. Meer op prijs letten	☐	☐	☐	☐	☐

Q10. Geef aan in welke mate de volgende fases invloed hebben gehad op uw houding en gedrag ten aanzien van (gezonde) voeding.

	Heel weinig			Heel veel		Nvt
	1	2	3	4	5	
1. Al voor mijn zwangerschap (vanaf het moment dat er een kinderwens is maar nog geen zwangerschap)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Tijdens de zwangerschap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Tijdens de borst-/flesvoeding	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Bij de overgang van borst-/flesvoeding naar vast voedsel.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Vanaf het moment dat mijn kind(eren) ging mee-eten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Bij de geboorte van mijn kind (<i>als 1 kind</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Bij de geboorte van mijn jongste kind (<i>als meerdere kinderen</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Bij de geboorte van mijn eerste kind (<i>als meerdere kinderen</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

III. Voeding van het kind

Q11. Geef aan hoe belangrijk u de volgende aspecten vindt als het gaat om de voeding van uw (jongste) kind.

Ik vind het belangrijk dat mijn kind ...	Totaal niet belangrijk			Heel erg belangrijk	
	1	2	3	4	5
1. ... genoeg eet.	☐	☐	☐	☐	☐
2. ... gezond eet.	☐	☐	☐	☐	☐
3. ... niet gedwongen wordt te eten.	☐	☐	☐	☐	☐
4. ... regelmatig eet.	☐	☐	☐	☐	☐
5. ... van alles leert eten.	☐	☐	☐	☐	☐
6. ...leert waar het eten vandaan komt.	☐	☐	☐	☐	☐
7. ... niet te veel went aan suiker	☐	☐	☐	☐	☐
8. ... aan tafel eet	☐	☐	☐	☐	☐
9. ... niet met een lege maag naar bed gaat	☐	☐	☐	☐	☐

Q12. Wat zijn volgens u de belangrijkste kenmerken van de *voeding van uw (jongste) kind*? [U kunt maximaal 5 kenmerken selecteren]

☐ Natuurlijk en geen kunstmatige toevoegingen	☐ Gezondheid
☐ Variatie	☐ Gewoonte
☐ Vers	☐ Verkrijgbaarheid
☐ Veilig en betrouwbaar	☐ Goed voor mens, dier en milieu
☐ Aantrekkelijk uitzien	☐ Prijs
☐ Geen vlees	☐ Merk
☐ Suikervrij/weinig suiker	☐ Stemming/gevoel
☐ Smaak/lekker	☐ Aanbiedingen/acties
☐ Weinig vet/weinig calorieën	☐ Houdbaarheid
☐ Gemak	☐ Biologisch
	☐ Anders, nl.:

Q13. Moet u bij de voeding van dit kind rekening houden met allergieën (zoals bijvoorbeeld koemelk- en glutenallergie)?

- Ja
 Nee

Zo ja, met welke allergie? ...

Q14. Koopt u voor uw (jongste) kind, babyvoeding in potjes (kant en klaar) of maakt u alles zelf klaar (vers)?

- Ik koop alleen babyvoeding in potjes > *alleen vraag Q15-Q17 (en niet Q18)*
 Ik maak alles zelf klaar > *alleen vraag Q18 (en niet Q15-Q17)*
 Ik koop zowel babyvoeding in potjes en maak het zelf klaar

Zo, ja: Wat is de verhouding tussen zelf klaar maken en gebruik van babyvoeding in potjes?

Potjes: _____%

Zelf klaar maken: _____%

> *door naar alle vragen Q15-Q18*

Q15. Geef aan in hoeverre onderstaande redenen om voor potjes babyvoeding te kiezen op u van toepassing zijn.

	Helemaal niet van toepassing		Helemaal van toepassing		
	1	2	3	4	5
1. Vindt het kind lekker(der)	☐	☐	☐	☐	☐
2. Gezondheid	☐	☐	☐	☐	☐
3. Vertrouwen in het merk	☐	☐	☐	☐	☐
4. Gemak	☐	☐	☐	☐	☐
5. Snel/kost weinig tijd	☐	☐	☐	☐	☐
6. Aanleren bepaalde smaken	☐	☐	☐	☐	☐
7. Variatie	☐	☐	☐	☐	☐
8. Prijs	☐	☐	☐	☐	☐
9. Structuur (fijn gepureerd, eet makkelijker)	☐	☐	☐	☐	☐
10. Handig tijdens uit eten/op vakantie	☐	☐	☐	☐	☐
11. Zodat de ouders zelf iets anders (bijvoorbeeld pittiger) kunnen eten	☐	☐	☐	☐	☐

Q16. Mist u iets in het huidige aanbod babyvoeding?

- Nee, ik mis niets in het huidige aanbod
- Ja, ik mis: [maximaal 3 keuzemogelijkheden]
 - meer keuze in fruithapjes
 - meer keuze met vier maanden (fruit)
 - meer keuze in groente- en maaltijdhapjes
 - groter vegetarisch aanbod
 - kleinere portiegroottes
 - grotere portiegroottes
 - meer keuze voor kinderen met allergieën
 - groter biologisch aanbod
 - meer keuze in sapjes
 - anders, nl. ...

Q17. Voor welke merken babyvoeding kiest u? Meerdere antwoorden zijn mogelijk:

- Olvarit
- Friso
- Bonbébé
- Kruidvat
- Albert Heijn
- Anders, nl. ...

Q18. Geef aan in hoeverre onderstaande redenen om voor *het zelf bereiden van babyhapjes* te kiezen op u van toepassing zijn.

	Helemaal niet van toepassing		Helemaal van toepassing		
	1	2	3	4	5
1. Vindt het kind lekker(der)	☐	☐	☐	☐	☐
2. Gezondheid	☐	☐	☐	☐	☐
3. Geeft mij meer vertrouwen	☐	☐	☐	☐	☐
4. Gemak	☐	☐	☐	☐	☐
5. Snel/kost weinig tijd	☐	☐	☐	☐	☐
6. Aanleren bepaalde smaken	☐	☐	☐	☐	☐
7. Variatie	☐	☐	☐	☐	☐
8. Prijs	☐	☐	☐	☐	☐
9. Structuur (=groffer, stimuleert meer tot kauwen)	☐	☐	☐	☐	☐
10. Natuurlijk	☐	☐	☐	☐	☐
11. Vers	☐	☐	☐	☐	☐

Alleen als meerdere kinderen

Q19. Voert u bij het jongste kind een 'ander beleid' met betrekking tot de keuze voor babyvoeding uit een potje of zelf klaarmaken dan bij het (de) oudste kind(eren)?

- Ja, ik ben meer gebruik gaan maken van babyvoeding in potjes
- Ja, ik ben meer zelf gaan klaarmaken
- Nee

Q20. Wat zijn voor u de belangrijkste bronnen van informatie over babyvoeding?

U kunt maximaal 3 bronnen selecteren?

- Consultatiebureau
- Internet
- Boeken
- Tijdschriften
- Informatie op verpakkingen van babyvoedingsproducten
- Via familie en/of vrienden
- Via andere jonge moeders
- Diëtiste
- Blijje doos
- Informatienummer van de fabrikant
- Kraamhulp
- Huisarts of specialist
- Anders, nl. ...

Q20b. Heeft u behoefte aan nog meer kennis over babyvoeding?

- Nee.
- Ja. Ik wil graag meer informatie over:

_____ [open vraag]

IV. Biologische babyvoeding

Q21. Hoeveel biologische voedingsmiddelen koopt u gemiddeld per maand?

- Meer dan 12 artikelen per maand (heavy user)
- Tussen de 1 en 12 artikelen per maand (light user)
- Zelden of nooit (non user) > [naar sectie VI](#)

Q22. Wat zijn voor u de belangrijkste redenen om voor biologische voeding te kiezen?

U kunt maximaal 5 redenen selecteren:

☐ Natuurlijk en geen kunstmatige toevoegingen	☐ Dierenwelzijn
☐ Meer variatie	☐ Goed voor milieu
☐ Vers	☐ Eerlijke prijs
☐ Veilig en betrouwbaar	☐ Uit eigen streek
☐ Ziet er aantrekkelijker uit	☐ Onbespoten/geen gif
☐ Smaak/lekker	☐ Merk
☐ Gemak	☐ Gevoelsmatig
☐ Gezondheid	☐ Aanbiedingen/acties
☐ Gewoonte	☐ Houdbaarheid
☐ Verkrijgbaarheid in de winkel	☐ Veel affiniteit met biologisch
	☐ Anders, nl. ...

Q23. Geef aan in welke mate de volgende fases invloed hebben gehad op uw houding en gedrag ten aanzien van biologische voeding.

	Heel weinig			Heel veel		Nvt
	1	2	3	4	5	
1. Al voor mijn zwangerschap (vanaf het moment dat er een kinderwens is maar nog geen zwangerschap)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Tijdens de zwangerschap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Tijdens de borst-/flesvoeding	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Bij de overgang van borst-/flesvoeding naar vast voedsel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Vanaf het moment dat mijn kind(eren) ging mee-eten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Bij de geboorte van mijn kind (<i>als 1 kind</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Bij de geboorte van mijn jongste kind (<i>als meerdere kinderen</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Bij de geboorte van mijn eerste kind (<i>als meerdere kinderen</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q24. Geef antwoord op de volgende stellingen.

	Helemaal mee oneens		Helemaal mee eens		
	1	2	3	4	5
1. Ik denk dat het belangrijker is voor de gezondheid van een heel jong kind (0-12 maanden) dat het biologisch voedsel krijgt dan voor een wat ouder kind (12-24 maanden).	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ik vind biologische voeding belangrijker voor mijn kind dan voor mezelf	☐	☐	☐	☐	☐

Q25. Hoe vaak kiest u voor biologische babyvoedingsproducten?

- 1 keer per week of vaker > *Vraag Q26-Q28*
- 2 tot 3 keer per maand > *Vraag Q26-Q28*
- 1 keer per maand > *Vraag Q26-Q28*
- Minder dan 1 keer per maand > *Vraag Q26-Q28*
- Bij hoge uitzondering > *Vraag Q26-Q28*
- Nooit > *Vraag Q29*

Q26. Ten aanzien van welke babyvoedingsproducten kiest u weleens voor de biologische variant?

- Flesvoeding
- Dranken (sapjes)
- Volkorengranen (pap)
- Fruithapje
- Groentehapje
- Hapjes met vlees
- Verse ingrediënten (bijvoorbeeld verse groente, fruit)
- Anders, nl.

Q27. Voor welk merk biologische babyvoeding kiest u?
Meerdere antwoorden zijn mogelijk:

- Olvarit (biologisch)
- Biobim
- Covelt
- Aquarius
- Zonnatura
- Huismerk (bijvoorbeeld AH biologisch)
- Ander merk, nl. ...

Q28. Wat zijn voor u de belangrijkste motieven om sinds de komst van het (jongste) kind, vaker voor biologische babyvoeding te kiezen?
U kunt maximaal 5 redenen selecteren.

☐ Natuurlijk en geen kunstmatige toevoegingen	☐ Dierenwelzijn
☐ Meer variatie	☐ Goed voor milieu
☐ Vers	☐ Eerlijke prijs
☐ Veilig en betrouwbaar	☐ Uit eigen streek
☐ Ziet er aantrekkelijker uit	☐ Onbespoten/geen gif
☐ Smaak/lekker	☐ Merk
☐ Gemak	☐ Gevoelsmatig
☐ Gezondheid	☐ Aanbiedingen/acties
☐ Gewoonte	☐ Houdbaarheid
☐ Verkrijgbaarheid in de winkel	☐ Veel affiniteit met biologisch
	☐ Anders, nl. ...

Q29. Waarom kiest u *nooit* voor biologische babyvoeding?
U kunt maximaal 3 redenen selecteren.

- Ik wist niet dat biologische babyvoeding bestond
- Biologische babyvoeding wordt niet in alle leeftijden aangeboden
- Kind vindt het minder lekker
- Gemak
- Gewoonte
- Prijs (duur)
- Weinig variatie
- Lage verkrijgbaarheid (in de winkel)
- Geen/weinig bekende merken
- Weinig aanbiedingen/acties
- Lage houdbaarheid
- Weinig affiniteit met biologisch
- Gewone babyvoeding is al veilig genoeg
- Anders, nl. ...

V. Vragen alleen voor borst- en flesvoeding (afhankelijk van antwoord op vraag Q4)

Q30. Hoeveel biologische voedingsmiddelen koopt u gemiddeld per maand?

- Meer dan 12 artikelen per maand (heavy user)
- Tussen de 1 en 12 artikelen per maand (light user)
- Zelden of nooit (non user) > naar vraag Q34

Q31. Wat zijn voor u de belangrijkste redenen om voor biologische voeding te kiezen? Geef de 5 belangrijkste redenen aan:

☐ Natuurlijk en geen kunstmatige toevoegingen	☐ Dierenwelzijn
☐ Meer variatie	☐ Goed voor milieu
☐ Vers	☐ Eerlijke prijs
☐ Veilig en betrouwbaar	☐ Uit eigen streek
☐ Ziet er aantrekkelijker uit	☐ Onbespoten/geen gif
☐ Smaak/lekker	☐ Merk
☐ Gemak	☐ Gevoelsmatig
☐ Gezondheid	☐ Aanbiedingen/acties
☐ Gewoonte	☐ Houdbaarheid
☐ Verkrijgbaarheid in de winkel	☐ Veel affiniteit met biologisch
	☐ Anders, nl. ...

Q32. Geef aan in welke mate de volgende fases invloed hebben gehad op uw houding en gedrag ten aanzien van biologische voeding.

	Heel weinig			Heel veel		Nvt
	1	2	3	4	5	
1. Al voor mijn zwangerschap (vanaf het moment dat er een kinderwens is maar nog geen zwangerschap)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Tijdens de zwangerschap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Tijdens de borst-/flesvoeding	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Bij de overgang van borst-/flesvoeding naar vast voedsel.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Vanaf het moment dat mijn kind(eren) ging mee-eten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Bij de geboorte van mijn kind (<i>als 1 kind</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Bij de geboorte van mijn jongste kind (<i>als meerdere kinderen</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Bij de geboorte van mijn eerste kind (<i>als meerdere kinderen</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q33. Geef antwoord op de volgende stellingen.

	Helemaal mee oneens		Helemaal mee eens		
	1	2	3	4	5
1. Ik denk dat het belangrijker is voor de gezondheid van een heel jong kind (0-12 maanden) dat het biologisch voedsel krijgt dan voor een wat ouder kind (12-24 maanden)	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ik vind biologische voeding belangrijker voor mijn kind dan voor mezelf	☐	☐	☐	☐	☐
3. ...	☐	☐	☐	☐	☐

Q34. Overweegt u om straks biologische babyvoedingsproducten (zoals fruit- en groentehapjes) te gaan kopen?

- Ja > *vraag Q35 (en niet Q36)*
- Nee > *vraag Q36 (en niet Q35)*

Q35. Wat zouden de belangrijkste motieven bij de keuze van biologische producten *voor uw kind* zijn? U kunt maximaal 5 redenen selecteren.

☐ Natuurlijk en geen kunstmatige toevoegingen	☐ Dierenwelzijn
☐ Meer variatie	☐ Goed voor milieu
☐ Vers	☐ Eerlijke prijs
☐ Veilig en betrouwbaar	☐ Uit eigen streek
☐ Ziet er aantrekkelijker uit	☐ Onbespoten/geen gif
☐ Smaak/lekker	☐ Merk
☐ Gemak	☐ Gevoelsmatig
☐ Gezondheid	☐ Aanbiedingen/acties
☐ Gewoonte	☐ Houdbaarheid
☐ Verkrijgbaarheid in de winkel	☐ Veel affiniteit met biologisch
	☐ Anders, nl. ...

Q36. Waarom zou u geen biologische producten *voor uw kind* kopen?
U kunt maximaal 3 redenen selecteren.

- Kind is aangewezen op speciale flesvoeding, is geen biologische variant van
- Ik wist niet dat biologische babyvoeding bestond
- Biologische babyvoeding wordt niet in alle leeftijden aangeboden
- Kind vindt het minder lekker
- Gemak
- Gewoonte
- Prijs (duur)
- Weinig variatie
- Lage verkrijgbaarheid (in de winkel)
- Geen/weinig bekende merken
- Weinig aanbiedingen/acties
- Lage houdbaarheid
- Weinig affiniteit met biologisch
- Gewone babyvoeding is al veilig genoeg
- Anders, nl. ...

VI. Demografische vragen

Tot slot vragen wij u naar een aantal achtergrondgegevens:

Q37. Wat is uw leeftijd?

..... jaar

Q38. Wat is uw hoogst genoten afgeronde opleiding?

- Basisonderwijs
- Lager beroepsonderwijs (vmbo en lbo, bijvoorbeeld lts, leao)
- middelbare school (havo, vwo)
- Middelbaar beroepsonderwijs (Mbo)
- Hoger beroepsonderwijs (hbo)
- Universiteit (wo)

Q39. Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden (inclusief uzelf?)

- 1 persoon (=ikzelf)
- 2 personen
- 3 personen
- 4 personen
- 5 personen
- 6 personen
- Meer dan 6 personen

Q40. Wat is de woonvorm van uw huishouden?

- Alleenstaand
- Samenwonend/getrouwd
- Anders, nl. ...

Q41. Wat is het netto maandinkomen van uw huishouden in totaal?

- Minder dan € 1.150
- Tussen € 1.150 en € 1.800
- Tussen € 1.800 en € 2.600
- Meer dan € 2.600
- Weet ik niet/wil ik niet zeggen

Q42. Wat is uw arbeidssituatie?

- Werkzaam (fulltime)
- Werkzaam (parttime)
- Huisvrouw
- Studerend
- Combinatie van studie en werk
- Anders, nl.

Q43. In welk land bent u geboren?

- Nederland
- Suriname
- Nederlandse Antillen
- Turkije
- Marokko
- Algerije
- Indonesië
- Een ander land, nl.:

Q44. Wat is het geboorteland van uw ouders?

Vader

- Nederland
- Suriname
- Nederlandse Antillen
- Turkije
- Marokko
- Algerije
- Indonesië
- Een ander land, nl.:

Moeder

- Nederland
- Suriname
- Nederlandse Antillen
- Turkije
- Marokko
- Algerije
- Indonesië
- Een ander land, nl.:

Q45. Wat is uw woonomgeving?

- Zeer sterk stedelijk (grote stad)
- Sterk stedelijk (middelgrote stad)
- Matig stedelijk (kleine stad)
- Weinig stedelijk (dorp)
- Niet stedelijk (platteland)

Bedankt voor uw medewerking!

[Einde vragenlijst]

